

PODKARPACKIE
OBSERWATORIUM
RYNKU PRACY

ZE SZKOŁY DO PRACY

Raport z badania uczniów szkół zawodowych
w województwie podkarpackim

Ze szkoły do pracy

**Raport z badania uczniów szkół zawodowych
w województwie podkarpackim**

WOJEWÓDZKI URZĄD PRACY W RZESZOWIE

Rzeszów 2013

Autor

Robert Chrząstek

Współpraca

Tomasz Chlebek, Marcin Dygoń, Iwona Idzik-Maciej, Piotr Kocaj,
Daniel Szydło, Agnieszka Ziemba

Recenzent

Dr Marcin Kocór, Uniwersytet Jagielloński

Opracowanie

Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie

Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy

35-061 Rzeszów, ul. Króla Kazimierza 7, tel./fax. 17 747 06 65

www.porp.wup-rzeszow.pl

Skład i przygotowanie do druku

PPHU OPAK Marek Niewiński, ul. Okrężna 17, 17-100 Bielsk Podlaski

ISBN: 978-83-933854-8-5

Publikacja bezpłatna.

Publikacja współfinansowana ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

Przedruk opracowania w całości lub w części oraz wykorzystanie danych dozwolone jest wyłącznie z podaniem źródła.

Spis treści

Wstęp.....	5
Wnioski i rekomendacje.....	7
Rekomendacje i zalecenia praktyczne.....	13
Zarys metodologiczny badania.....	15
Charakterystyka populacji uczniów szkół zawodowych.....	18
Charakterystyka próby badawczej.....	22
Znajomość rynku pracy.....	34
Motywy wyboru szkoły i zawodu	40
Słabe i mocne strony wybranej szkoły i zawodu	47
Plany na przyszłość: nauka, praca, migracja.....	65
Plany edukacyjne.....	65
Plany zawodowe.....	70
Migracja.....	77
Stosunek do egzaminów zawodowych i maturalnych.....	86
Działania prorozwojowe podejmowane przez uczniów.....	94
Korepetycje	94
Uczestnictwo w spotkaniach dotyczących przyszłości zawodowej.....	103
Doświadczenia pracy zarobkowej.....	105
Zajęcia przygotowujące do zawodu	108
Bibliografia.....	113
Spis rysunków.....	114
Spis tabel.....	115
Spis wykresów.....	118
Aneks nr 1. Informacje o badanych.....	120
Aneks nr 2. Kwestionariusz ankiety.....	124

Wstęp

Doniosłość realizacji badań losów absolwentów jest bezsprzeczna, a nawet pokusić się można o stwierdzenie konieczności wykonywania tego typu eksploracji. Jak pisze Urszula Peruszka, badanie takie nie wymaga uzasadnienia, wręcz przeciwnie uzasadnienie potrzeby czy konieczności śledzenia losów absolwentów zakrawać może o brak szacunku dla ewentualnego czytelnika czy odbiorcy wyników badania¹. Informacje, których dostarczyć mogą wyniki badania służyć powinny wielu podmiotom i instytucjom, ale przede wszystkim osobom młodym, stojącym przed dylematem, jaką szkołę oraz kierunek edukacji wybrać. W związku ze względnie dużym i stabilnym poziomem bezrobocia rejestrowanego wśród absolwentów szkół o przeróżnym profilu, zarówno w skali kraju, jak i województwa podkarpackiego², ukazanie indywidualnych losów edukacyjno-zawodowych absolwentów szkół zawodowych z regionu nabiera szczególnego znaczenia. Bez rzetelnej informacji wręcz niemożliwe staje się planowanie zmian o charakterze instytucjonalnym, czy świadomościowym, prowadzących do podejmowania przez ucznia optymalnych decyzji, co do wyboru własnej ścieżki edukacyjnej.

W raporcie zaprezentowane zostały wyniki badania uczniów kończących naukę w szkołach ponadgimnazjalnych. Początek raportu poświęcono wnioskowi płynącemu z analizy wyników badania. Dzięki towarzyszącym im rekomendacjom posiadają one praktyczny wymiar. Następnie przedstawiono metodologię zastosowaną do realizacji badania. Scharakteryzowano populację uczniów i absolwentów podkarpackich szkół zawodowych, a także próbę, która została zrealizowana w ramach omawianego projektu badawczego. Materiał stanowiący prezentację wyników badania podzielony został na części, które związane są z jego problematyką. Dostarczy on wiedzy na temat znajomości rynku pracy przez uczniów oraz motywów decydujących o podjęciu kształcenia w danym zawodzie. W treści raportu ukazana została także, dokonana przez badanych uczniów ocena, zarówno szkoły, jak i wybranego przez siebie zawodu.

Kolejne części opracowania przedstawiają dalsze plany uczniów odnośnie nauki, pracy oraz wyjazdów migracyjnych, tych krajowych, jak i zagranicznych. Badanie dostarczyło również wielu interesujących informacji

1 Metody badania losów i karier absolwentów szkół zawodowych, (red.) U. Jeruszka, IPiSS, Warszawa 2001, s. 13.

2 Według sprawozdań o rynku pracy MPiPS-01 (Załącznik 1 Bezrobotni oraz poszukujący pracy według czasu pozostawania bez pracy, wieku, poziomu wykształcenia i stażu pracy) liczba zarejestrowanych bezrobotnych absolwentów na koniec 2012 roku zmalała w stosunku do końca 2011 roku o 144 osoby i wyniosła 10 879 osób, co stanowiło 7,1% ogółu osób zarejestrowanych (spadek o 1,3%). W tym samym okresie nieznacznie natomiast wzrosło bezrobocie wśród osób do 24 roku życia (o 203 osoby – wzrost o 0,6%).

na temat postrzegania egzaminów zawodowych i maturalnych, wraz z oceną ich przydatności na ścieżce własnej kariery edukacyjnej i zawodowej. Dane na ten temat zamieszczone zostały w kolejnej części raportu.

Ostatnia paria materiału omawiającego wyniki badania, poświęcona jest kwestii różnorodnych działań podejmowanych przez uczniów w celu rozwoju własnego „kapitału zawodowego”, czyli czynnościom sprzyjającym wzrostowi szansy odniesienia sukcesu na rynku pracy. Zamieszczone w niej informacje dotyczą korepetycji, praktyk zawodowych, doświadczeń pracy zarobkowej badanych uczniów oraz uczestnictwu w spotkaniach dotyczących przyszłości zawodowej.

Zawartość opracowania wzbogacona została o aneks, w którym znajdują się szczegółowe zestawienia tabelaryczne, prezentujące dane o zrealizowanej próbie badawczej. W aneksie umieszczony jest także użyty w badaniu kwestionariusz ankiety. Dodatki te dostarczają wielu przydatnych kontekstowych informacji, sprzyjających interpretacji wyników badania.

Dodać jeszcze należy, że uzupełnieniem do niniejszego opracowania są raporty tabelaryczne wykonane osobno dla każdego powiatu. Opracowania te opublikowane zostały na witrynie internetowej projektu PORP, pod adresem: <http://porp.wup-rzeszow.pl> w zakładce „Biblioteka raportów”. Osoby zainteresowane głębszą analizą będą miały możliwość dokonania oceny przestrzennych zróżnicowań prezentowanych wyników badania.

Wnioski i rekomendacje

Na początku opracowania zarysowany został problem nadreprezentacji mężczyzn wśród uczniów szkół zawodowych, niezależnie od tego, czy mamy do czynienia z zasadniczą szkołą zawodową, czy z technikum, choć mocniej taka sytuacja dotyczy szkół zasadniczych. Szczególnie mało kobiet wybiera szkoły o profilu techniczno-mechanicznym oraz informatyczno-telekomunikacyjnym. W kształceniu zawodowym obejmującym wymienione kierunki uczestniczy jedynie 3% wszystkich kobiet uczęszczających do szkół zawodowych. Z drugiej strony występują profile kształcenia, w których kobiety mocno dominują, jak przykładowo w szkołach o kierunkach usługowych. W tym profilu kształciło się 71% wszystkich badanych kobiet (2 598 uczennic).

Struktura grup kierunków kształcenia zdominowana została przez zawody usługowe. W zawodach tych kształcił się co trzeci badany uczeń. Mniejsza liczba kształciła się zaś w zawodach o profilu techniczno-mechanicznym, architektoniczno-budowlanym oraz informatycznym. W statystykach bezrobocia zawody usługowe często należą do tych określanych, jako nadwyżkowe. Na rynku pracy istnieje jednak zapotrzebowanie na osoby w zawodach związanych z technologią i techniką. Choć udział sektora usług w wytwarzaniu produktu narodowego rośnie, tak w skali kraju, jak i województwa podkarpackiego, to istnieje jeszcze przestrzeń dla szybszego jego rozwoju. Wzrost ten powinien być zrównoważony. Potrzebne są zatem mocne kotwice gospodarcze w postaci rozwiniętego sektora przemysłowego, który tworzyć będzie przestrzeń dla rozwoju usług. Stąd waga kształcenia w zawodach technicznych.

Uczniowie podkarpackich szkół zawodowych rekrutują się głównie z terenów wiejskich. Wśród badanych uczniów jedynie 26% mieszkało w mieście. Pozostali (tj. 74% uczniów) jako miejsce zamieszkania wskazali wieś. Świadczy to o ukierunkowanej selekcji uczniów w wyborze typu szkoły.

Dosyć duża grupa uczniów określała swoją znajomość rynku pracy, jako „niską” i „bardzo niską”. Łącznie stanowili oni ok. 40% wszystkich uczniów. Dodać należy, że co czwarty badany nie wiedział jak określić swój poziom wiedzy w tym zakresie. Wszyscy uczniowie, niezależnie od typu szkoły, do której uczęszczali wiedzę czerpali głównie z Internetu, telewizji oraz prasy, choć ten ostatni sposób pozyskiwania informacji występował znacznie rzadziej w porównaniu z dwoma pierwszymi. Uderzająca była niska ocena specjalistycznych źródeł informacji, takich jak opracowania książkowe, czy kontakt ze specjalistycznymi instytucjami, np. centrum informacji zawodowej. Z drugiej strony zauważyć należy względnie duży wpływ rodziców na wybór szkoły i zawodu. Ich opinia była decydująca dla 42% uczniów.

Wśród motywów, które kierowały wyborem szkoły i zawodu dominowały dwa. Były one związane z zainteresowaniem danym zawodem (61% wskazań) oraz rozwojem swoich pasji (40%). Zaskakujące było to, że najmniej ważny w wyborze szkoły i zawodu był dla uczniów wpływ doradcy zawodowego czy sugestia nauczyciela w gimnazjum (po 3% wskazań).

Uczniowie często deklarowali, że gdyby mieli jeszcze raz dokonać wyboru szkoły i zawodu, to wybraliby tę, do której uczęszczają obecnie oraz dokładnie ten sam zawód (41%). Naukę tego samego zawodu, ale w innej szkole wybrałoby 10% badanych. Co trzeci uczeń najchętniej zmieniłby zawód na inny (30%). Znacząca liczba osób, które zmieniłby zawód świadczyć może o nieprzemyślanym wyborze kierunku, dokonanym bez planu rozwoju kariery, czy konsultacji ze specjalistami. Wybór szkoły i zawodu w znacznym stopniu oparty jest jedynie o opinie rodziców i znajomych.

Pośród skutecznych metod poszukiwania pracy większość badanych uczniów wymienia sieć kontaktów, rodzinę i znajomych. Za skuteczny sposób ten uznało 70% respondentów. Niepokojąco wygląda postrzeganie samozatrudnienia. Wśród badanych uczniów nie cieszyło się ono tak wysokim uznaniem jako skuteczny środek poszukiwania pracy, jak miało to miejsce w przypadku osobistego doręczenia dokumentów do pracodawcy (67%), czy udziału w odpłatnym stażu.

Szanse na znalezienie pracy po ukończeniu swojej szkoły ocenione zostały dość optymistycznie, lecz uczniowie zdawali sobie sprawę z tego, że proces poszukiwania pracy nie będzie łatwy. Tak sądziło 49% badanych. Co piąty uczeń prezentował bardzo optymistyczną ocenę, uważając, że łatwo i szybko znajdzie dla siebie miejsce pracy (19%).

Badani dokonując oceny swojej szkoły uznali, że najsilniej kształtuje ona umiejętności związane z otwartością i nawiązywaniem kontaktu (58% pozytywnych wskazań). Na drugim miejscu pod względem liczby deklaracji znalazło się kształtowanie umiejętności obsługi komputera (57%). Z przedstawionych danych wynika, że blisko połowa uczniów nie uważa, aby ich szkoła przykładowie kształtowała wymienione umiejętności. Tylko 42 % badanych uznało, że ich szkoła rozwija naukę języków obcych. Szczególnie nisko oceniali ten aspekt działalności szkoły uczniowie zasadniczych szkół zawodowych (33%). Generalnie w odniesieniu do wszystkich przytoczonych w kwestionariuszu ankiety umiejętności, zaznacza się istotna liczba respondentów, która nie wystawiła pozytywnej oceny swojej szkole.

58% uczniów uznało, że ich szkoła dobrze przygotowuje do zawodu. Częściej tak twierdzili uczniowie zawodówek (61%). Reszta nie posiadała już tak pozytywnej oceny. Pozytywną ocenę dla swojej szkoły, ze względu na posiadanie dobrych, aktywnych nauczycieli, wystawiło jedynie 49% uczniów. Tezę, że w ich szkole jest niewysoki poziom nauczania wsparło 48% uczniów. Większość uczniów mało pozytywnie oceniła bazę dydaktyczną szkoły (tylko 43% pozytywnych ocen), a także nie zgodziła się z tym, że ich szkoła rozwija

zainteresowania ucznia (42% pozytywnych ocen) czy pomaga rozwiązywać jego problemy (tylko 36% pozytywnych ocen). Co istotne, badani uznali, że ich szkoła nie organizuje spotkań z pracodawcami (jedynie 27% pozytywnych ocen).

Przygotowanie teoretyczne i praktyczne do wykonywania swojego zawodu było przez większość uczniów dobrze ocenione. W obydwu przypadkach 56% badanych uważa, że jest ono na raczej i zdecydowanie wysokim poziomie. Z drugiej strony prawie co czwarty uczeń oceniał swoje przygotowanie pod tym kątem, jako niskie. Natomiast zastanawiające jest to, że częściej niż co piąty uczeń nie potrafił zweryfikować poziomu swojego przygotowania. Brak takiej orientacji świadczy o słabym kontakcie z realnymi warunkami pracy, które przetestowałyby wiedzę i umiejętności ucznia. Skłaniać się można do wyciągnięcia wniosku, że uczniowie odbywający praktyki zawodowe w znacznej części postrzegali je jako pracę symulowaną, niż poważny sprawdzian z pełnym spektrum wymagań pracodawcy w stosunku do ucznia.

Postrzeganie nauczycieli przedmiotów zawodowych miało mocno pozytywny charakter. Umiejętność przekazywania wiedzy teoretycznej potwierdzona została przez 78% uczniów, zaś wiedzę praktyczną nauczycieli uznało za wysoką 76% badanych. Zatem poziom nauczycieli zawodu oceniony został wyżej niż zasób wiedzy teoretycznej i praktycznej ucznia. Fakt ten skłania do głębszego namysłu nad zjawiskiem problemu transmisji wiedzy od nauczyciela do ucznia. Czy wina tkwi w uczniu, czy związana jest bardziej z aktywnością nauczycieli zawodu? Wszak tylko 49% uczniów uznała, że nauczyciele w ich szkole przejawiają aktywną postawę. Dla wyjaśnienia tego problemu postawić można hipotezę, zgodnie z którą uczniowie nie postrzegają roli nauczyciela, jako osoby rozwijającej pasję wykonywania zawodu.

Plan kontynuacji nauki swojego zawodu wyraziło 18% uczniów. Nieco więcej uznało, że jednak dokona jego zmiany (20%). Co piąty uczeń uznał, że dalej kształcić się nie będzie (20%). Zdumiewa liczba osób, które w momencie końca edukacji na poziomie ponadgimnazjalnym nie podjęły jeszcze decyzji, co do swojej przyszłości (42%). Osoby, zamierzające kontynuować naukę wskazywały na technika (uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej - 57% wskazań) i studia wyższe (uczniowie szkoły średniej – 68% wskazań).

Większość uczniów zamierzała szukać pracy jakiegokolwiek (45%) oraz w zawodzie (23%). Własną firmę zamierzało założyć tylko 4% badanych. Brak sprecyzowanych planów oraz decyzja o niepodejmowaniu zatrudnienia dotyczyła 16% ankietowanych. Uderza niska liczba uczniów zamierzających poszukiwać pracy w swoim zawodzie. Wraz z osobami, które deklarowały, że mają już zagwarantowaną pracę w zawodzie stanowiły 27% wszystkich uczniów. Reszta osób nie zamierza tego robić.

Od potencjalnego miejsca pracy uczniowie wymagają dobrej atmosfery, wysokich zarobków oraz ciekawego, interesującego zajęcia.

Najmniejsze znaczenie dla uczniów miały dodatki niefinansowe związane z wykonywaną pracą, a także, co istotne jej zgodność z wykształceniem i samodzielność stanowiska pracy. Mniej ważna była także możliwość awansu.

Większość uczniów posiadała plan wyjazdu ze swego miejsca zamieszkania. Decyzję taką podjęto w momencie badania 44% respondentów. Na stałe zamierzało wyjechać 6% ankietowanych, na dłuższy okres 19%, a jedynie na wakacje 19% uczniów. Co trzecia osoba (37%) nie podjęła jeszcze decyzji migracyjnej, wciąż jeszcze tę kwestię rozważała. Definitywnie nie planowało żadnego wyjazdu 19% badanych.

Z danych wynika, że młode osoby są potencjalnie bardzo mobilne. Biorą od uwagę możliwość wyjazdu, a wiele z nich już podjęło swoją decyzję migracyjną. Najwięcej zamierzało wyjechać z kraju. Dyspozycję taką ujawniło 39% uczniów. Wyjazd z województwa do innego miasta w kraju zaplanowało 15% badanych. Tylko 12% zainteresowanych było migracją wewnętrzną, w granicach regionu zamieszkania.

Dla większości uczniów plany edukacyjne i te, związane z pracą, czy migracją nie są w żaden sposób zagrożone. Żadnych przeszkód nie dostrzegało ponad 50% młodych osób. Co trzecia osoba widziała zagrożenie w problemie znalezienia pracy (35%), a 20% badanych obawiało się, że nie zda egzaminu zawodowego lub maturalnego. Brak dostrzegania jakichkolwiek przeszkód cechował silniej uczniów szkół zasadniczych, niż techników. Oni także rzadziej postrzegali zagrożenie w postaci braku pracy, czy niezaliczonego egzaminu.

Uczniowie obu typów szkół odczuwali wagę egzaminu zawodowego. Zamiar przystąpienia do niego deklarowało ponad 93% uczniów. Jak wiemy, wielu uczniów nie podchodzi do swoich egzaminów. Badani uczniowie przyczyn takiego stanu rzeczy upatrywali głównie w czynnikach związanych z brakiem zainteresowania swoim zawodem oraz w poziomie trudności samego egzaminu. Uczniowie podkreślali także przyczynę tkwiącą w braku dostrzegania korzyści w jego zaliczeniu. Odpowiedź taka, wraz ze stwierdzeniem, że pracodawca nie wymaga tego egzaminu oraz wskazaniem na fakt, że egzamin ten nie ma znaczenia na rynku pracy wybrane zostały przez 71% uczniów. Uzasadniona więc jest interpretacja niskiego poziomu przystępowania do egzaminu powodami związanymi z brakiem poczucia jego użyteczności dla własnej przyszłości zawodowej. Wynioskować zatem można, że uczniowie zdają sobie sprawę z tego, że dla pracodawcy znacznie ważniejsza jest prezentacja umiejętności, niż przedstawienie dyplomu czy dokumentu potwierdzającego zdanie egzaminu zawodowego. Znacznie bardziej liczyć się może udokumentowane doświadczenie, niż świadectwo. Obecnie, gdy system edukacji zawodowej przechodzi reformę, postawić należy ważne pytanie: czy pracodawcy w ogóle potrafią odczytać dokumenty potwierdzające kwalifikacje? Czy będą mieli

zaufanie do potwierdzających umiejętności certyfikatów? Istotna jest także odpowiedź na pytanie: czy przewidywane jest szkolenie dla pracodawców, zapoznające z założeniami i celami realizowanej reformy szkolnictwa zawodowego?

Z drugiej strony uczniowie uznawali korzyści płynące z faktu zdania egzaminu. Najsilniej postrzegany był związek egzaminu z możliwością uzyskania tytułu zawodowego, który zwiększać może szansę znalezienia pracy i otrzymania podwyżki zarobków. Zatem egzamin zawodowy dla wielu uczniów stanowił wartość uznawaną, jednak w mniejszym stopniu odczuwaną. Po drugie, uczeń postawiony przed dylematem „mieć lub nie mieć”, wybierze rozwiązanie zmierzające w kierunku, iż „lepiej mieć więcej niż potrzeba, niż mniej”. W ten sposób zinterpretować można dużą chęć kontynuowania edukacji na studiach wyższych (deklarowało taką decyzję dwóch na trzech uczniów technikum).

Znaczna część uczniów szkół zawodowych nie korzystała z korepetycji (70%). Częściej dotyczyło to uczniów szkół zasadniczych (91%). Regularnie uczestniczyło w takiej formie dokształcania 22% uczniów szkół średnich i 3% uczniów zasadniczych szkół zawodowych. Głównymi motywami uczestnictwa były możliwość lepszego przygotowania się do egzaminów końcowych oraz nadrobienie zaległości. Zatem bliska perspektywa egzaminu maturalnego skłaniała uczniów do uczestnictwa w tej formie edukacji.

Najczęściej wybieranymi przedmiotami na korepetycjach były: matematyka, język angielski oraz technologia i rachunkowość. Niewielka aktywność związana z uczestnictwem w korepetycjach korespondowała także z niską aktywnością w zajęciach pozalekcyjnych. W bezpłatnych uczestniczyło tylko 35% uczniów, a w tych odpłatnych 15%. W obu przypadkach ponownie dominowali uczniowie szkoły średniej. Bezpłatne zajęcia pozalekcyjne sprowadzały się głównie do języka angielskiego i niemieckiego, uprawiania piłki nożnej i siatkówki, kursów barmana i kelnera, komputerowego i spawania. Niepłatne koła zainteresowań dotyczyły głównie matematyki i zajęć artystycznych. Odpłatne zajęcia pozalekcyjne, podobnie, jak te darmowe, sprowadzały się głównie do kursów języka angielskiego, spawacza i kelnera oraz uprawiania piłki nożnej. Uczniowie deklarujący uczestnictwo w tego typu zajęciach wskazywali także na sporty walki oraz kursy operatora wózka widłowego. Płatne koła rozwijające zainteresowania, podobnie jak darmowe, związane były z zajęciami artystycznymi, tańcem, muzyką i plastyką. Wśród badanych uczniów nie widać było znaczącego zróżnicowania w odniesieniu do bezpłatnych i płatnych zajęć. Wyjaśnienie uczestnictwa w tych zajęciach wytłumaczyć można aktywnością ucznia. Generalny wniosek sprowadza się do stwierdzenia o dość dużej bierności młodych osób, szczególnie tych uczęszczających do zasadniczej szkoły zawodowej. Nie jest to konstatacja budząca zdziwienie, gdyż społeczeństwo polskie jest dosyć bierne. Wydaje się, że szkoły, do których uczęszczali badani uczniowie nie do końca starają się rozwijać zainteresowania uczniów.

Być może zadanie takie jest o tyle trudne, że należy najpierw rozbudzić jakiegokolwiek zainteresowanie i pasję wśród uczniów, a dopiero później zająć się ich rozwojem. Niestety z omawianego materiału empirycznego nie można dowieść tak sformułowanej hipotezy.

Wiele powiedziane zostało o problemie świadomego i racjonalnego wyboru szkoły przez badanych uczniów. Zastanawiające są jednak deklaracje uczniów, z których wynika, że niemal połowa z nich nigdy nie uczestniczyła w spotkaniach dotyczących ich przyszłości zawodowej (48%). Pozostali deklarują, że takie spotkania były organizowane, zarówno w szkole (47% wskazań), jak i w urzędzie pracy (5%), a także w poradni psychologiczno-pedagogicznej (5%). Zajęcia tego typu najczęściej, według badanych, prowadzone były przez doradcę zawodowego, rzadziej pedagoga szkolnego czy nauczyciela innego przedmiotu.

Ponieważ znaczna część uczniów potwierdza, że szkoła realizowała tego typu spotkania, można postawić pytanie, z jakiego powodu podobna liczba osób takich spotkań nie pamięta. Być może brak zainteresowania uczestnictwem w spotkaniu powodował, że nie przykładali do nich wagi, stąd opinia o braku takich zajęć. Podczas badania pojawiały się przecież wypowiedzi uczniów mówiące, że sprawami rynku pracy w ogóle się nie interesują. Oznaczałoby to, że nie interesuje ich także namysł nad swoją przyszłością zawodową. Być może w jakiejś mierze przyczyną jest także mało atrakcyjna forma przekazu realizowanych zajęć.

Kształcenie zawodowe realizowane w systemie dualnym zakłada naukę zawodu u pracodawcy, podczas gdy na terenie szkoły prowadzone jest jedynie kształcenie teoretyczne. System ten oferuje uczniom pracę, od samego początku w prawdziwych warunkach, z rzeczywistymi wymaganiami i oczekiwaniami pracodawcy. Nie są tworzone warunki symulacyjne, takie jakie istnieją w przypadku praktyk zawodowych realizowanych w warsztatach szkolnych. Stąd uczeń takiego systemu pozyskuje doświadczenie zawodowe i dokładnie wie, czego od niego i jego zawodu wymaga pracodawca. Wielu ekspertów uważa, że jest to najbardziej efektywny system nauczania zawodowego. Zaawansowana forma tego systemu realizowana jest w Niemczech, gdzie wiele przedsiębiorstw tworzy własne, przykładowe szkoły. W takich warunkach nie dochodzi do problemów związanych ze słabym wyposażeniem szkół, brakiem wiedzy o wymaganiach i potrzebach pracodawców, brakiem doświadczenia zawodowego absolwentów czy z brakami wiedzy nauczycieli zawodu.

Wyniki badania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych w województwie podkarpackim ukazują odmiennosc i zróżnicowanie polskiego systemu edukacji zawodowej. Dość powiedzieć, że 41% uczniów deklaruje, że nie posiada żadnego doświadczenia pracy zarobkowej. Taka sama liczba badanych twierdziła, że pracowała, ale w zawodzie niezwiązanym z tym, którego się uczy. Jedynie 18% ankietowanych

stwierdziło, że posiada doświadczenie pracy w swoim zawodzie.

Jeśli chodzi o praktyki zawodowe, to najczęściej odbywały się one w zakładzie pracy (73% wskazań) oraz w warsztacie szkolnym (42%). Optymistyczna jest ta pierwsza liczba, związana z praktykami w realnej firmie. Jednak zarysowuje się dość duże zróżnicowanie w dostępie uczniów do tego rozwiązania w poszczególnych typach szkół i profilach kształcenia. Częstsze uczestnictwo w tego typu praktykach deklarowali uczniowie technikum. Najmniejszy udział w korzystaniu z gościnności zakładów pracy posiadali uczniowie uczęszczający do szkół o profilu budowlanym i rolniczo-leśnym. Innymi słowy ponad 40% uczniów wspomnianych profili nie miało, niestety, kontaktu z pracodawcą. Wśród uczniów deklarujących najczęstszy udział w praktykach w zakładzie pracy znaleźli się uczniowie reprezentujący profil ekonomiczny i usługowy.

Uczniowie byli podzieleni w swojej opinii odnośnie wykorzystania podczas praktyk wiedzy zdobytej w szkole. Połowa badanych uważała, że istniał taki transfer. Mimo to 63% uznało, że praktyki dobrze przygotowały ich do wykonywania zawodu. Szczególnie pozytywnie wypadali tu uczniowie szkół o profilu rolniczym. Dla 62% osób praktyki odbywały się w miłej atmosferze, a 52% stwierdziła, że zachęcały do wykonywania zawodu i można było się podczas nich wiele nauczyć (51%). Najmniej wskazań otrzymała od uczniów teza, iż praktyki przekładają się na otrzymanie oferty pracy (36%). Choć częściej możliwość taką deklarowali uczniowie szkół zasadniczych.

Wydaje się, że zbyt wielu uczniów nie uznaje praktyk za dobrą formę przygotowania zawodowego. Jest to niepokojące zjawisko, tym bardziej, że niemal połowa badanych wręcz uznała, że podczas jej odbywania nie można było się cokolwiek nauczyć. Nie napawa także optymizmem niewielki odsetek uczniów uważających, że praktyka pomagała w uzyskaniu oferty pracy.

Rekomendacje i zalecenia praktyczne

Wprowadzenie działań o charakterze promocyjnym, zmierzających do ukazania pozytywnego obrazu wykształcenia zawodowego, w tym technicznego. Szczególnie uwzględniony powinien zostać aspekt równości płci w wyborze i dostępie do kształcenia i pracy.

Istotnym zadaniem jest budowa systemu kształcenia, w którym klarownie zarysowana byłaby relacja edukacja-praca, tak aby uczeń posiadał wyobrażenie o swojej ścieżce kariery w wybranym zawodzie.

Zwiększenie aktywności doradców zawodowych i autorytetu nauczyciela zawodu. Ich działalność nastawiona winna być nie tylko na ucznia, ale także na rodzica. Działania związane z doradztwem zawodowym, promocją wiedzy o rynku pracy i edukacji, aby dotrzeć do młodych osób, powinny być rozpoczęte już w okresie nauki w szkole gimnazjalnej. Przekaz płynący z instytucji powinien być tak zdywersyfikowany, aby dotrzeć w odpowiedni sposób i odpowiednim kanałem dystrybucji do właściwych odbiorców. W przypadku młodych osób powinien posiadać atrakcyjną formę, ze szczególnym uwzględnieniem współczesnych środków komunikowania, takich jak Internet.

System edukacji powinien kształcić na potrzeby pracodawców, ale także na pracodawców. Wspierać należy działania zmierzające do rozwoju kompetencji charakterystycznych dla pracodawców. Absolwenci szkoły ponadgimnazjalnej powinni być w większym stopniu przygotowani do założenia własnej działalności gospodarczej po ukończeniu szkoły niż to ma miejsce dziś.

Wzmacnianie atrakcyjności programów nauczania, które powinny rozwijać kompetencje zawodowe oraz społeczne uczniów oraz wspierać jego zainteresowania. Istnieje teza, zgodnie z którą, o utrzymaniu zatrudnienia w 70% decydują umiejętności zawodowe, a w 30% społeczne. Aby utrzymać pracę w 70% decydują kompetencje społeczne, a tylko w 30% zawodowe³. Należy zatem kształtować świadomość uczniów, aby racjonalnie pracowali nad swoimi kompetencjami „miękkimi” i „twardymi”.

Szkoły zawodowe powinny pełnić także funkcję pośrednią pomiędzy uczniem a pracodawcami, budując w ten sposób sieć relacji.

Zwiększenie liczby praktyk zawodowych odbywanych przez uczniów w zakładzie pracy. Prowadzić należy działania mające na celu zacieśnienie i zintensyfikowanie współpracy szkół zawodowych z zakładami pracy.

Zwiększenie znaczenia dokumentów potwierdzających kwalifikacje zawodowe. Zapoznanie pracodawców z rezultatami reformy szkolnictwa zawodowego.

3 M. Juchnowicz, Ł. Sienkiewicz, Jak oceniać pracę? Wartościowanie stanowisk i kompetencji, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2006, s.47.

Zarys metodologiczny badania

Raport dotyczy pierwszego etapu cyklicznego badania prowadzonego w ramach projektu Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy⁴. Realizowane ono jest na wyczerpującej próbie uczniów ostatnich klas ponadgimnazjalnych publicznych zawodowych z terenu województwa podkarpackiego. Do próby badawczej weszli zatem uczniowie zasadniczych szkół zawodowych, techników oraz liceów profilowanych. Badania objęły uczniów, którzy uczęszczają do ponadgimnazjalnych szkół dla młodzieży w trybie nauki dziennej, stacjonarnej. Wykluczone zostały szkoły dla dorosłych, w skład których wchodziły policealne, uzupełniające. Warto zaznaczyć, że z badania wykluczeni zostali uczniowie wszystkich publicznych szkół specjalnych. W tym przypadku uznano, że absolwenci tych szkół, posiadając status osób niepełnosprawnych, otrzymują dodatkowe wsparcie systemowe, sprawiające, że ich sytuacja na rynku pracy jest odmienna od absolwentów pozostałych szkół. Na podobnej zasadzie z operatu badawczego wyeliminowano dorosłych uczniów szkół wieczorowych, zaocznych, uzupełniających oraz policealnych, uzasadniając takie rozstrzygnięcie ich jakościowo odmiennym położeniem edukacyjno-zawodowym, a także inną świadomością realiów rynku pracy. Po drugie założono, że próbę badawczą tworzyć będą uczniowie stojący w sytuacji progowej, wkraczający w dorosłość, w skutek czego zmuszeni są do podejmowania pierwszych decyzji o swojej przyszłości. Stąd badane osoby winny być w miarę jednorodne pod względem wieku, by lepiej kontrolować liczbę predyktorów mogących mieć znaczenie dla procesu interpretacji relacji kształcenie - praca.

Badanie zaprojektowane zostało jako dwuetapowe (patrz rysunek 1). Oznacza to, że każda fala uczniów kończących edukację na poziomie szkoły ponadgimnazjalnej zostanie przebadana dwukrotnie. Pierwszy etap realizowany jest z uczniami w okresie trzech miesięcy poprzedzających ukończenie szkoły, tak aby ich opinie czy postawy były jak najmocniej ugruntowane zbliżającą się perspektywą końca edukacji na danym poziomie. Drugi dotyczy tych samych uczniów, jednak po upływie 12 miesięcy od dnia zakończenia nauki w szkole zawodowej. Uznano, że roczna cezura czasowa jest wystarczająca do tego, aby wystąpiły okoliczności pozwalające na określenie indywidualnych losów młodych osób, tak na rynku pracy jak i w odniesieniu do dalszej swojej edukacji.

Realizacja pierwszego etapu badania wykonywana była techniką ankiety audytoryjnej za pomocą opracowanego przez WUP w Rzeszowie kwestionariusza ankiety. Badane ankietowe zrealizowane zostało na przełomie marca i kwietnia 2012 roku w poszczególnych oddziałach

⁴ Realizowany przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie projekt PORP jest współfinansowany przez Unię Europejską w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego.

podkarpackich szkół zawodowych. Zaznaczyć należy, że dopuszczalne były powroty ankierów do szkół w celu zrealizowania założonego minimalnego poziomu zwrotów wypełnionych kwestionariuszy, wynoszącego 75% założonej próby. Drugi etap badania oparty jest na technice ankiety internetowej i wywiadzie telefonicznym (CAWI i CATI) z absolwentami, którzy wyrazili zgodę na udział w powtórny badaniu i pozostawili ankierom swoje dane kontaktowe.

Problematyka badawcza w przypadku pierwszego etapu sprowadza się do odpowiedzi na pięć głównych pytań badawczych, posiadających odniesienia kontekstowe do rynku pracy:

1. Jak postrzegana jest własna sytuacja, położenie na rynku pracy?
2. Jakie czynniki decydują o wyborze szkoły?
3. Jak oceniane są działania podejmowane przez szkoły?
4. W jaki sposób realizowane są przedsięwzięcia zwiększające szansę na rynku pracy?
5. Jak wyglądają plany edukacyjne i zawodowe uczniów podkarpackich szkół zawodowych?

Powyższa problematyka rozbita została na szczegółowe pytania badawcze, które z kolei posłużyły do utworzenia narzędzia w postaci kwestionariusza ankiety. Zbudowany z kilku części kwestionariusz ⁵ zawiera segment związany z określeniem sytuacji społeczno-demograficznej respondentów, a także określeniem psychologicznych dyspozycji uczniów oraz postawy wobec wyzwań pojawiających się w życiu człowieka. Odnaleźć można również bloki odnoszące się do planów respondentów związanych z dalszą nauką, pracą, migracją. Pozwalają opisać działania sprzyjające rozwojowi, ocenić szkołę, a także nauczycieli pod kątem rozwijania różnych kompetencji. W kwestionariuszu znajduje się także blok pozwalający dowiedzieć się tego, jak rysują się wyobrażenia uczniów na temat rynku pracy oraz własnej przyszłości zawodowej.

Pozyskana wiedza powinna posłużyć nie tylko uczniom i ich opiekunom, ale także instytucjom do kreowania i programowania rozwiązań wspierających osoby młode wchodzące na rynek pracy w kształtowaniu ścieżki rozwoju zawodowego. Działanie tego typu może być realizowane zarówno na poziomie „makro” – dla całego województwa, jak i „mikro” – dla konkretnej szkoły, która uzyska wiedzę na temat swoich uczniów i absolwentów, a także organu prowadzącego szkoły zawodowe na obszarze danej jednostki samorządu terytorialnego.

⁵ Kwestionariusz ankiety znajduje się w aneksie do niniejszego opracowania.

Rysunek 1. Schemat badania „Losy absolwentów publicznych ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w województwie podkarpackim

Charakterystyka populacji uczniów szkół zawodowych

W celu ułatwienia interpretacji materiału badawczego, przedstawionego w dalszej części opracowania, warto zapoznać się z charakterystyką populacji uczniów i absolwentów szkół zawodowych w województwie podkarpackim. Dane te tworzą swoiste tło, budując kontekst niezbędny do wyciągnięcia prawidłowych wniosków z badania.

W roku szkolnym 2011/2012 populacja uczniów szkół publicznych, niepublicznych o uprawnieniu szkół publicznych oraz niepublicznych szkół zawodowych w województwie podkarpackim liczyła 49 291 osób. Uczyli się oni w ponad dwustu szkołach ponadgimnazjalnych (patrz tabela 1). W strukturze przeważali uczniowie odbywający naukę w technikum, stanowiąc 73% wszystkich uczniów szkół zawodowych w województwie (zasadnicza szkoła zawodowa - 24%, liceum profilowane - 3%). Dysparytet płci najsilniej uwidaczniał się w przypadku liceum profilowanego, gdzie 69% uczniów stanowiły kobiety. W technikum udział kobiet wynosił 38% ogółu uczniów, a w zasadniczych szkołach zawodowych 24%. Spośród absolwentów (osób, które ukończyły szkołę w 2012 roku) największą siłą reprezentowali uczniowie technikum. W 2012 roku stanowili 65% wszystkich kończących szkoły. Co trzeci absolwent kończył zasadniczą szkołę zawodową (33%), a liceum profilowane co pięćdziesiąty (2%). Podobnie jak wśród wszystkich uczniów, absolwenci szkół zawodowych tworzą mocno zmaskulinizowaną zbiorowość. Faktu tego nie zmienia przypadek liceum profilowanego, które w 2012 roku ukończyło najwięcej kobiet (67% ogółu absolwentów tego typu szkoły to kobiety, przy niewielkiej liczbie absolwentów). Zaznaczyć w tym miejscu należy, że wśród wszystkich absolwentów jedynie co trzecia osoba była kobietą (35%). Najbardziej zmaskulinizowaną placówkami edukacyjnymi były zasadnicze szkoły zawodowe, w których jedynie co czwarty absolwent był płci żeńskiej (27%). Dla technikum udział kobiet wśród absolwentów był wyższy, bo wynosił 39%.

Tabela 1. Populacja uczniów i absolwentów w roku szkolnym 2011/2012 w województwie podkarpackim (szkoły publiczne i niepubliczne)

Typ szkoły	Liczba szkół	Liczba oddziałów	Uczniowie		Absolwenci	
			mężczyźni	kobiety	mężczyźni	kobiety
Zasadnicza szkoła zawodowa	79	450	9 027	2 836	3 463	1 267
Technikum (bez uzupełniających)	121	1 407	22 503	13 535	5 735	3 609
Liceum profilowane	21	54	432	958	110	221
Razem	221	1 911	31 962	17 329	9 308	5 097

Źródło: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012, GUS, Warszawa 2012.

Wybór kierunków kształcenia przez uczniów szkół zawodowych z oczywistych względów związany jest z typem szkoły, do której uczęszczają. Spodziewać się można było niewielkich różnic pomiędzy zasadniczą szkołą zawodową a technikum oraz diametralnie innych kierunków wybieranych przez absolwentów liceum profilowanego. Według danych GUS, w Polsce najpopularniejszymi grupami kierunków kształcenia, w których realizowali swą naukę absolwenci zasadniczych szkół zawodowych była grupa inżynierijno-techniczna (36% absolwentów) oraz grupa usług dla ludności (25%). Wśród absolwentów technikum najliczniej reprezentowana była grupa usług (23%), inżynierijno-techniczna (20%), informatyczna (13%) i architektoniczno-budowlana (11%). Absolwenci liceum profilowanego najchętniej podejmowali naukę w grupach ekonomiczno-administracyjnych (55%) i opieki społecznej (24%)⁶.

Charakterystykę populacji uczniów kończących szkół zawodowe w roku szkolnym 2011/2012 zakończyć można przytoczeniem wskaźników, które dostarczają wielu informacji o poziomie edukacyjnym uczniów, stopniu przyswojenia programu nauczania w poszczególnych szkołach. Mowa tu o wskaźnikach przystępowalności i zdawalności egzaminów zawodowych czy matury wśród absolwentów podkarpackich szkół. Na podstawie danych zawartych w tabeli 2 oraz liczby uczniów kończących edukację na poziomie ponadgimnazjalnym obliczyć można prosty wskaźnik dotyczący odsetka uczniów przystępujących do egzaminów (zawodowych dla uczniów kończących zasadniczą szkołę zawodową i maturalnego dla technikum i liceum profilowanego). Najwyższą wartość tego wskaźnika charakteryzowała uczniów technikum, gdzie 85% przystąpiło do matury (83% kobiet) w 2011 roku. Niemal tyle samo, gdyż 84% uczniów liceum profilowanego przystąpiło do matury w roku szkolnym 2010/2011. Najstabszym wskaźnikiem przystępowalności do egzaminów legitymowali się uczniowie kończący

⁶ Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012, GUS, Warszawa 2012.

zasadnicze szkoły zawodowe (dane pochodzą z roku szkolnego 2011/2012). Odsetek wyniósł 65% (59% kobiet).

Tabela 2. Przystępowanie i zdawalność egzaminów zawodowych i matury przez absolwentów w województwie podkarpackim

Typ szkoły	Przystąpili do egzaminu (w nawiasie wskaźnik przystępowalności)		Zdali egzamin potwierdzający kwalifikacje zawodowe* / maturę** (w nawiasie wskaźnik zdawalności)	
	Mężczyźni	Kobiety	Mężczyźni	Kobiety
Zasadnicza szkoła zawodowa ^a	2 329 (71%)	742 (59%)	1 881 (78%)*	635 (86%)*
Technikum (bez uzupełniających) ^b	4 958 (87%)	3 002 (85%)	3 672 (74%)**	2 050 (70%)**
Liceum profilowane ^{b, c}	612 (84%)		411 (97%)**	

Źródło: Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012, GUS, Warszawa 2012.

^a Dane dotyczą roku szkolnego 2011/2012.

^b Dane dotyczą roku szkolnego 2010/2011. W opracowaniu Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012, GUS podaje liczbę przystępujących oraz liczbę osób, które zdały egzamin, odnosząc się do roku szkolnego 2010/2011.

^c Opracowanie GUS nie podaje danych w rozbiu na płeć dla uczniów liceum profilowanego.

Drugim wskaźnikiem będzie wskaźnik zdawalności, utworzony jako odsetek zdających w stosunku do przystępujących do egzaminu. W tym przypadku najlepiej wypadają uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej, gdzie 82% przystępujących do egzaminu zawodowego otrzymało świadectwo potwierdzające kwalifikacje zawodowe. Wśród absolwentów tego typu szkoły lepiej wypadają kobiety, dla których wskaźnik ten wyniósł 86%. W przypadku egzaminów maturalnych najlepiej wskaźnik wyglądał wśród absolwentów technikum, ponieważ 72% podchodzących do tego egzaminu otrzymało świadectwo dojrzałości (absolwenci liceum profilowanego 97%).

Porównując liczbę absolwentów, którzy zdali egzamin przewidziany na zakończenie swojej edukacji, z ogólną liczbą absolwentów danej szkoły oraz mając na uwadze fakt, że wśród osób podchodzących do egzaminu znaleźć się mogli także absolwenci kończący szkołę we wcześniejszych latach, należy stwierdzić, że proporcje te posiadają względnie niską wartość. Według tak sformułowanego wskaźnika tylko 53% absolwentów zasadniczej szkoły zawodowej może pochwalić się zaliczonym egzaminem potwierdzającym kwalifikacje zawodowe. Maturę zaś zdało jedynie 61% absolwentów technikum i 56% liceum zawodowego. Rodzi się zatem pytanie, jakie

są przyczyny tak niskiej zdawalności egzaminu. Czy przyczyny są natury wewnętrznej i leżą po stronie ucznia, czy są zgoła odmienne? Dalsza część raportu dostarczy odpowiedzi na tak zarysowany problem.

Charakterystyka próby badawczej

Analizowane w niniejszym raporcie dane pochodzą z badania, które wykonano na przełomie marca i kwietnia 2012 roku na próbie uczniów kończących szkołę zawodową w roku szkolnym 2011/2012. Założona próba liczyła 12 990 respondentów i posiadała charakter wyczerpujący uczniów ostatnich klas publicznych szkół zawodowych dla młodzieży. Próba zrealizowana wyniosła 10 186 przebadanych osób, z czego do analizy zakwalifikowano 10 055. Z uwagi na bardzo małą liczebność usunięto z analizy uczniów liceum profilowanego, ponieważ zachodziło znaczne ryzyko nadinterpretacji otrzymanych wyników analizy. Do analizy zakwalifikowano więc 3 054 uczniów zasadniczej szkoły zawodowej i 7 001 uczniów technikum. Ankieterzy odwiedzili 105 szkół zawodowych zlokalizowanych we wszystkich 25 powiatach województwa (rysunek 2)⁷.

**Rysunek 2. Zbadani uczniowie według powiatów lokalizacji szkoły
(w nawiasie liczba zbadanych szkół)**

7 Szczegółowe tabele znajdują się w aneksie.

Zgodnie z obrazem populacji uczniów podkarpackich szkół zawodowych (tabela 3), także wśród badanych osób dominowała płeć męska (64%). Szczególna przewaga mężczyzn zaznaczała się wśród uczniów zasadniczej szkoły zawodowej (73%). Mocno sfeminizowane muszą zatem być szkoły ogólnokształcące (tabela 3).

Tabela 3. Rozkład badanych uczniów według płci i typu szkoły

Typ szkoły	Kobiety		Mężczyźni		Ogółem	
Zasadnicza zawodowa	855	28%	2 195	72%	3 050	100%
Technikum	2 735	39%	4 261	61%	6 996	100%
Ogółem	3 590	36%	6 456	64%	10046	100%

N=10 046

Dla celów analitycznych utworzona została klasyfikacja ukazująca profile kierunków kształcenia w szkołach zawodowych. Oparta ona została o istniejącą Międzynarodową Standaryzowaną Klasyfikację Edukacji ISCED'97 w ramach poziomów 3A i 3C⁸. W konstruowaniu nowej klasyfikacji profili na potrzeby analityczne dokonano przyporządkowania kierunków kształconych w poszczególnych szkołach do sześciu grup: techniczno-mechanicznej; architektoniczno-budowlanej; informatyczno-telekomunikacyjnej; ekonomiczno-administracyjnej; rolniczo-leśnej i usługowej (tabela 4).

Tabela 4. Profile kierunków kształcenia a typ szkoły

Profil kierunku kształcenia	Zasadnicza zawodowa		Technikum		Ogółem	
Usługowy (USL)	1 212	40%	2 117	30%	3 329	33%
Techniczno-mechaniczny (TECH-MECH)	1 114	36%	1 645	23%	2 759	27%
Architektoniczno-budowlany (ARCH-BUD)	649	21%	1 003	14%	1 652	16%
Informatyczno-telekomunikacyjny (INF-TEL)	0	0%	1 136	16%	1 136	11%
Ekonomiczno-administracyjny (EKON-ADM)	0	0%	864	12%	864	9%
Rolniczo-leśny (ROL-LES)	79	3%	236	3%	315	3%
Ogółem	3 054	100%	7 001	100%	10 055	100%

N=10 055

⁸ http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.htm (data dostępu: 28.04.2013).

Wśród zbadanych uczniów, niezależnie od typu szkoły, do której uczęszczali, najwięcej osób wybrało profil usługowy. Kolejnym pod względem liczby uczniów był kierunek o profilu techniczno-mechanicznym. Najmniej liczną grupę kierunków kształcenia stanowiły zawody związane z rolnictwem i leśnictwem. W odniesieniu do kierunków związanych z informatyką czy ekonomią, o rozkładzie liczbowym decydował typ szkoły. Profile związane z tymi kierunkami realizowane są właściwie tylko w technikach. Nie dziwi więc niski udział lub jego brak wśród uczniów zasadniczych szkół zawodowych.

Stosując przygotowane profile kierunków kształcenia zauważyć należy (tabela 5), że obecność kobiet w szkołach zawodowych wiązała się z wyborem kierunków o profilu usługowym (71% kobiet wybrało ten kierunek kształcenia) i ekonomiczno-administracyjnym (17%). Najrzadziej przez kobiety wybierane były kierunki związane z techniką i inżynierią oraz z informatyką. Względnie słabym zainteresowaniem cieszyły się także zawody budowlane oraz rolnicze. Mężczyźni wybierali najczęściej kierunki o profilu techniczno-mechanicznym (42% mężczyzn) oraz architektoniczno-budowlany (21%). Wśród mężczyzn popularnością odznaczał się także kierunek informatyczno-telekomunikacyjny (16%). Rozkłady profili świadczą o występowaniu w obrębie płci zjawiska segregacji zawodowej. Podział na zawody męskie i kobiece, choć ulega erozji, to jednak dzieje się to bardzo powoli. Jak przedstawia to wykres 1, podział ten ciągle istnieje w świadomości społecznej uczniów i ich rodzin. Niestety zmiany światopoglądowe charakteryzuje znaczna inercja, stąd wymagają dłuższej perspektywy czasowej, aby przemiany stereotypowego postrzegania płci były nie tyle powszechne w przekonaniach, co odzwierciedlały się w codziennych zachowaniach społecznych.

Tabela 5. Profile kierunków kształcenia według płci uczniów

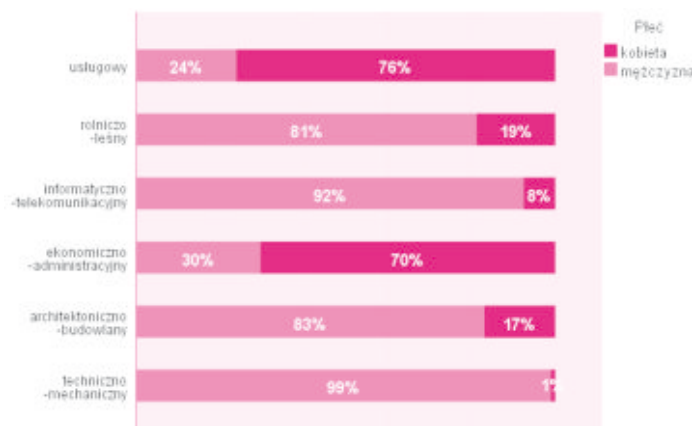
Profil kierunku kształcenia	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
Usługowy (USL)	71%	13%	34%
Techniczno-mechaniczny (TECH-MECH)	1%	42%	27%
Architektoniczno-budowlany (ARCH-BUD)	8%	21%	16%
Informatyczno-telekomunikacyjny (INF-TEL)	2%	16%	11%
Ekonomiczno-administracyjny (EKON-ADM)	17%	4%	9%
Rolniczo-leśny (ROL-LES)	2%	4%	3%
Ogółem	100%	100%	100%

N=10 055

Skalowane proporcje płci do 100% według profili kierunków kształcenia zawodowego (wykres 1) czytelnie ukazują zjawisko preferencji płciowej w wyborze poszczególnych zawodów. Szczególnie zauważyć to można

w obrębie profilu techniczno-mechanicznego, informatyczno-telekomunikacyjnego, a także architektoniczno-budowlanego czy rolniczo-leśnego. Jednocześnie rzuca się w oczy profil usługowy i ekonomiczno-administracyjny, które to jawią się jako typowe dla płci żeńskiej. Obserwowane zjawisko jest zresztą swoistą prawidłowością, względnie trwałą, utrzymującą się od pewnego czasu.

Wykres 1. Skalowane proporcje płci według profili kierunków kształcenia

N=10 055

Analiza miejsca zamieszkania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych wskazuje (tabela 6), że wybór szkoły o takim profilu jest mocno związany z miejscem zamieszkania ucznia. Technicy oraz uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej rekrutują się głównie z terenów wiejskich. Dla obu typów szkół stanowili oni ponad 70% wszystkich zbadanych uczniów. Determinantą takiego stanu rzeczy jest z pewnością charakter wiejski województwa podkarpackiego (dominacja mieszkańców wsi w województwie). Zmienną interweniującą jest także fakt starzejącej się populacji miejskiej. Znaczenie ma także zjawisko suburbanizacji miast, polegające na przeprowadzce mieszkańców miast na tereny wiejskie (choć w jakimś stopniu dochodzi do równoważenia tego procesu przez powiększające się granice miast o tereny wiejskie). Stąd jedynie 23% uczniów szkół zawodowych mieszkało w mieście. Typ szkoły nie wprowadza żadnych istotnych zmian w tej kwestii. Różnice pojawiają się w przypadku analizy profili kierunków kształcenia (patrz wykres 2). Zauważyć można, że uczniowie mieszkający w mieście najliczniej reprezentują profil informatyczno-telekomunikacyjny (37%), jednak przy wciąż znaczącym, bo wynoszącym 63%, udziale uczniów mieszkających na wsi.

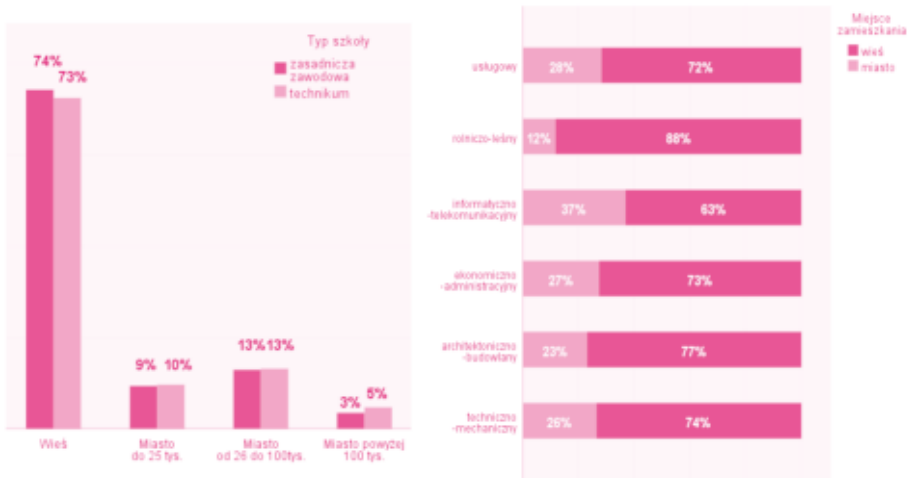
Weryfikacją dla przedstawionych powyżej interpretacji byłaby analogiczna analiza uczniów szkół ogólnokształcących. Omawiane badanie obejmuje jednak tylko uczniów szkół zawodowych.

Tabela 6. Typ zamieszkania badanych uczniów

Typ zamieszkania	Zasadnicza zawodowa		Technikum		Ogółem	
	liczba	procent	liczba	procent	liczba	procent
Wieś	2 261	74%	5 049	73%	7 310	73%
Miasto	785	26%	1 910	27%	2 695	27%
Ogółem	3 046	100%	6 959	100%	10 005	100%

N=10 005

Wykres 2. Wielkość miejscowości zamieszkania a typ szkoły oraz typ zamieszkania a profil kierunków kształcenia

N=10 005

Ciekawym zagadnieniem jest problem dziedziczenia statusów zawodowych. Postawić zatem można pytanie czy badani uczniowie reprodukują zawody wykonywane przez swoich rodziców, czy powielają ich poziom wykształcenia? Dla rodziców uczniów obu typów badanych szkół dominuje wykształcenie zasadnicze zawodowe. Mocno zaznacza się wśród uczniów zasadniczej szkoły zawodowej. Dla ich rodziców poziomem zdobytego wykształcenia był właśnie zasadniczy zawodowy. Silniej odzwierciedla się ten fakt w przypadku ojca niż matki (patrz tabela 7). Większość ojców legitymowała się takim wykształceniem (54%). W przypadku matek odsetek ten wyniósł (42%). Dla rodziców uczniów technikum najliczniej reprezentowanym był także ten sam poziom wykształcenia (53% ojców i 38% matek), przy czym silniej zaznaczał się udział wykształcenia średniego zawodowego (24%), niż miało to miejsce dla rodziców uczniów szkoły zasadniczej. Analiza ta może być obarczona pewnym błędem, gdyż występują liczne braki informacji o wykształceniu rodzica. Szczególnie dotyczy to uczniów tzw. zawodówek, w przypadku których odpowiedź „nie wiem” pojawiała się dwukrotnie częściej. Mamy tu do czynienia z brakiem wiedzy lub próbą ukrycia

wykształcenia rodzica, w przypadku jego niskiego poziomu. Nie można jednak postawić twardego sądu, która z tych dwóch interpretacji jest właściwa i w jakim stopniu. Generalnie w społeczeństwie polskim ludzie starsi posiadają znacząco niższy poziom wykształcenia, niż pokolenie osób młodych. Tak chyba należy interpretować zjawisko niższego lub równorzędnego poziomu wykształcenia rodziców w porównaniu ze swoimi dziećmi.

Tabela 7. Wykształcenie rodziców badanych uczniów

Wykształcenie rodzica		Zasadnicza zawodowa		Technikum		Ogółem	
Ojca	podstawowe i niższe	194	7%	333	5%	527	5%
	zasadnicze zawodowe	1 571	54%	3 619	53%	5 190	53%
	ogólnokształcące	222	8%	347	5%	569	6%
	średnie zawodowe	343	12%	1 621	24%	1 964	20%
	wyższe	116	4%	348	5%	464	5%
	nie wiem	475	16%	564	8%	1 039	11%
	Ogółem	2 921	100%	6 806	100%	9 753	100%
Matki	podstawowe i niższe	177	6%	328	5%	505	5%
	zasadnicze zawodowe	1 251	42%	2 593	38%	3 844	39%
	ogólnokształcące	435	15%	1 033	15%	1 468	15%
	średnie zawodowe	427	14%	1 737	25%	2 164	22%
	wyższe	184	6%	644	9%	828	8%
	nie wiem	473	16%	537	8%	1 010	10%
	Ogółem	2 947	100%	6 872	100%	9 819	100%

N=9 753 (wykształcenie ojca); N=9 819 (wykształcenie matki)

Wniosek wypływający z zawartości tabel 8 i 9 może wzmocnić interpretację niewysokiego poziomu wykształcenia starszego pokolenia, choć stawiając taką tezę należy być nader ostrożnym. Nie zawsze zawód wykonywany odpowiada ściśle poziomowi wykształcenia.

W gronie zawodów przynależnych ojcom oraz matkom licznie pojawiają się osoby bezrobotne, niezależnie od tego czy mamy do czynienia z rodzicami uczniów uczęszczających do technikum, czy szkoły zasadniczej. Dominacja wśród matek osób bezrobotnych i pracujących w gospodarstwie domowym spowodowana jest zapewne ogólnie niskim współczynnikiem aktywności zawodowej kobiet w województwie podkarpackim, ale także i w skali kraju⁹. Analiza zawodów pokazuje jednak lepsze wykształcenie matek. To wśród 9 w IV kw. 2012 roku wskaźnik aktywności ekonomicznej wyniósł w kraju 64,4% dla mężczyzn, a dla kobiet 48,3%. W województwie podkarpackim w analogicznym okresie wskaźnik ten wyniósł 63,6% dla mężczyzn i 49,6% dla kobiet. Patrz Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2012, GUS, Warszawa 2013.

nich pojawia się pielęgniarka, nauczyciel czy księgowa. Zauważyć można brak takich specjalistycznych zawodów wśród zawodów reprezentowanych przez ojców badanych uczniów. Zawody przedstawione w poniższych tabelach mocno korespondują z poziomem wykształcenia rodziców.

Tabela 8. Zawód wykonywany ojca (wybrane zawody o najliczniejszych wskazaniach)

Zawód wykonywany ojca	Zasadnicza zawodowa		Technikum		Ogółem	
kierowca	181	8%	546	10%	727	9%
rolnik	192	8%	364	7%	556	7%
budowlaniec	127	6%	270	5%	397	5%
bezrobotny	167	7%	206	4%	373	5%
mechanik	112	5%	256	5%	368	5%
murarz	150	7%	167	3%	317	4%
elektryk	65	3%	221	4%	286	4%
spawacz	79	3%	177	3%	256	3%
stolarz	91	4%	154	3%	245	3%
rencista	56	2%	150	3%	206	3%
działalność gospodarcza	28	1%	143	3%	171	2%
emeryt	29	1%	140	2%	169	2%
ślusarz	60	3%	93	2%	153	2%
tokarz	31	1%	101	2%	132	2%
pracownik budowlany	33	1%	97	2%	130	2%
pracownik fizyczny	22	1%	103	2%	125	2%
hydraulik	40	2%	74	1%	114	1%
ochroniarz	28	1%	77	1%	105	1%
nie wiem	46	2%	57	1%	103	1%

N=7 930

Tabela 9. Zawód wykonywany matki (wybrane zawody o najliczniejszych wskazaniach)

Zawód wykonywany matki	Zasadnicza zawodowa		Technikum		Ogółem	
bezrobotna	382	18%	6398	12%	1 021	14%
praca w gospodarstwie domowym	206	10%	436	8%	642	9%
krawcowa	225	10%	386	7%	611	8%
sprzedawca	184	9%	415	8%	599	8%

rolnik	110	5%	239	5%	349	5%
kucharka	128	6%	215	4%	343	5%
sprzątaczk	96	4%	212	4%	308	4%
pielęgniarka	57	3%	217	4%	274	4%
nauczyciel	33	1%	208	4%	241	3%
księgowa	36	2%	171	3%	207	3%
rencista	26	1%	86	2%	112	2%
emerytka	16	1%	96	2%	112	2%
cukiernik	37	2%	71	1%	108	1%
działalność gospodarcza	18	1%	84	2%	102	1%
pracownik fizyczny	22	1%	62	1%	84	1%
nie wiem	35	2%	33	1%	68	1%

N=7 390

Analiza zawodów wykonywanych przez rodziców uczniów i poziomu ich wykształcenia dostarcza dowodów na poparcie tezy, że wykształcenie nie do końca dobrze odzwierciedla strukturę zawodów (patrz tabela 10 i 11). Najczęściej pojawiający się wśród ojców zawód kierowcy najmocniej związany jest z wykształceniem średnim ogólnokształcącym. Rolnik silnie związany jest z wykształceniem podstawowym. Interesujące jest to, że budowlaniec także najczęściej deklarowany jest odnośnie ojca z wykształceniem ogólnokształcącym. Poziom wykształcenia bezrobotnego ojca i bezrobotnej matki najczęściej współistnieje z wykształceniem podstawowym obojga rodziców (choć dwa razy częściej pojawia się dla kobiet, dla których równie często wykształceniu podstawowemu towarzyszy praca w gospodarstwie domowym).

Tabela 10. Wykonywane zawody według poziomu wykształcenia ojców badanych uczniów (o najwyższej liczbie wskazań)

Zawód ojca	Wykształcenie ojca						Ogółem
	Podstaw. i niższe	Zasad. Zawod.	Średnie ogólnok.	Średnie zawod.	Wyższe	Nie wiem	
kierowca	8%	10%	13%	7%	3%	11%	9%
rolnik	17%	7%	7%	5%	2%	10%	7%
budowlaniec	4%	5%	6%	5%	1%	6%	5%
bezrobotny	10%	5%	5%	3%	2%	8%	5%
mechanik	2%	5%	5%	6%	2%	2%	5%
murarz	5%	5%	2%	2%	0%	4%	4%
elektryk	1%	3%	4%	6%	4%	2%	4%
spawacz	2%	4%	2%	2%	1%	2%	3%
stolarz	3%	4%	2%	2%	1%	3%	3%

rencista	7%	3%	4%	2%	1%	4%	3%
działalność gospodarcza	1%	1%	2%	4%	5%	2%	2%
emeryt	3%	1%	2%	3%	5%	3%	2%
ślusarz	1%	3%	1%	1%	0%	1%	2%
tokarz	1%	2%	1%	2%	0%	0%	2%
pracownik budowlany	1%	2%	2%	1%	1%	2%	2%
pracownik fizyczny	4%	1%	2%	2%	1%	1%	2%

N=7 762

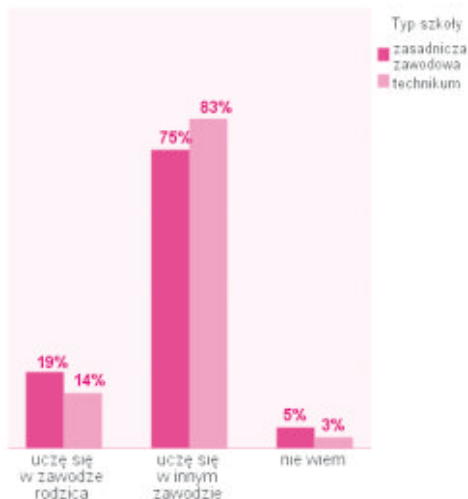
Tabela 11. Wykonywane zawody według poziomu wykształcenia matki badanych uczniów (o najwyższej liczbie wskazań)

Zawód matki	Wykształcenie matki						Ogółem
	Podstaw. i niższe	Zasad. zawod.	Średnie ogólnok.	Średnie zawod.	Wyższe	Nie wiem	
bezrobotna	20%	14%	12%	9%	3%	20%	13%
praca w gospod. dom.	19%	11%	7%	6%	2%	13%	9%
krawcowa	2%	14%	4%	6%	1%	5%	8%
sprzedawca	2%	9%	11%	10%	2%	7%	8%
rolnik	14%	5%	3%	5%	1%	4%	5%
kucharka	3%	7%	4%	4%	1%	3%	5%
sprzątaczką	11%	5%	4%	3%	0%	7%	4%
pielęgniarka	0%	0%	7%	7%	8%	3%	4%
nauczyciel	0%	0%	1%	1%	31%	1%	3%
księgowa	0%	0%	6%	5%	7%	1%	3%
rencista	3%	2%	1%	1%	0%	3%	2%
emerytka	3%	1%	2%	1%	2%	2%	2%

N=7 216

Uczniowie zapytani wprost, czy uczył się zawodu, w którym pracował lub pracuje któryś z rodziców, w większości odpowiadają w sposób negatywny (wykres 3). Nie powieliła biografii zawodowej rodziców 75% uczniów zasadniczej szkoły zawodowej i 83% techników. Jeśli już rozważyć problem reprodukcji ścieżki zawodowej, to należałoby patrzeć na uczniów szkół zasadniczych, dla których niemal co piąta osoba zadeklarowała, że powieliła zawód rodzica (19%). Stosunkowo rzadziej takie zjawisko miało miejsce w przypadku techników (14%).

Wykres 3. Nauka zawodu, w którym pracuje lub pracował któryś z rodziców

N=10 031; $n_2=3\ 047$ (zasadnicza zawodowa); $n_1=6\ 984$ (technikum)

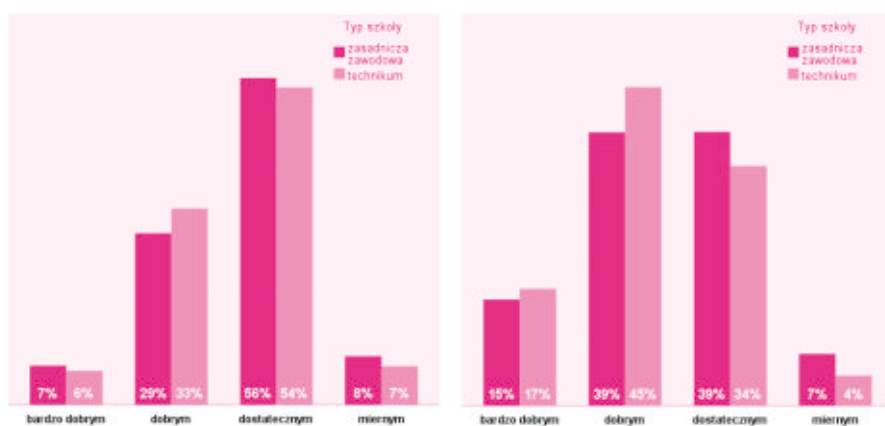
Najczęściej kontynuują zawód swojego rodzica uczniowie szkół o profilu rolniczo-leśnym (35% badanych), budowlanym (22%) oraz techniczno-mechanicznym (21%). Najmniej uczniów kontynuuje kierunek informatyczny (7%), usługowy (10%) oraz ekonomiczny (10%).

Do najczęściej powielanych przez uczniów zawodów swoich rodziców należy, w przypadku specjalności ojca kierowca i rolnik. Równo po 8% uczniów deklaruje, że kontynuuje wymienione ścieżki zawodowe ojca. Kolejnymi kontynuowanymi zawodami są: budowlaniec i mechanik - po 7%, murarz 5% oraz elektryk i prowadzący działalność gospodarczą – po 4%. W przypadku matek, tradycje kontynuacji zawodu najliczniej pojawiają się dla specjalności sprzedawca – 9% krawcowa 6%, kucharka 8%. Po 9% uczniów wskazujących na powielenie zawodu matki deklaruje, że ich rodzic jest bezrobotny lub pracuje w gospodarstwie domowym.

Na koniec charakterystyki przebadanych osób warto przedstawić samoocenę ich postępów w nauce, a także poprzez określenie postawy, dyspozycji psychologicznej respondentów. Uczniowie poproszeni zostali o ocenę jakimi są uczniami z przedmiotów ogólnych i zawodowych (wykres 4). Z przedmiotów niezawodowych badani najczęściej uznawali się za uczniów dostatecznych. Typ szkoły nie czynił tu znaczących różnicowań (56% zawodówka i 54% technikum). Technicy częściej jednak uznawali się za dobrych (33%). Inaczej wynik samooceny wyglądał w przypadku przedmiotów zawodowych. Tu dominowała ocena dobra, przynajmniej dla techników. Razem z oceną bardzo dobrą stanowiły 62% takich ocen wśród techników i 54% wśród uczniów zawodówek. Postawić można tezę, że wybór szkoły

zawodowej nie był przypadkiem, podyktowany został zainteresowaniem, o czym świadczyłyby wyższa samoocena z przedmiotów zawodowych. Jak już wiadomo w przypadku uczniów szkół zawodowych kobiety są niedoreprezentowane. Analiza odpowiedzi respondentów pozwala jednak zauważyć, że kobiety znacznie lepiej oceniają się niż mężczyźni i to niezależnie od typu przedmiotów (kobiety - 48% i 67% w przypadku sumy ocen dobrych i bardzo dobrych dla przedmiotów odpowiednio ogólnych i zawodowych; mężczyźni – 33% i 55%). Dane te świadczą o pilniejszej nauce kobiet oraz o prawdopodobnie nieprzypadkowym wyborze szkoły zawodowej przez tę płeć. Z drugiej strony w szkołach o profilach wybieranych przez kobiety poziom nauczania mógł być niższy, stąd wyższa samoocena własnych postępów.

Wykres 4. Jakim jesteś uczniem z przedmiotów ogólnych (po lewej) i zawodowych (po prawej)

$N=9\ 635$; $n_z=2\ 892$ (zasadnicza zawodowa); $n_t=6\ 743$ (technikum)

Dla celów rozpoznania dominujących postaw badanych uczniów, ich deklarowanej reakcji na zadania stawiane w indywidualnym życiu, utworzona została zmienna psychologiczna, która składała się z czterech wskaźników. Generalnie uczniowie okazali się być optymistami (tabela 12). Stwierdzenie, że „w przyszłość patrzę z optymizmem” uznało za pasującą do swojej osoby 60% respondentów. Nieznacznie więcej takich optymistów wystąpiło wśród uczniów szkół zasadniczych, bo 62% (59% - techników). Uczniowie tej szkoły częściej uznawali także, że łatwo podejmują decyzję oraz że rywalizacja ich mobilizuje, a także częściej zgadzali się ze stwierdzeniem, że ciężką pracą można dojść do bogactwa. Jednakże różnica w odsetkach uczniów obu typów szkół nie była jakościowo znacząca. Różnice sięgały najwyżej czterech punktów procentowych. Stąd wyciągnąć można wniosek, że pod względem wymienionych cech psychologicznych nie występuje zróżnicowanie wśród badanych kategorii uczniów. Większość respondentów jest gotowa na

wyzwania niesione przez życie i nie zamierza unikać problemów. Z przeciwnej strony, analizując odpowiedzi negatywne respondentów (stwierdzenie do mnie raczej i zdecydowanie nie pasuje) największym niedopasowaniem odznaczyło się stwierdzenie związane z rywalizacją i współzawodnictwem (15% wśród uczniów szkół zasadniczych; 14% technikum). Czy obawa taka może stanowić problem na drodze rozwoju kariery zawodowej, trudno w tym momencie dokonać jednoznacznego stwierdzenia. Interesujące jest jednak to, że pewien pozytywny mit ciężkiej pracy znajduje najsilniejszą identyfikację wśród badanych.

Tabela 12. Odsetek uczniów identyfikujących się z wymienionymi postawami

Postawa	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Łatwo podejmuję decyzje	53%	49%	50%
Patrzę w przyszłość z optymizmem	62%	59%	60%
Rywalizacja mnie mobilizuje	59%	57%	58%
Ciężką pracą można dojść do bogactwa	70%	68%	69%

Wartości przedstawiają odsetki uczniów identyfikujących się z daną postawą. Nie sumują się do 100%. (N=9 817)

Znajomość rynku pracy

Wejście na otwarty rynek pracy znacząco związane jest ze znajomością reguł i zasad na nim panujących. Truizmem jest, że im więcej wiadomo o nim, tym sprawniej można na nim się poruszać. Nie trzeba także przekonywać, że wiedza taka jest konieczna dla prawidłowego planowania swojej kariery edukacyjnej. Dobre wybory na poziomie szkoły, to zwiększenie szansy sukcesu na rynku pracy. Jak zatem oceniają uczniowie swoją wiedzę o rynku pracy? Osoby te są w swoich opiniach mocno spolaryzowane. Wysoko swą wiedzę o rynku pracy ocenia 37% badanych, w tym nieznacznie częściej uczniowie technikum (patrz tabela 13). Nisko zaś 38% respondentów. Wraz z odpowiedzią „trudno powiedzieć”, sugerującą brak posiadania wyznacznika poziomu wiedzy, stanowią większość badanych uczniów (63%).

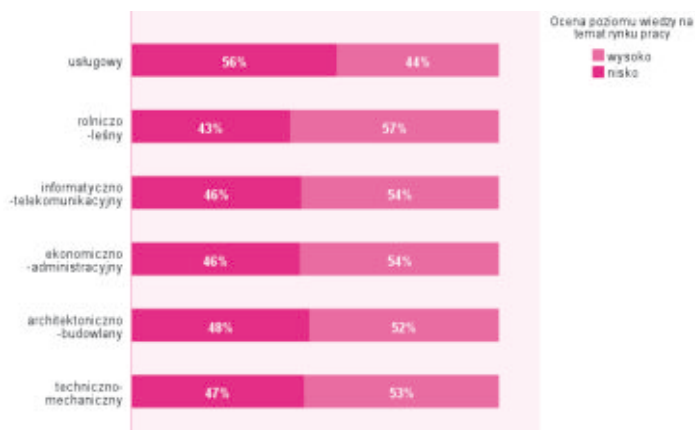
Tworząc dychotomię „wysoka – niska” wiedza o rynku pracy (patrz wykres 5), zauważyć można, że najlepiej oceniają swoją wiedzę uczniowie profilu rolniczo-leśnego (57% wysokich ocen), informatyczno-telekomunikacyjnego i ekonomiczno-administracyjnego (po 54% wysokich ocen). Najślabiej swoją wiedzę oceniają uczniowie profilu usługowego (56% niskich ocen). Wykres 5 pokazuje wymownie, jak bardzo uczniowie są podzieleni w swoich ocenach. Ponad 40%, niezależnie od profilu kierunku uznało, że posiada niską wiedzę o rynku pracy.

Tabela 13. Jak oceniają swoją wiedzę o rynku pracy

Ocena	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
zdecydowanie wysoko	4%	3%	3%
raczej wysoko	29%	36%	34%
raczej nisko	32%	33%	33%
zdecydowanie nisko	5%	4%	5%
trudno powiedzieć	30%	24%	25%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 967

Wykres 5. Samoocena znajomości rynku pracy a profil kierunku kształcenia

N=9 967

Źródła wiedzy o rynku pracy zgodne są z wyróżnikami młodego pokolenia. Zgodnie z nimi głównym kanałem czerpania wiedzy o świecie jest Internet i telewizja. Nie inaczej jest też w przypadku wiedzy o rynku pracy. Internet i telewizja dominują (patrz tabela 14). Ten pierwszy środek komunikowania masowego uzyskał 84% wskazań (78% – uczniowie szkoły zasadniczej i 87% uczniowie technikum). Charakterystyczne jest to, że na samym końcu znalazła się wiedza spisana w książkach. Nie jest ten fakt niczym dziwnym, wszak z roku na rok spada czytelnictwo książek w Polsce. W pewnym stopniu wyjaśnieniem może tu być brak odpowiednich publikacji o tematyce rynku pracy, których forma trafiałaby do badanych. Tezy takiej jednak nie można w tym momencie zweryfikować. Bardziej zaskakującym zjawiskiem jest niski odsetek uczniów wskazujących na instytucje, których celem jest wspieranie rynku pracy. Centra informacji zawodowej wskazane zostały tylko przez 6% badanych. Zauważyć można, że wyżej od wiedzy specjalistów ceniona jest wiedza pozyskana od rodziny czy znajomych. Nawet zajęcia szkolne nie dostarczają tylu informacji młodym osobom, co massmedia i najbliższy krąg towarzyski. Trudno określić czy źródłem niskiego autorytetu specjalistów jest forma przekazu, mało atrakcyjna dla dzisiejszej młodzieży, czy w grę wchodzi inne czynniki wyjaśniające zaobserwowany fenomen. Wydaje się jednak, że pewnym rozwiązaniem mogłoby być uaktywnienie się doradców w sferze Internetu.

Respondenci mieli możliwość wprowadzenia do kwestionariusza ankiety własnych, innych źródeł informacji o rynku pracy. Najliczniej, bo osiem razy pojawiła się odpowiedź, zgodnie z którą ucznia nie interesowała sytuacja na rynku pracy. Być może taka odpowiedź jest symptomatyczna dla wyjaśnienia niskiej wiedzy o rynku pracy, czy o braku jej czerpania od specjalistów.

Tabela 14. Źródła wiedzy o rynku pracy a typ szkoły

Źródło wiedzy	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Internet	78%	87%	84%
Telewizja	65%	65%	65%
Prasa	45%	50%	48%
Od rodziców i znajomych	40%	43%	42%
Od koleżanek, kolegów	28%	33%	32%
Zajęcia szkolne	25%	21%	22%
Wizyty w instytucjach/CIZ	6%	6%	6%
Opracowania książkowe	3%	2%	2%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=10 006)

Źródła wiedzy nie zależały od profili kierunków kształcenia w poszczególnych szkołach (tabela 15). Informatycy najczęściej deklaruowali sięganie do Internetu po niezbędną wiedzę o rynku pracy, bo na środek ten wskazywało 91% respondentów należących do tego profilu (stosunkowo najrzadziej rolnicy – 79%). Należy jednak podkreślić, że różnice pomiędzy uczniami reprezentującymi różne profile są jednak bardzo nieznaczne.

Tabela 15. Źródła wiedzy o rynku pracy a profil kierunku kształcenia

Źródło wiedzy	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.-tel.	Rol.-leś.	Usługowy	Ogółem
Internet	84%	82%	89%	91%	79%	82%	84%
Telewizja	59%	63%	75%	57%	70%	71%	65%
Prasa	46%	46%	51%	44%	51%	52%	48%
Od rodziców i znajomych	40%	42%	38%	40%	39%	47%	42%
Od koleżanek, kolegów	33%	31%	27%	37%	30%	31%	32%
Zajęcia szkolne	21%	19%	28%	19%	27%	23%	22%
Wizyty w instytucjach/ CIZ	6%	5%	9%	7%	8%	6%	6%
Opracowania książkowe	3%	1%	2%	3%	3%	2%	2%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=10 006)

W trakcie badania uczniowie dokonali oceny skuteczności różnych sposobów poszukiwania pracy. Tabela nr 16 przedstawia rozkład

zsumowanych liczebności odpowiedzi dla dwóch najwyższych wartości na skali od 1 do 5. Przyjęto, że wartości te mówią o pozytywnej ocenie danego sposobu poszukiwania pracy. Pozostałe wartości uznane zostały za obojętne lub nieskuteczne. Zgodnie z przedstawionym algorytmem za najskuteczniejszy sposób uznano sieć kontaktów, rodzinę, znajomych. Sieć kontaktów (relacji społecznych) może stanowić kapitałne źródło informacji o wolnych miejscach pracy. Jednocześnie może zafunkcjonować jako pozytywne polecenie osoby do pracy, za której rzetelność ręczy polecający. Tak rozumiana „Praca po znajomościach” nie koniecznie musi kojarzyć się ze zjawiskiem nepotyzmu czy „kolesiostwa”. Trudno stwierdzić co mieli na myśli badani uczniowie wskazując taką odpowiedź. Wszak stwierdzenie, że pracę można tylko „załatwić” jest nader często słyszane z ust, nie tylko osób młodych.

Skuteczne, zdaniem uczniów, jest także dostarczenie dokumentów pracodawcy, ale poprzez osobisty kontakt (67% wskazań o skuteczności), udział w stażu (53%), a także samozatrudnienie (51%) i odpowiedź na ogłoszenie internetowe (50%). Za najmniej skuteczne respondenci ocenili, tak powszechnie organizowane targi pracy (35% pozytywnych wskazań) oraz korzystanie z biur pośrednictwa pracy (37%). Korzystanie z usług urzędu pracy skuteczniejsze było dla uczniów szkoły zasadniczej niż technikum (52% i 41%).

Tabela 16. Ocena skuteczności sposobów poszukiwania pracy

Sposoby poszukiwania pracy	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Sieć kontaktów (rodzina, znajomi)	67%	71%	70%
Osobiste doręczenie dokumentów do pracodawcy	66%	67%	67%
Udział w odpłatnym stażu pracy	53%	53%	53%
Samozatrudnienie	48%	52%	51%
Odpowiedź na ogłoszenie w Internecie	54%	49%	50%
Skorzystanie z usług Urzędu Pracy	52%	41%	44%
Odpowiedź na ogłoszenie w prasie	47%	41%	42%
Udział w bezpłatnym stażu pracy (praktykach)	42%	40%	40%
Skorzystanie z usługi biura pośrednictwa pracy	44%	34%	37%
Udział w Targach Pracy	38%	34%	35%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi. (N=9 644)

Choć profile kształcenia nie wnoszą wielu zmian, to da się zauważyć pewne zależności (patrz tabela 17). Otóż sieć relacji najskuteczniej jawi się uczniom

profilu ekonomiczno-administracyjnego (76% pozytywnych wskazań), tak samo udział w płatnym stażu (60%). Samozatrudnienie największą skuteczność otrzymało od rolników i leśników (57%). Także rolnicy, wraz z profilem usługowym, najczęściej pozytywnie wskazywali usługi urzędu pracy (51% wskazań rolników i uczniów profilu usługowego). Wśród rolników stosunkowo dużą skutecznością, większą od pozostałych, cieszyły się targi pracy (42%) i bezpłatne praktyki (48%).

Tabela 17. Ocena skuteczności sposobów poszukiwania pracy a profil kierunku kształcenia

Sposoby poszukiwania pracy	Tech.-mech.	Arch.-bud.	Ekon.-adm.	Inf.-tel.	Rol.-leś.	Usługowy	Ogółem
Sieć kontaktów (rodzina, znajomi)	67%	71%	76%	69%	69%	71%	70%
Osobiste doręczenie dokumentów do pracodawcy	65%	65%	67%	64%	67%	70%	67%
Udział w odpłatnym stażu pracy	47%	47%	60%	48%	58%	59%	53%
Samozatrudnienie	50%	52%	54%	55%	57%	49%	51%
Odpowiedź na ogłoszenie w Internecie	52%	47%	43%	53%	55%	51%	50%
Skorzystanie z usług Urzędu Pracy	41%	39%	43%	34%	51%	51%	44%
Odpowiedź na ogłoszenie w prasie	43%	40%	38%	40%	48%	45%	42%
Udział w bezpłatnym stażu pracy (praktykach)	38%	37%	43%	41%	48%	42%	40%
Skorzystanie z usługi biura pośrednictwa pracy	35%	34%	38%	29%	44%	41%	37%
Udział w Targach Pracy	34%	33%	35%	33%	42%	37%	35%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.

(N=9 644)

Generalnie uczniowie uznają, że najskuteczniejszy jest kontakt pośredni, przez zaufaną osobę (rodzina i znajomi). Wysoko oceniają także

kontakt osobisty z pracodawcą, przez osobiste doręczenie dokumentów lub bezpośrednią demonstrację własnych umiejętności podczas płatnego stażu (patrz rysunek 3). Za mniej skuteczny sposób uznają natomiast samozatrudnienie (najślabiej wśród uczniów z profilu usługowego – 49%).

Rysunek 3. Najskuteczniejsze sposoby poszukiwania pracy dla uczniów według typu szkoły

Warto przytoczyć w tym miejscu preferencje pracodawców w odniesieniu do metod poszukiwania pracownika. W badaniu „Pracodawcy Podkarpacia 2012” zatrudniający pracowników uznali za najbardziej skuteczną metodę rekrutacji pracowników i jednocześnie najczęściej wykorzystywaną korzystanie z urzędu pracy oraz z samodzielnego zgłaszania się kandydatów (po 26% wskazań). Co piąty pracodawca wymienia bazę CV osób, a 16% zadeklarowało korzystanie ze znajomych, z polecenia¹⁰. Porównując opinie pracodawców oraz badanych uczniów uwidacznia się pewna rozbieżność w ocenie skuteczności sposobów poszukiwania pracownika i poszukiwania pracy. Uczniowie najwyżej ocenili znajomości, pracodawcy zaś uznawali sposób ten za także skuteczny, jednak umieszczali go w dalszej kolejności. Mało popularny wśród uczniów Urząd Pracy znalazł się na pierwszym miejscu pod względem skuteczności u pracodawców. W jednym sposobie obie strony są mocno zbieżne. Podobnie uznają osobisty kontakt z pracodawcą za skuteczny, umieszczając go w swoich rankingach na drugiej pozycji.

10 Pracodawcy Podkarpacia 2012, WUP w Rzeszowie 2012.

Motywy wyboru szkoły i zawodu

Potocznie sądzi się, że wyborem szkoły kieruje najczęściej bliskość jej lokalizacji, czy podążanie w ślad za swoimi znajomymi. Międzynarodowe badania studentów i absolwentów, realizowane przez firmę Deloitte przedstawiają obraz charakterystyczny dla pokolenia „Y”. Generacja ta cechuje się, według badaczy Deloitte, poszukiwaniem przez jej członków pracy interesującej, dającej jednocześnie dobre zarobki i przebiegającej w miłej atmosferze, przy jednoczesnym mało istotnym aspekcie społecznej użyteczności wykonywanych czynności¹¹.

W trakcie badania uczniów ostatnich klas szkół zawodowych respondenci wskazywali na motywy, które powodowały nimi w wyborze nauki w swoim zawodzie (tabela 18). Największą liczbę wskazań otrzymał motyw związany z zainteresowaniem zawodem (60% wskazań, przy czym respondenci mogli wskazywać dowolną liczbę motywów). Kolejnym pod względem liczby wskazań był rozwój zainteresowań i pasji (40%). Zainteresowanie i pasja, jako główne motywy wyboru zawodu charakterystyczne są, jak to powyżej zostało naszkicowane dla postaw pokolenia „Y”. Czy pokolenie takie istnieje czy nie, trudno na podstawie prezentowanych danych zweryfikować. Z pewnością różni się jednak od swoich starszych kolegów i koleżanek. Dwa wskazane powyżej motywy nie są w istotny sposób różnicowane przez typ szkoły. Jednak najmocniej powody te wymieniane były przez uczniów należących do profilu informatycznego (odpowiednio 72% i 51% wskazań). Typ szkoły najmocniej związany jest z możliwością zdania matury, dotyczy wszakże jedynie techników (40% wskazań). Względnie mocno związany jest także z dobrą opinią o szkole, która decydowała w przypadku 29% techników. Uczniowie szkół zasadniczych mocniej zaś akcentowali możliwość szybkiego zdobycia fachu i pracy (39%).

Tabela 18. Motywy podejmowania nauki w zawodzie

Motywy	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Zainteresowanie danym zawodem	62%	60%	61%
Rozwój własnych zainteresowań i pasji	40%	40%	40%
Konieczność szybkiego zdobycia fachu i pracy	39%	26%	30%
Bliskie położenie szkoły	24%	33%	30%
Możliwość zdania matury	3%	40%	29%
Wysokie zarobki w zawodzie	27%	27%	27%

11 Pierwsze kroki na rynku pracy, Międzynarodowe badania studentów i absolwentów, Deloitte, Warszawa 2013, s.5.

Dobra opinia o szkole	18%	29%	26%
Szansa na zrobienia kariery	17%	23%	21%
Sugestia kolegów lub koleżanek	14%	20%	18%
Namowa rodziców i innych członków rodziny	12%	16%	15%
Przypadek	11%	13%	12%
Stan zdrowia	12%	7%	8%
Koszty kontynuowanej nauki	8%	8%	8%
Atrakcyjność miejscowości	4%	6%	5%
Brak wolnych miejsc w innej szkole	5%	4%	5%
Sugestia nauczycieli z gimnazjum	3%	3%	3%
Porada doradcy zawodowego	4%	2%	3%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=10 040)

Podsumowując kwestie motywacji towarzyszącej uczniom w wyborze swojej szkoły i zawodu należy stwierdzić, że badani, niezależnie od typu szkoły, w której się uczą, kierowali się przede wszystkim wewnętrznymi motywami, związanymi z zainteresowaniem i rozwojem życiowych pasji. W drugiej kolejności ich wybory podyktowane były względami praktycznymi, jak konieczność szybkiego zdobycia fachu czy bliskie położenie szkoły.

Niezmiernie interesującym jest to, że porady specjalistów, w tym nauczycieli, doradców zawodowych były najrzadziej wskazywanym motywem wyboru zawodu (po 3% wskazań). Większe oddziaływanie na badanych miała sugestia kolegów, koleżanek i rodziny (18% i 15%). Nawet przypadek posiadał większą ilość wskazań (12%), niż racjonalne porady fachowców. W jakimś stopniu zaznaczały się także wysokie zarobki (27%), jako kolejny atrybut pokolenia „dnia dzisiejszego”. Bliskie położenie szkoły uzyskało 30% wskazań, co na pewno jest ważnym argumentem, ze względu na koszty dojazdu lub zamieszkania z dala od domu. Wśród profili kierunków kształcenia na stosunkowo wysokie zarobki liczą budowlańcy (47% wskazań) i informatycy (34%) (patrz tabela 19). Zainteresowanie zawodem, które dominowało w każdym profilu, najsłabiej wskazywane było przez ekonomistów (48%). Dla tego profilu drugim najważniejszym motywem była możliwość zdania matury (46%).

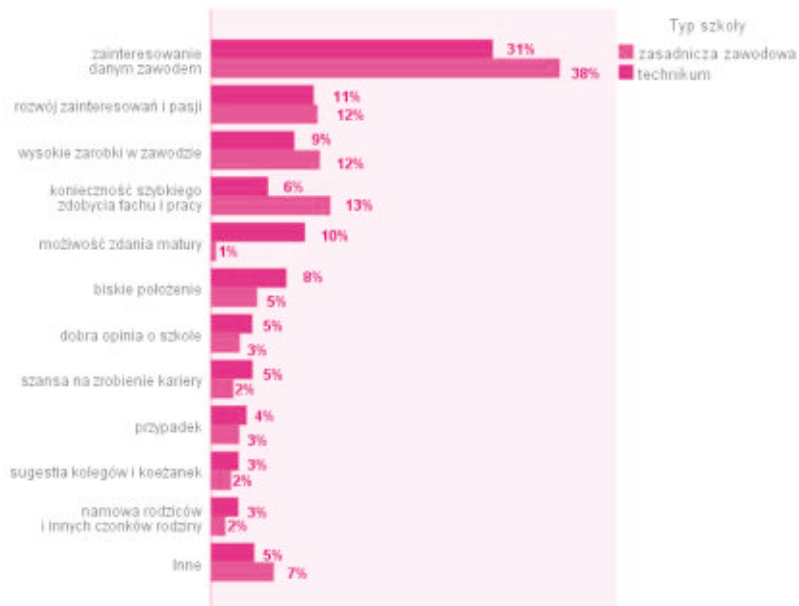
Tabela 19. Motywy podejmowania nauki w zawodzie a profil kierunku kształcenia

Motywy	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.- tel.	Rol.- leś.	Usługowy	Ogółem
Zainteresowanie danym zawodem	62%	58%	48%	72%	66%	60%	61%
Rozwój własnych zainteresowań i pasji	44%	30%	27%	51%	50%	41%	40%
Konieczność szybkiego zdobycia fachu i pracy	29%	38%	25%	21%	20%	32%	30%
Bliskie położenie szkoły	25%	29%	36%	30%	32%	34%	30%
Możliwość zdania matury	25%	23%	46%	42%	20%	28%	29%
Wysokie zarobki w zawodzie	31%	47%	26%	34%	12%	13%	27%
Dobra opinia o szkole	27%	23%	31%	32%	30%	21%	26%
Szansa na zrobienia kariery	20%	21%	31%	29%	13%	18%	21%
Sugestia kolegów lub koleżanek	16%	15%	22%	21%	16%	20%	18%
Namowa rodziny	12%	15%	21%	11%	12%	17%	15%
Przypadek	11%	10%	15%	12%	6%	15%	12%
Stan zdrowia	8%	10%	6%	8%	8%	8%	8%
Koszty kontynuowanej nauki	7%	8%	8%	8%	13%	9%	8%
Atrakcyjność miejscowości	5%	4%	5%	6%	6%	6%	5%
Sugestia nauczycieli z gimnazjum	3%	3%	3%	5%	6%	3%	4%
Brak wolnych miejsc w innej szkole	4%	4%	4%	4%	3%	6%	4%
Porada doradcy zawodowego	3%	2%	3%	3%	2%	2%	3%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=10 040)

Badani wskazali także na najważniejszy motyw, który dla nich okazał się decydujący w wyborze szkoły i zawodu (patrz wykres 6). Zgodnie z oczekiwaniami są nimi zainteresowanie zawodem, które to pod względem liczby wskazań zdystansowało pozostałe motywy ponad trzykrotnie, (35% wskazań, przy 11% dla kolejnego motywu, którym był rozwój pasji).

Wykres 6. Najważniejszy motyw wyboru zawodu a typ szkoły

N=8 041

Rysunek 4. Dwa najważniejsze i dwa najmniej ważne motywy wyboru zawodu według profili kształcenia

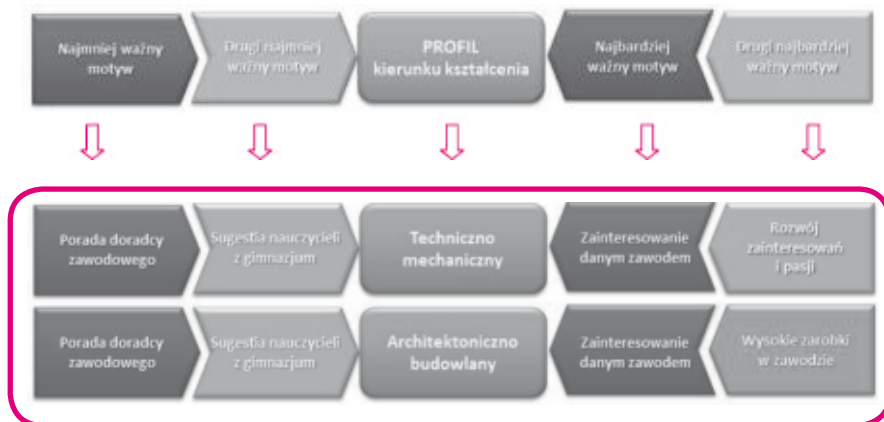

Tabela 20. Najważniejszy motyw wyboru zawodu a profil kierunku kształcenia

Motyw wyboru zawodu	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.- tel.	Rol.- leś.	Usł.	Ogółem
zainteresowanie danym zawodem	34%	27%	25%	38%	36%	35%	33%
rozwój zainteresowań i pasji	14%	6%	6%	14%	21%	13%	12%
wysokie zarobki w zawodzie	13%	23%	8%	11%	3%	3%	10%
konieczność szybkiego zdobycia fachu i pracy	6%	11%	7%	2%	5%	11%	8%
możliwość zdania matury	5%	6%	15%	7%	5%	8%	7%
biskie położenie	6%	6%	8%	7%	9%	9%	7%
dobra opinia o szkole	5%	4%	5%	5%	5%	3%	4%
szansa na zrobienie kariery	3%	4%	8%	5%	2%	3%	4%
przypadek	3%	3%	5%	4%	2%	4%	4%
sugestia kolegów i koleżanek	2%	3%	4%	2%	2%	3%	3%
namowa rodziców i innych członków rodziny	2%	2%	4%	2%	3%	3%	3%
stan zdrowia	2%	2%	1%	1%	1%	2%	2%
brak wolnych miejsc w innej szkole	1%	1%	0%	1%	0%	1%	1%
koszt kontynuowanej nauki	1%	0%	1%	0%	3%	1%	1%
inne	1%	1%	1%	1%	0%	1%	1%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

N=8 041

Zainteresowanie danym zawodem związane jest z zamieszkaniem respondententa. Mieszkający na wsi częściej wskazywali na ten motyw od uczniów mieszkających w mieście (odpowiednio 35% do 28%). Wysokie zarobki motywowały częściej mężczyzn niż kobiety (14% do 4%). Kobiety doceniały zaś możliwość zadania matury (11% kobiety; 6% mężczyźni).

Testem sprawdzającym trafność wyboru szkoły i zawodu była odpowiedź na pytanie: czy dziś wybrałbyś ponownie ten sam zawód? Trafność wyboru szkoły i zawodu potwierdza 41% uczniów (tabela 21). Najliczniej, bo co druga osoba reprezentuje szkołę zasadniczą zawodową (50%). Uczniowie technikum nie są już tak mocno przekonani, co do swojego wyboru. W ich przypadku 37% badanych stwierdza, że wybrałoby ten sam zawód, w tej samej szkole. Niemal co trzeci respondent (30%) najchętniej widzi siebie w innym zawodzie, szczególnie technicy (33% osób wybrałoby dziś inny zawód). Dane te wskazywać mogą na nie do końca świadomy wybór zawodu przez badanych uczniów. Z drugiej strony nie wiemy czy czasem szkoły nie zawiodły nadziei pokładanych w nich przez młode osoby. Za tezę o małej świadomości konsekwencji wyboru zawodu koresponduje rzadkie uwzględnianie w swoich wyborach opinii doradców zawodowych. W przyszłych badaniach warto byłoby jednak rozpoznać powody niewielkiego wykorzystania pracy doradców zawodowych. Na dziś nie wiadomo bowiem czy fakt ten spowodowany jest poczuciem niskiej skuteczności pomocy niesionej młodzieży, czy zachodzi ewentualność, iż młode osoby po prostu niewiele wiedzą o działalności doradców.

W przypadku szkoły zasadniczej większość, bo 59%, wybrałaby ten sam zawód (technicy 48%). Zatem znacząca liczba uczniów dokonałaby dziś zgoła innego wyboru, gdyby tylko miała taką możliwość. Przed instytucjami rynku pracy stoi więc zadanie, dotarcia do świadomości rodziców i uczniów, w taki sposób, aby liczba osób uznających swój zawód za pomyłkę, była znacznie mniejsza.

Analiza odsetka uczniów, którzy są niezadowoleni z tego w jaki sposób wybrany zawód jest nauczany w ich szkole (co dziesiąty uczeń) oraz proporcji uczniów zawiedzonych wyborem swojego zawodu (co trzeci uczeń technikum i co piąty uczeń szkoły zasadniczej) świadczyć może o tym, że młodzież ucząca się w zasadniczych szkołach zawodowych jest bardziej pragmatycznie nastawiona do zdobywanego zawodu i rozsądniej dokonuje wyboru.

Wybór tego samego zawodu, w tej samej szkole najmocniej zaznacza się wśród profili rolniczych, budowlanych i mechanicznych (patrz wykres 7). Dodać należy, że z wyboru zawodu i szkoły bardziej zadowoleni są mężczyźni niż kobiety (45% do 34%).

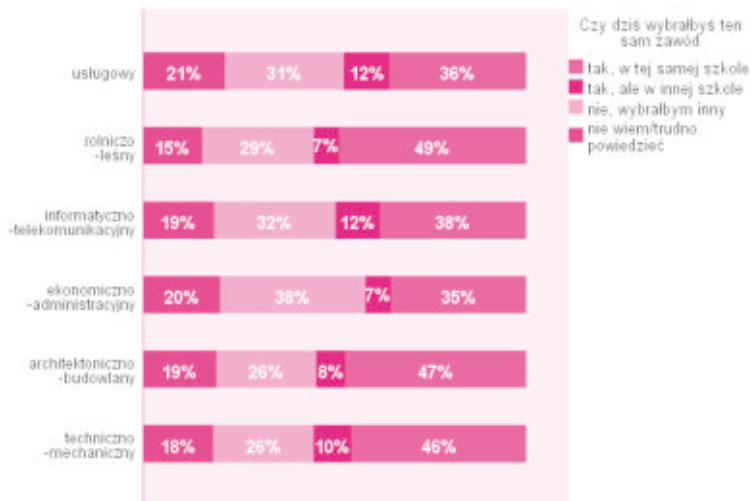
Tabela 21. Powtórny wybór zawodu

Powtórny wybór zawodu	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Tak, w tej samej szkole	50%	37%	41%
Tak, ale w innej szkole	9%	11%	10%
Nie, wybrałbym inny	21%	33%	30%
Nie wiem/trudno powiedzieć	20%	19%	20%
Ogółem	100%	100%	100%

N=10 000

Zgoda inny zawód najczęściej wybieraliby uczniowie kierunku o profilu ekonomicznym (38%). Ciekawe, że zawód zmieniliby także co trzeci uczeń kierunku informatycznego (32%). Podobnie postąpiłaby niemal identyczna część uczniów kierunków usługowych (31%). Można zatem postawić pytanie, co stało się z deklaracjami o wewnętrznych motywacjach, związanych z pasją, zainteresowaniem w wyborze zawodu? Na ile wskazania te mówiły o tym jak jest, a na ile jak być powinno? Pytania te na tym etapie pozostają bez odpowiedzi.

Wykres 7. Powtórny wybór zawodu a profil kierunku kształcenia

N=10 000

Słabe i mocne strony wybranej szkoły i zawodu

Badanych cechuje umiarkowany optymizm (patrz tabela 22). Większość nich ocenia, że po szkole znajdzie pracę, przy czym, że będzie to łatwe ocenił niemal co drugi uczeń (19%). Tak swoje szanse oceniają przede wszystkim uczniowie szkoły zasadniczej (26%). Blisko połowa respondentów uznała, że łatwe to nie będzie, ale w końcu coś znajdzie (49%). Na długie poszukiwania pracy nastawionych było 22%, przeważnie uczniów technikum. Jedynie 7% ocenia swoje szanse znalezienia pracy na bliskie zeru.

Tabela 22 Ocena szansy znalezienia pracy po ukończeniu szkoły a typ szkoły

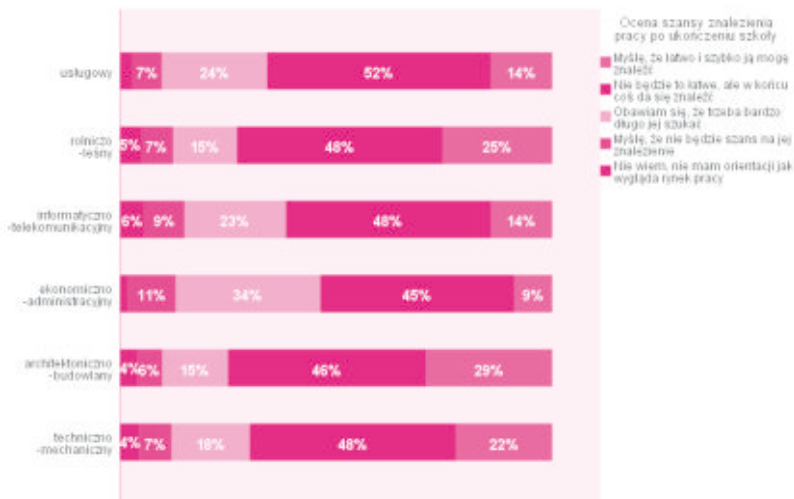
Ocena	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Myślę, że łatwo i szybko ją mogę znaleźć	26%	16%	19%
Nie będzie to łatwe, ale w końcu coś da się znaleźć	49%	48%	49%
Obawiam się, że trzeba bardzo długo jej szukać	16%	24%	22%
Myślę, że nie będzie szans na jej znalezienie	5%	8%	7%
Nie wiem, nie mam orientacji jak wygląda rynek pracy	5%	3%	4%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 991

Uczniowie kierunków o profilu ekonomicznym posiadają największe obawy o swoją pozycję na rynku pracy (patrz wykres 8). Kolejni słabo oceniający swoje szanse, to uczniowie kierunków usługowych i informatycznych. Uczniowie tych trzech kierunków kształcenia najrzadziej uznawali, że szybko coś dla siebie znajdą (odpowiednio 9% i po 14%). Najczęściej także deklarowali, że nie będą mieli szans na pracę (odpowiednio 11%, 7% i 9%). Ekonomiści nastawiali się także na długie poszukiwanie pracy. W ich przypadku był to najliczniej reprezentowany profil dla tej kategorii oceny (34%). Ocena szybkiego znalezienia pracy cechuje budowlańców (29% wskazań) i rolników (25%).

Warto w tym miejscu wyraźnie podkreślić, że o szybkim znalezieniu pracy nie są przekonane kobiety, które to ponad dwa razy rzadziej niż mężczyźni uznały, że po ukończeniu szkoły długo będą musiały szukać pracy.

Wykres 8. Ocena szansy znalezienia pracy po ukończeniu szkoły a profil kierunku kształcenia

N=9 991

Na rynku pracy przydatnych jest zapewne wiele różnorodnych umiejętności. Można je z grubsza podzielić na „miękkie”, odnoszące się do umiejętności społecznych oraz „twarde”, związane z konkretnymi czynnościami zawodowymi. Szkoła wypełnia ważną funkcję kształtowania owych umiejętności, stając się motorem sukcesu lub jego braku na rynku pracy. Badanym uczniom przedstawionych zostało 15 umiejętności. W tabeli 23 zaprezentowane zostały odsetki pozytywnych wskazań respondentów, wskazujące liczbę uczniów zgadzających się z tezą, że ich szkoła zdecydowanie i raczej rozwija wymienioną umiejętność. Najwięcej wskazań otrzymała umiejętność nawiązywania kontaktów społecznych oraz obsługa komputera (58% i 57%). Większość badanych wskazywała także na kształtowanie umiejętności pracy w zespole i uczenia się nowych rzeczy (55% i 54%). Kompetencja „twarda” związana z obsługą maszyn i urządzeń wskazywana była przez 51% ankietowanych. Dodać należy, że jest to umiejętność kształtowana głównie w zasadniczych szkołach zawodowych. Stąd wskazują na nią najczęściej uczniowie tych szkół (57% wskazań uczniów zawodówek). Oprócz nauki języków obcych oraz obsługi komputera uczniowie szkół zawodowych częściej wskazywali na kształtowanie w ich szkole wymienionych umiejętności niż w przypadku uczniów technikum. Najślabiej postrzega się szkoły w procesie kształtowania umiejętności posługiwania się obcym językiem, kształtowania umiejętności przywódczych, radzenia sobie ze stresem i występowania przed innymi ludźmi.

Tabela 23. Ocena kształtowania umiejętności przez szkołę

Umiejętność	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Nawiązywanie kontaktów, otwartość	59%	57%	58%
Obsługa komputera, programów	53%	59%	57%
Praca w zespole	58%	54%	55%
Uczenie się/nabywanie nowych kwalifikacji	55%	53%	54%
Wyrażanie własnego zdania	57%	49%	52%
Obsługa maszyn i urządzeń związanych ze stanowiskiem pracy	59%	47%	51%
Organizacja pracy	55%	47%	50%
Łatwość przystosowywania się do sytuacji	52%	41%	45%
Dokładność/skrupulatność	47%	42%	44%
Prowadzenia swobodnej rozmowy z pracodawcą	53%	40%	44%
Przebojowość, pewność siebie	50%	41%	44%
Znajomość języków obcych	33%	46%	42%
Występowanie przed ludźmi	43%	36%	38%
Radzenie sobie ze stresem	45%	33%	37%
Zdolności przywódcze	41%	35%	37%

Odsetki zliczone zostały w oparciu o pozytywne deklaracje uczniów dla poszczególnych pytań. (N=9 812)

Spodziewać się można było tego, że umiejętność obsługi komputera najmniej wskazywana będzie przez uczniów szkoły o profilu informatycznym (70% wskazań na rozwój tej umiejętności w ich szkole), a także ekonomicznym (68%) (patrz tabela 24). Otwartość w kontaktach najczęściej deklarowana jest przez uczniów ze szkół o profilu rolniczo-leśnym. Podobnie jest w przypadku następujących umiejętności: wiedza i umiejętności potrzebne do wykonywania zadań zawodowych; praca w zespole; uczenie się nowych rzeczy; wyrażanie własnego zdania; obsługa maszyn i urządzeń; organizacja pracy; umiejętności przystosowawcze czy pewność siebie.

Tabela 24. Ocena kształtowania umiejętności przez szkołę a profil kierunku kształcenia

Umiejętności	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.- tel.	Rol.- leś.	Ust.	Ogółem
Nawiązywanie kontaktów, otwartość	55%	56%	58%	55%	64%	61%	58%
Obsługa komputera, programów	53%	50%	68%	70%	61%	55%	57%
Wiedza i umiejętności potrzebne do wykonywania zadań zawodowych	50%	58%	61%	50%	62%	60%	56%
Praca w zespole	53%	57%	54%	50%	62%	57%	55%
Uczenie się/nabywanie nowych kwalifikacji	51%	52%	54%	54%	69%	56%	54%
Wyrażanie własnego zdania	52%	53%	49%	50%	60%	50%	52%
Obsługa maszyn i urządzeń związanych ze stanowiskiem pracy	52%	45%	46%	55%	63%	52%	51%
Organizacja pracy	47%	53%	48%	42%	56%	53%	50%
Łatwość przystosowywania się do sytuacji	46%	48%	35%	45%	59%	43%	45%
Prowadzenia swobodnej rozmowy z pracodawcą	44%	43%	40%	43%	55%	45%	44%
Dokładność/skrupulatność	43%	47%	45%	39%	49%	44%	44%
Przebojowość, pewność siebie	4%	46%	39%	43%	57%	44%	44%
Znajomość języków obcych	38%	39%	47%	52%	50%	43%	42%
Występowanie przed ludźmi	35%	39%	35%	38%	50%	40%	38%
Radzenie sobie ze stresem	40%	39%	27%	38%	50%	34%	37%
Zdolności przywódcze	37%	39%	34%	38%	47%	35%	37%

Odsetki zliczone zostały w oparciu o pozytywne deklaracje uczniów dla poszczególnych pytań. (N=9 812)

Warto przyrzeć się różnicom pomiędzy kobietami i mężczyznami w postrzeganiu korzyści, które szkoła ich zdaniem rozwija. Otóż kobiety częściej niż mężczyźni uważają, że ich szkoła rozwija umiejętności

niezbędne do wykonywania zadań zawodowych (61% kobiet tak uważa i 53% mężczyzn) oraz częściej uważają, że kształtuje postawy otwartości i umiejętności nawiązywania kontaktu (61% kobiet i 56% mężczyzn). Z kolei mężczyźni częściej niż kobiety uważają, że ich szkoła kształtuje umiejętność radzenia sobie ze stresem (40% wskazań przez mężczyzn i 31% kobiet) oraz umiejętności przystosowania się do nowej sytuacji (47% przez mężczyzn i 41% kobiet).

W każdej rodzinie dochodzi do przepływu pewnych cech i znaczeń o kulturowej i społecznej proveniencji. Badacze mówią wprost o dziedziczeniu pewnego kapitału społecznego i kulturowego. Dokonując zestawienia wykształcenia rodziców, w tym wypadku ojca badanego ucznia i oceny kształtowanych przez szkołę umiejętności. Charakterystycznym zjawiskiem jakie zauważyć można analizując tabelę 25, że uczniowie, których rodzic posiada wykształcenie wyższe wykazują dużą dozę krytycyzmu wobec oceny swojej szkoły. Uczniowie ci najrzadziej wystawiali pozytywne oceny swojej szkole, i to w przypadku niemal wszystkich wymienionych w badaniu umiejętnościach. Wyjątek stanowił język obcy, który ocenili lepiej niż pozostali uczniowie (47% uczniów uznaje, że umiejętność ta jest kształtowana przez ich szkołę). Poza związkiem wyższego wykształcenia ojca i w pewnym sensie podobnym oddziaływaniu wykształcenia ogólnokształcącego, różnice pomiędzy badanymi uczniami nie były wielkie. Dodać jednak należy, że oceny pozytywne dla szkoły w wielu przypadkach najczęściej deklarowali uczniowie, których ojciec posiadał wykształcenie podstawowe. Ważna jest także informacja, że wykształcenie matki wprowadza niemal identyczne zróżnicowanie oceny działania swojej szkoły.

Tabela 25. Ocena kształtowania umiejętności przez szkołę a wykształcenie ojca

Umiejętności	Wykształcenie ojca					
	Podstaw. i niższe	Zasad. Zawod..	Średnie ogólnok.	Średnie zawod.	Wyższe	Nie wiem
Umiejętności potrzebne do wykonywania zadań zawodowych	59%	57%	51%	56%	52%	53%
Dokładność/ skrupulatność	46%	44%	42%	46%	39%	42%
Organizacja pracy	54%	49%	49%	50%	41%	50%
Praca w zespole	57%	55%	55%	55%	48%	55%
Obsługa maszyn i urządzeń związanych ze stanowiskiem pracy	55%	50%	49%	51%	44%	52%

Nawiązywanie kontaktów, otwartość	58%	58%	55%	60%	56%	54%
Uczenie się/ nabywanie nowych kwalifikacji	58%	55%	50%	55%	48%	49%
Radzenie sobie ze stresem	37%	36%	40%	37%	35%	37%
Przystosowywania się do sytuacji	48%	44%	45%	46%	42%	44%
Wyrażanie własnego zdania	55%	52%	51%	50%	48%	49%
Obsługa komputera, programów	63%	56%	55%	59%	54%	54%
Prowadzenia swobodnej rozmowy z pracodawcą	48%	44%	47%	43%	41%	40%
Przebojowość, pewność siebie	45%	44%	46%	44%	40%	43%
Występowanie przed ludźmi	39%	38%	41%	38%	39%	38%
Zdolności przywódcze	36%	37%	40%	36%	34%	38%
Znajomość języków obcych	42%	42%	42%	46%	47%	38%

Odsetki zliczone zostały w oparciu o pozytywne deklaracje uczniów dla poszczególnych pytań. (N=9 538)

Spośród wymienionych powyżej umiejętności uczniowie wybrali te, na które ich zdaniem pracodawcy kładą największy nacisk w procesie rekrutacji na wolne stanowisko pracy. Badani mogli wskazać maksymalnie pięć z nich (wyniki zamieszczone w tabeli 26). Za najważniejszą umiejętność badani uznali wiedzę i umiejętności potrzebne do wykonywania zadań zawodowych (50% wskazań). Najsilniej zdecydowali o tym uczniowie szkół zasadniczych i uczący się w kierunkach o profilu budowlanym. Drugą w kolejności liczby wskazań była umiejętność organizacji pracy (44%). Podobnie jak poprzednio przyczynili się do tego uczniowie szkoły zasadniczej i budowlancy. Trzecia najważniejsza umiejętność poszukiwana na rynku pracy, to obsługa maszyn i urządzeń. Częściej doceniali ją uczniowie szkoły zasadniczej i uczący się w szkołach o kierunkach rolniczych i leśnych. Na kolejnych miejscach pod względem liczby wskazań, znalazły się: umiejętność pracy w zespole (40% wyborów) oraz dokładność i skrupulatność (38%).

Kobiety częściej niż mężczyźni wskazują na tzw. umiejętności miękkie, uznając je za najważniejsze na rynku pracy. Ważniejsza jest znajomość

języków obcych (43% wskazań kobiet i 32% wskazań mężczyzn), a także umiejętność organizacji pracy (46% i 42%), czy pracy w zespole (42% i 38%). W przypadku mężczyzn jedną umiejętność wskazują częściej niż kobiety i dotyczy ona umiejętności twardej, związanej z obsługą maszyn i urządzeń (43% wskazań przez mężczyzn i 38% wskazań przez kobiety). Miejsce zamieszkania badanych uczniów nie wprowadzało istotnych różnicowań wskazywanych umiejętności.

Tabela 26. Umiejętności wymagane w pracy zawodowej

Umiejętności	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Wiedza i umiejętności potrzebne do wykonywania zadań zawodowych	53%	49%	50%
Umiejętność organizacji pracy	50%	42%	44%
Obsługa maszyn i urządzeń związanych ze stanowiskiem pracy	46%	39%	41%
Umiejętność pracy w zespole	42%	39%	40%
Dokładność i skrupulatność	44%	35%	38%
Znajomość języków obcych	22%	41%	36%
Umiejętności nawiązywania kontaktów, otwartość	26%	25%	26%
Obsługa komputera, programów	14%	29%	25%
Umiejętności uczenia się/nabywania nowych kwalifikacji	24%	23%	23%
Umiejętność radzenia sobie ze stresem	20%	22%	22%
Łatwość przystosowywania się do sytuacji	15%	17%	16%
Umiejętność prowadzenia swobodnej rozmowy z pracodawcą	20%	13%	15%
Przebojowość, pewność siebie	10%	13%	12%
Umiejętność wyrażania własnego zdania	12%	10%	11%
Umiejętność występowania przed ludźmi	10%	11%	10%
Zdolności przywódcze	6%	9%	8%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=8 857)

Wiedza i umiejętności potrzebne do wykonywania zadań zawodowych oraz umiejętność organizacji pracy najliczniej wymieniane są przez uczniów szkół o kierunkach architektoniczno-budowlanych (odpowiednio 54%

i 50% wskazań) (patrz tabela 27). Najbardziej zaś przez uczniów kierunków o profilu informatyczno-telekomunikacyjnych (44% i 32%). Obsługa maszyn i urządzeń to umiejętność najmocniej wskazywana przez uczniów kierunków rolniczo-leśnych (52%), najbardziej zaś ekonomiczno-administracyjnych oraz informatyczno-telekomunikacyjnych (po 34% wskazań). Uczniowie z każdego profilu kierunku kształcenia wskazali wśród trzech najważniejszych umiejętności tę związaną z wykonywaniem zadań zawodowych. Zarysowały się jednak specyficzne umiejętności, właściwe dla konkretnych kierunków kształcenia. Wśród trzech najważniejszych umiejętności uczniowie reprezentujący profil techniczno-mechaniczny wskazali dokładność i skrupulatność oraz obsługę maszyn. Budowlancy zaś, identycznie jak reprezentujący profil usługowy, umiejętności organizacji pracy i pracy w zespole. Dla ekonomistów i informatyków najważniejsze okazały się języki obce oraz obsługa komputera. Uczniowie profilu rolniczo-leśnego wskazywali na umiejętności obsługi maszyn i urządzeń oraz organizacji pracy.

Rysunek 5. Umiejętności najbardziej przydatne na rynku pracy według uczniów poszczególnych profili kształcenia (trzy najczęściej wskazywane)

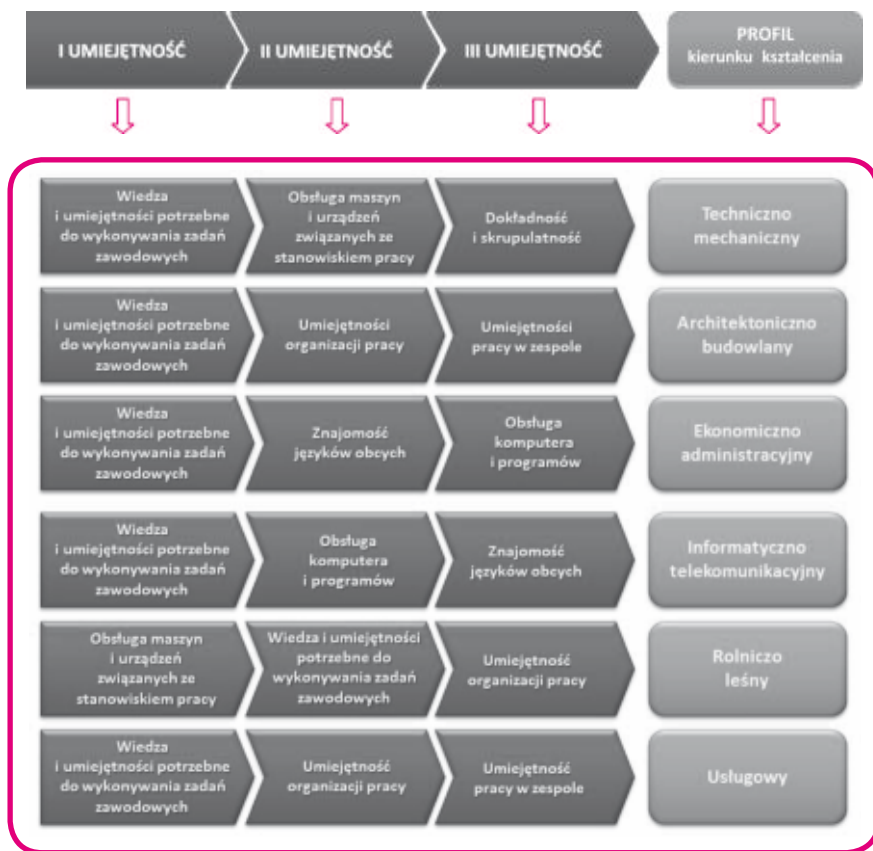

Tabela 27. Umiejętności wymagane w pracy zawodowej a profil kierunku kształcenia

Umiejętności	Tech.- mech.	Arch- bud.	Ekon.- adm.	Inf- tel.	Rol- leś.	Usł.	Ogółem
Wiedza i umiejętności potrzebne do wykonywania zadań zawodowych	52%	54%	51%	44%	49%	48%	50%
Umiejętność organizacji pracy	43%	50%	42%	32%	47%	47%	44%
Obsługa maszyn i urządzeń związanych ze stanowiskiem pracy	49%	41%	34%	34%	52%	39%	41%
Umiejętność pracy w zespole	37%	45%	36%	32%	37%	43%	40%
Dokładność i skrupulatność	42%	44%	29%	33%	34%	35%	38%
Znajomość języków obcych	29%	30%	48%	40%	29%	40%	36%
Umiejętności nawiązywania kontaktów, otwartość	19%	22%	25%	19%	26%	34%	26%
Obsługa komputera, programów	24%	15%	46%	44%	18%	19%	25%
Umiejętności uczenia się/ nabywania nowych kwalifikacji	26%	21%	22%	22%	23%	23%	23%
Umiejętność radzenia sobie ze stresem	19%	18%	23%	22%	22%	26%	22%
Łatwość przystosowywania się do sytuacji	15%	18%	14%	17%	19%	17%	16%
Umiejętność prowadzenia swobodnej rozmowy z pracodawcą	14%	14%	13%	11%	13%	19%	15%
Przebojowość, pewność siebie	10%	11%	11%	14%	14%	13%	12%
Umiejętność wyrażania własnego zdania	10%	10%	11%	9%	11%	12%	11%
Umiejętność występowania przed ludźmi	7%	8%	13%	9%	8%	14%	10%
Zdolności przywódcze	6%	10%	11%	10%	8%	7%	8%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=8 857)

Analiza wymagań stawianych potencjalnym pracownikom przez pracodawców wskazuje na duże znaczenie umiejętności „miękkich”, szczególnie interpersonalnych i smoorganizacyjnych. Na kolejnym miejscu znajdują się dopiero te zawodowe, komputerowe¹². Wyobrażenia badanych uczniów o wymogach pracodawców, umiejętnościach przez nich poszukiwanych są dość w kilku miejscach spójne z zarysowanym skrótowo spostrzeżeniem pochodzącym z badań Bilansu Kapitału Ludzkiego. Choć wiedza i umiejętności zawodowe stawiane były na pierwszym miejscu, a nie trzecim, to jednak wśród pierwszych trzech dwóch wymagań znalazły się obie umiejętności najmocniej pożądane na rynku pracy, szczególnie od specjalistów. Choć trudno porównywać wyniki badania BKL i niniejszego, z racji różnego podejścia metodologicznego do badania, to generalne wnioski mogą być zestawiane obok siebie. Uczniowie silny akcent kładą na umiejętności „twarde”, a przeciwieństwo te związane z kompetencjami społecznymi są równie ważne, by nie powiedzieć, że najszybciej postrzegane podczas rekrutacji na stanowisko pracy.

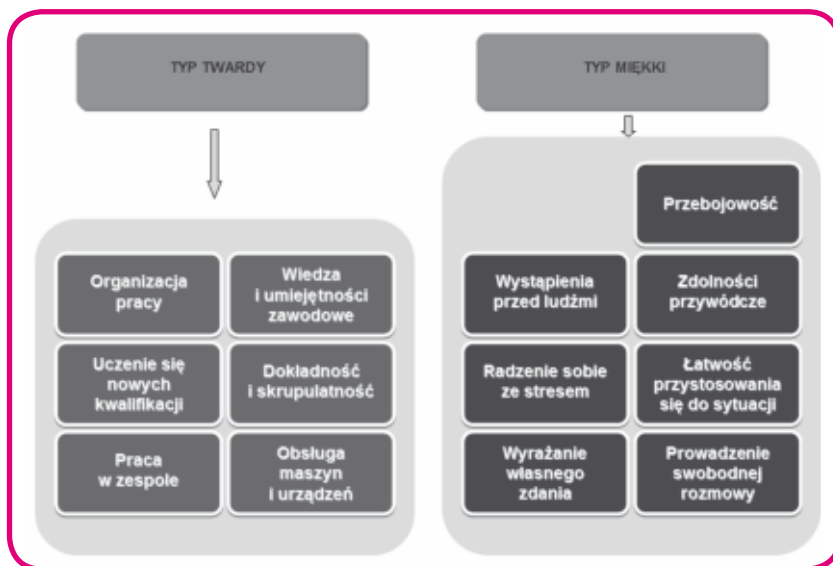
Segmentacja szkół ze względu na opinie uczniów na temat kształtowania przez nie umiejętności „twardych” i „miękkich” doprowadziła do podziału ich na dwa typy (patrz rysunek 6)¹³. Pierwszy związany jest z kształtowaniem umiejętności bycia przebojowym, kierowania innymi, występowania publicznego, przystosowywania się do sytuacji, radzeniem sobie ze stresem, prowadzenia swobodnej rozmowy z pracodawcą oraz wyrażania własnego zdania. Taki typ szkoły można nazwać „miękkim”, gdyż skupia się na rozwijaniu umiejętności komunikacyjnych i osobowościowych.

Drugi zidentyfikowany typ szkoły, związany jest z kształtowaniem umiejętności potrzebnych do wykonywania zadań zawodowych, ćwiczeniem dokładności i skrupulatności w wykonywaniu obowiązków zawodowych, kształtowaniem umiejętności organizacji pracy, umiejętnościami permanentnego uczenia się nowych rzeczy. Szkoła taka kształtuje także umiejętność efektywnej pracy w zespole oraz rozwija umiejętności obsługi maszyn i urządzeń związanych z pracą. Jest to typ twardy, silnie związany z zasadniczymi szkołami zawodowymi. Typ miękki bardziej związany jest z technikami.

12 Patrz A. Strzebońska, M. Kocór, Specjaliści na rynku pracy. Wymagania stawiane przez pracodawców, [w:] Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce. Raport podsumowujący III edycji badań BKL z 2012 roku, red. J. Górniak, PARP, Warszawa 2013, s.71.

13 Zastosowano analizę czynnikową, która ujawniła istnienie dwóch ukrytych struktur, wyjaśniających 63% zróżnicowania (metoda głównych składowych i rotacja Varimax, KMO=0,95).

Rysunek 6. Klasyfikacja szkół ze względu na kształtowane według uczniów umiejętności

Szkoła oraz podejmowane przez nią działania, w tym także nauczyciele i atmosfera panująca w placówce stała się kolejną kwestią poddaną pod ocenę respondentów (wyniki w tabeli 28). Większość uczniów uznała, że ich szkoła dobrze przygotowuje do zawodu (58%) oraz panuje w nich miła atmosfera (56%). Uczniowie zasadniczych szkół zawodowych uważali także, że mieli kontakt z dobrymi i aktywnymi nauczycielami, a nauczanie było na dobrym poziomie. Zauważyć należy jednak, że uczniowie technikum byli bardziej krytyczni wobec własnej szkoły niż ich koledzy i koleżanki z zawodówek. Niezależnie od typu szkoły uczniowie dosyć negatywnie ocenili swoje szkoły pod względem organizacji spotkań z pracodawcami, pomocy w rozwiązywaniu problemów ucznia oraz wsparcia w rozwoju zainteresowań. Większość uczniów nie była także skłonna uznać bazy dydaktycznej swojej szkoły za nowoczesną.

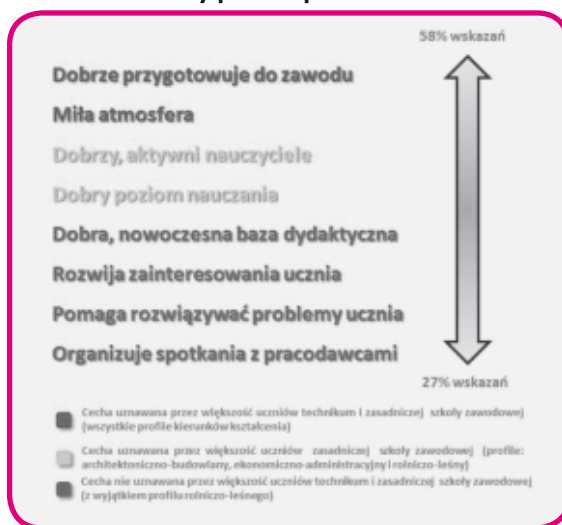
Tabela 28. Stwierdzenia określające szkołę

Stwierdzenie	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Dobrze przygotowuje do zawodu	61%	57%	58%
Miła atmosfera	59%	55%	56%
Dobrzy, aktywni nauczyciele	55%	47%	49%
Dobry poziom nauczania	52%	46%	48%

Dobra, nowoczesna baza dydaktyczna	46%	41%	43%
Rozwija zainteresowania ucznia	49%	39%	42%
Pomaga rozwiązywać problemy ucznia	43%	33%	36%
Organizuje spotkania z pracodawcami	33%	24%	27%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=9 712)

Rysunek 7. Mocne i słabe strony podkarpackich szkół.

Postrzeganie swojej szkoły, jako dobrze przygotowującej do zawodu, a także w której panuje miła atmosfera charakterystyczne jest dla wszystkich uczniów, bez względu na profil kształcenia (patrz tabela 29). Najsilniej uwidoczniło się jednak w opiniach ankietowanych reprezentujących profil rolniczno-leśny. Uczniowie ci docenili swoje szkoły (większość wskazań) pod kątem aktywnych nauczycieli, dobrego poziomu nauczania, nowoczesnej bazy dydaktycznej, a nawet rozwoju zainteresowań ucznia. Niepokojącym wnioskiem płynącym z badania, jest niska ocena wystawiana przez uczniów swoim szkołom w odniesieniu do organizacji spotkań z pracodawcami. Poprawa funkcjonowania szkoły w tym obszarze może stanowić okazję do pozyskiwania niezbędnej wiedzy o rynku pracy, o wymaganiach stawianych przez pracodawców, a nawet może być podstawą do rozwijania sieci relacji z firmami działającymi w najbliższej społeczności lokalnej. Wiedza pozyskana z takiego działania byłaby przydatna nie tylko dla uczniów, ale także dla kadry dydaktycznej.

Jak wskazano powyżej uczniowie gremialnie deklarowali, iż głównym motywem wyboru zawodu było zainteresowaniem nim oraz pasją.

Niestety badani nie postrzegają swojej szkoły, jako instytucji, która te zainteresowania wspiera czy rozwija. Ocenili także, że szkoła nie pomaga im w rozwiązywaniu problemów. Wskazania te świadczą o rozróżnieniu przez uczniów dwóch funkcji, edukacyjnej i wychowawczej. Opinie uczniów świadczą, że szkole przypisywana jest ta pierwsza. Postawić jednak można pytanie, czy przyćmienie funkcji wychowawczej realizowanej przez szkołę nie doprowadzi do osłabienia więzi uczniów ze swoją szkołą i jakie mogą być tego konsekwencje?

Tabela 29. Stwierdzenia określające szkołę a profile kierunków kształcenia.

Stwierdzenie	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.- tel.	Rol.- leś.	Usł.	Ogółem
Dobrze przygotowuje do zawodu	56%	59%	60%	54%	67%	59%	58%
Miła atmosfera	57%	60%	57%	61%	69%	52%	57%
Dobrzy, aktywni nauczyciele	50%	53%	47%	47%	58%	47%	49%
Dobry poziom nauczania	48%	52%	50%	46%	55%	45%	48%
Dobra, nowoczesna baza dydaktyczna	42%	43%	40%	49%	56%	41%	43%
Rozwijają zainteresowania ucznia	43%	43%	36%	43%	58%	42%	42%
Pomaga rozwiązywać problemy ucznia	35%	38%	34%	35%	48%	34%	36%
Organizuje spotkania z pracodawcami	29%	29%	21%	28%	37%	25%	27%

Odstęki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.

(N=9 712)

Większość ankietowanych uczniów wysoko ocenia swoje teoretyczne przygotowanie do wybranego przez siebie zawodu (tabela 30). Nieznacznie wyżej przygotowanie swoje oceniają uczniowie szkół zasadniczych. Jedynie co czwarty uczeń uznaje, że jest przygotowany słabo. Jako bardzo niski poziom przygotowania teoretycznego ocenia jedynie 3% badanych (częściej związanych z informatyką i budownictwem). Informatycy ocenili najgorzej swoje przygotowanie teoretyczne do zawodu. Być może patrzą na swoją wiedzę bardziej krytycznie od innych. Wybrana przez nich ścieżka zawodowa wymaga solidnych podstaw teoretycznych.

Na tym tle najlepiej wypadli uczniowie kierunków budowlanych,

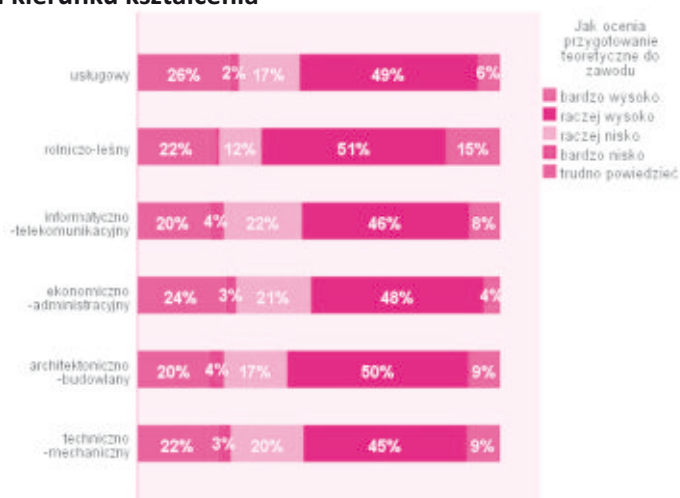
stosunkowo wysoko oceniając swoje teoretyczne podstawy (wykres 9). Wraz z profilem rolniczo-leśnym stanowili grupę najwyżej oceniającą swoje przygotowanie teoretyczne do zawodu. Uczniowie profilu rolniczo-leśnego po raz kolejny wstawiali najprzychylniejsze oceny, tym razem dla siebie, ale pośrednio także dla swoich szkół. Około 15% z nich oceniła, że została bardzo wysoko przygotowana w teorii wybranego kierunku kształcenia. Zastanawiać może brak orientacji w ocenie, występujący (zależnie od kierunku kształcenia) u co piątego, a nawet u co czwartego ucznia podkarpackich szkół zawodowych. Być może wynika to z faktu, że oceny swojego przygotowania dokonać można znając realia rynkowe. Brak takiego rozeznania powoduje, że uczniowie wstrzymywali się od udzielania odpowiedzi na to pytanie.

Tabela 30. Jak oceniasz swoje przygotowanie teoretyczne do zawodu

Ocena	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Bardzo wysoko	10%	7%	8%
Raczej wysoko	47%	48%	48%
Raczej nisko	17%	19%	18%
Bardzo nisko	3%	3%	3%
Trudno powiedzieć	23%	23%	23%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 896

Wykres 9. Samoocena przygotowania teoretycznego do zawodu a profil kierunku kształcenia

N=9 896

Na podobnym poziomie, jak teoretyczne uczniowie oceniają swoje przygotowanie praktyczne do wybranego przez siebie zawodu (tabela 31). Tym razem zauważalna była różnica pomiędzy reprezentowanym typem szkoły. Znacznie wyżej ocenili swoje praktyczne umiejętności uczniowie zawodówek niż technikum (65% wskazań na bardzo i raczej wysokie przygotowanie). W konsekwencji co czwarty technik uznaje swoje praktyczne przygotowanie za raczej i bardzo niskie.

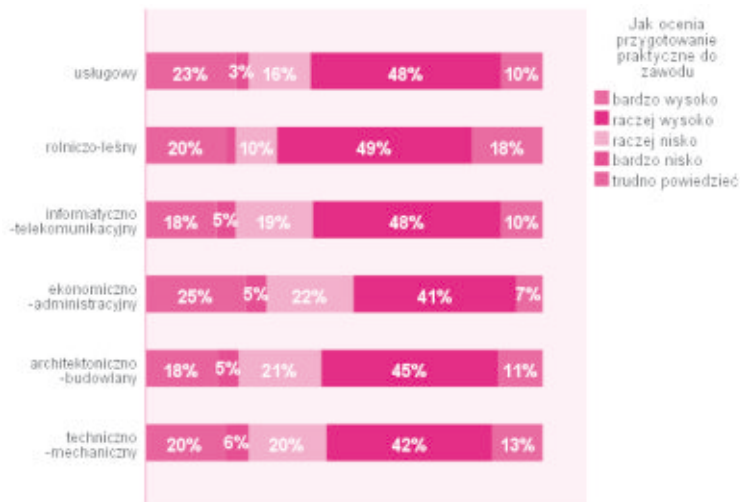
Tabela 31. Jak oceniasz swoje przygotowanie praktyczne do zawodu

Ocena	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Bardzo wysoko	16%	9%	11%
Raczej wysoko	49%	44%	45%
Raczej nisko	14%	20%	18%
Bardzo nisko	3%	5%	5%
Trudno powiedzieć	18%	22%	21%
Ogółem	100%	100%	100%

(N=9 828)

Bardzo podobnie, jak w przypadku oceny teoretycznego przygotowania, strona praktyczna najlepiej jest oceniana przez uczniów profilu rolniczo-leśnego (wykres 10). Uzasadnieniem takiego faktu może być wysoka waloryzacja zainteresowania, jako motywu wyboru zawodu przez osoby z tej kategorii kierunku kształcenia. Niemal co piąty uczeń o tym profilu ocenia swoje praktyczne umiejętności na bardzo wysokim poziomie. Najniższe oceny pojawiają się wśród uczniów szkół o profilu ekonomiczno-administracyjnym. W ich przypadku pozytywne oceny wystawia mniej niż 50% uczniów. Jest to jedyny przypadek, gdzie nie występuje większość wskazań na pozytywną ocenę. W tej kategorii kierunków kształcenia pojawia się także najwięcej ocen negatywnych i osób niezdecydowanych, dla których określenie swojego przygotowania jest za trudne. W pewnym zakresie wytłumaczyć ten fakt można częstym wskazywaniem przez uczniów profilu ekonomicznego możliwości zdania matury, jako motywu wyboru swojego zawodu. Stąd być może przykładają mniejszą wagę do nauki praktycznych umiejętności, skupiając się na przedmiotach teoretycznych, związanych z przyszłym egzaminem.

Wykres 10. Samoocena przygotowania praktycznego do zawodu a profil kierunku kształcenia

N=9 828

Oceny przygotowania teoretycznego i praktycznego świadczyć mogą o daleko posuniętej polaryzacji uczniów podkarpackich szkół zawodowych. Uczniowie szkół zasadniczych lepiej oceniają się z przedmiotów praktycznych, a uczniowie technikum z teoretycznych. Wśród kształcących się w szkołach o niemal wszystkich analizowanych profilach pojawia się znaczna część osób uznających się za słabo przygotowanych. Jak zostało to powyżej zaprezentowane najmniej takich osób spotyka się w szkołach o profilu rolniczo-leśnym.

O tym, na ile powyżej przytoczone oceny związane mogą być ze szkołą i uczącymi w nich nauczycielami przekonać się można analizując opinie na temat umiejętności przekazywania wiedzy teoretycznej zainteresowanym uczniom oraz przygotowania praktycznego nauczycieli przedmiotów zawodowych (tabela 32 i 33). Na wstępie należy stwierdzić, że oceny nauczycieli wypadły lepiej niż oceny dotyczące własnego przygotowania. Niemal w podobnie wysokim stopniu uczniowie wyrazili opinię pozytywną o umiejętnościach przekazu wiedzy teoretycznej (78% wskazań), jak i poziomu wiedzy praktycznej swoich nauczycieli zawodu (76%), przy czym nie zauważono istotnych różnic wśród uczniów dwóch analizowanych typów szkół zawodowych. To co rzuca się w oczy, to lepsze ocenianie swoich nauczycieli przez uczniów szkół zasadniczych niż techników (różnica wynosiła siedem punktów procentowych). Uczniowie obu szkół nie mieli już tak dużych trudności w wyrażeniu oceny. Jedynie co dziesiąta osoba nie wiedziała jak ocenić swojego nauczyciela.

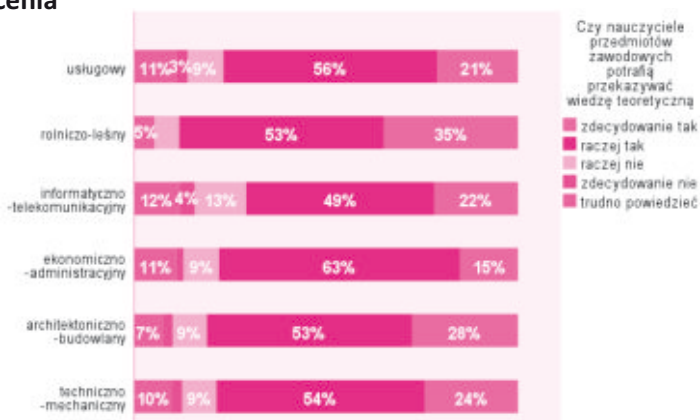
Tabela 32. Czy nauczyciele przedmiotów zawodowych posiadają umiejętność przekazywania uczniom wiedzy teoretycznej

Opinia	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Zdecydowanie tak	28%	21%	23%
Raczej tak	51%	56%	55%
Raczej nie	8%	10%	9%
Zdecydowanie nie	2%	3%	3%
Trudno powiedzieć	11%	10%	10%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 917

Zdecydowana większość uczniów kierunków rolniczo-leśnych pozytywnie ocenia umiejętność przekazywania wiedzy teoretycznej przez nauczycieli zawodu (patrz wykres 11). Dokonało tego 88% uczniów szkół o tym profilu, z czego aż 35% przyznała zdecydowanie wysoką ocenę w tym zakresie. Drugą kategorią uczniów w tak mocno pozytywny sposób postrzegających swoich nauczycieli są reprezentanci profilu architektoniczno-budowlanego (81% pozytywnych ocen, w tym 28% zdecydowanie wysokich). Nie było zresztą wśród analizowanych profili, takich dla których większość oceniałaby nauczycieli negatywnie. Najstąbiej umiejętność przekazywania wiedzy teoretycznej oceniają u swoich nauczycieli uczniowie kierunków informatyczno-telekomunikacyjnych (71% pozytywnych ocen). Nie dziwi więc niska ocena własnego poziomu wiedzy teoretycznej wśród tej kategorii uczniów.

Wykres 11. Ocena umiejętności nauczycieli przedmiotów zawodowych w przekazywaniu uczniom wiedzy teoretycznej a profil kierunku kształcenia

N=9 917

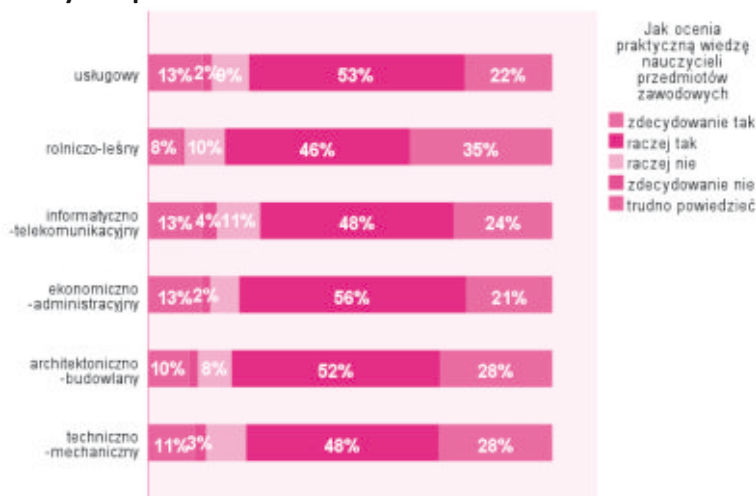
Poziom wiedzy praktycznej nauczycieli jest równie wysoko oceniany przez uczniów, co skłania do wyciągnięcia wniosku o ogólnie dobrym postrzeganiu przez uczniów kadry dydaktycznej, zajmującej się nauką zawodów w podkarpackich szkołach (tabela 33). Ponownie wiedza praktyczna wysoko została oceniona przez uczniów, bez względu na profil kształcenia (patrz wykres 12). Wiedza praktyczna nauczycieli najlepiej oceniana jest przez uczniów ze szkół o profilu rolniczo-leśnym, budowlanym oraz ekonomicznym. Ponownie największe zastrzeżenia w stosunku do swoich nauczycieli posiadają uczniowie reprezentujący profil informatyczny (15% negatywnych ocen przy 72% ocen pozytywnych).

Tabela 33. Ocena praktycznej wiedzy nauczycieli przedmiotów zawodowych

Ocena	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Zdecydowanie wysoka	28%	24%	25%
Raczej wysoka	48%	52%	51%
Raczej niska	9%	9%	9%
Zdecydowanie niska	2%	3%	3%
Trudno powiedzieć	13%	12%	12%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 647

Wykres 12. Ocena praktycznej wiedzy nauczycieli przedmiotów zawodowych a profil kierunku kształcenia

N=9 647

Plany na przyszłość: nauka, praca, migracja

Losy uczniów kończących szkołę ponadgimnazjalną potoczyć się mogą trzema głównymi ścieżkami. Mogą oni kontynuować naukę w kolejnej szkole lub na kursach specjalistycznych. Mogą podjąć zatrudnienie lub rozpocząć pracę na własny rachunek. Możliwa jest także sytuacja, doprowadzająca do przyznania statusu osoby bezrobotnej lub zasilenia szeregów młodych osób niepracujących, nieuczących się, ani niedokształcających się w żaden inny sposób (NEET – w Polsce wskaźnik ten szacowany był w 2012 roku na poziomie 11% , blisko 600 tys. młodych osób¹⁴).

W niniejszej części przedstawiona zostanie analiza planów życiowych uczniów, które zamierzają urzeczywistnić po ukończeniu szkoły. Ponieważ jest mało prawdopodobne, aby młode osoby planowały pozostanie bezrobotnymi, to w pytaniach o plany na najbliższy okres skupiono się na obszarach związanych z nauką, pracą oraz migracją.

Plany edukacyjne

Analiza zagadnień związanych z planami kontynuacji nauki wskazuje na niepokojące zjawisko, dosyć silnie charakteryzujące uczniów szkół zasadniczych, jak i techników. Otóż znaczna część uczniów, pomimo znajdowania się w szczególnym momencie swojej biografii, w chwili gdy należy zdecydować o swojej najbliższej przyszłości, nie posiada jasno sprecyzowanych planów (patrz tabela 34). Na pytanie kwestionariusza ankiety o plany edukacyjne odpowiadali, że nie podjęli jeszcze decyzji. Postawę taką przejawiało 42% uczniów, nieznacznie częściej uwidaczniała się ona wśród uczniów szkół zasadniczych. Wyniki te świadczą o braku wizji własnej ścieżki kariery zawodowej oraz o nastawieniu raczej reaktywnym na rzeczywistość, niż proaktywnym, zmierzającym do świadomego kierowania swoją karierą edukacyjną. Choć orientacje temporalne, nastawiające się głównie na teraźniejszość, a nie przyszłość, od zawsze cechowały młode osoby, to zastanawiać może liczba osób zajmujących taką postawę w tak ważnej sytuacji, w jakiej się znajdują.

Prawie co piąty uczeń zamierzał uczyć się dalej w swoim zawodzie, najczęściej ten uczęszczający do zasadniczej szkoły zawodowej. Podobna proporcja uczniów planuje kontynuować naukę, ale zmieniając przy okazji zawód, w którym obecnie się edukują. Kontynuacja nauki w innym zawodzie bardziej charakterystyczna była dla uczniów techników niż zawodówek.

14 NEETs – Young people not in employment, education, or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe, Eurofound, Luksemburg 2012.

Z kolei zupełną rezygnację z dalszej edukacji zadeklarowało 20% badanych uczniów.

Tabela 34. Plany związane z dalszym kształceniem

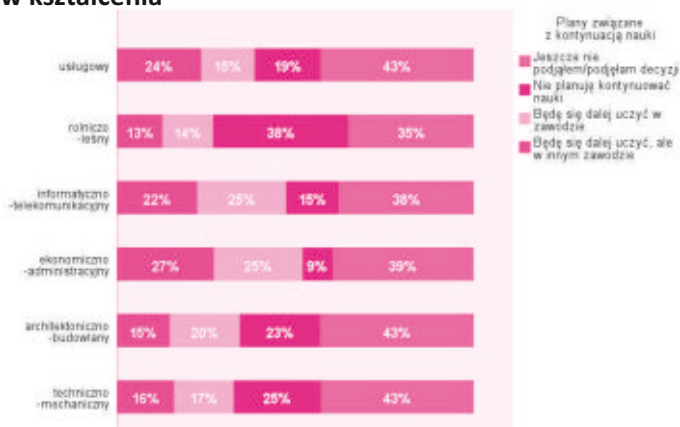
Plany	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Jeszcze nie podjąłem/podjęłam decyzji	45%	41%	42%
Nie planuję kontynuować nauki	21%	20%	20%
Będę się dalej uczyć, ale w innym zawodzie	15%	22%	20%
Będę się dalej uczyć w zawodzie	20%	17%	18%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 628

Dalszą edukację, ale w innym zawodzie, najczęściej deklarowali uczniowie szkół o profilu ekonomiczno-administracyjnym (27%) oraz usługowym (24%), a więc profilów obciążonych dość dużym ryzykiem bezrobocia (patrz wykres 13). Co czwarty ekonomista zamierzał jednak kontynuować dalszą naukę w swoim zawodzie. Zaskakująco dużo uczniów kształcących się w kierunkach o profilu informatycznym planowało dalszą naukę w odmiennym zawodzie (22%). Decyzję o dalszym zgłębianiu tajników swojego zawodu w kolejnej szkole podjął co czwarty uczeń kończący szkołę o profilu informatycznym (25%).

Plan zakończenia swojej edukacji na obecnym poziomie najczęściej zamierzali wdrożyć uczniowie szkół rolniczych i leśnych (38%), a także uczniowie szkół o kierunkach technicznych i mechanicznych (25%).

Wykres 13. Plany związane z dalszym kształceniem a profil kierunków kształcenia

N=9 628

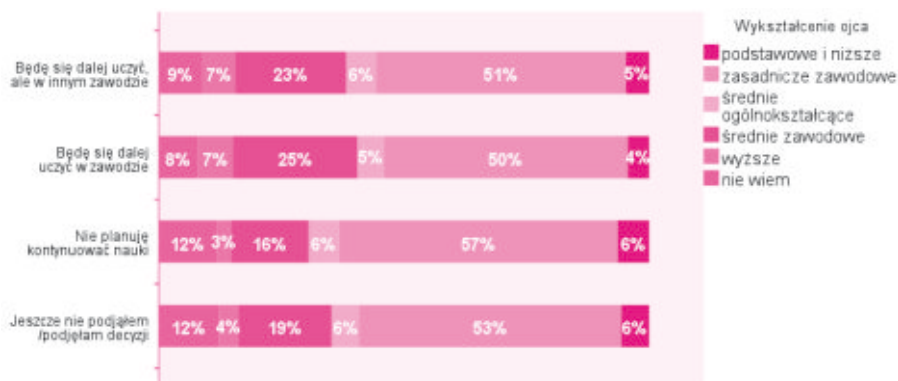
Problem z podjęciem decyzji, *co dalej, uczyć się, czy nie* w równym stopniu dotyczył uczniów szkół o profilu usługowym, budowlanym i techniczno-mechanicznym. O swojej przyszłości edukacyjnej nie potrafiło zdecydować równo po 43% uczniów reprezentujących wspomniane profile kształcenia. W którym momencie decyzja może nastąpić, nie wiadomo. Jeśli zatem dojdzie do decyzji o kontynuacji nauki, to na ile będzie to decyzja trafiona, a nie przypadkowa, także trudno na tym etapie badania stwierdzić.

Podkreślić należy, że plany edukacyjne uczniów różnicowane są w zależności od płci badanej osoby oraz jej miejsca zamieszkania. Częściej mężczyźni podejmują decyzję o zakończeniu swojej edukacji (wśród mężczyzn 24% i wśród kobiet 14% nie planuje kontynuowania nauki). Podobnie uczniowie zamieszkali na obszarze wiejskim (nie planuje dalszej nauki 22% zamieszkałych na wsi i 15% mieszkających w mieście).

Trudna sytuacja kobiet na rynku pracy powoduje, że to kobiety bardziej skłonne od mężczyzn były podjąć naukę w innym zawodzie, niż kształconym obecnie (27% kobiet i 16% mężczyzn). Plan kontynuacji nauki w innym zawodzie, to także deklaracja charakterystyczna dla mieszkających w mieście (26% zamieszkałych w mieście i 18% na wsi).

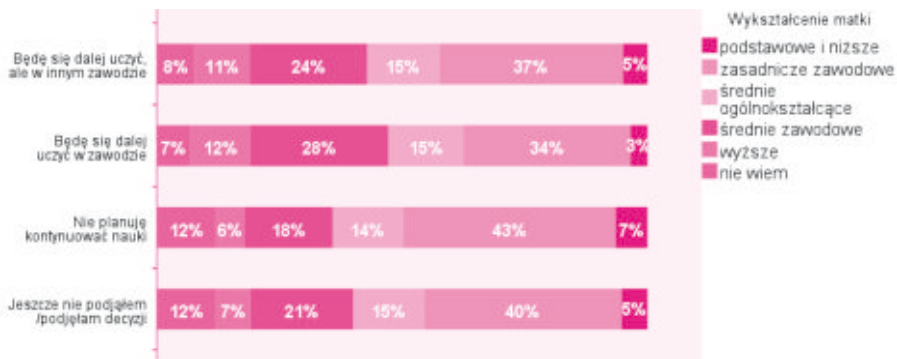
Zestawienie deklaracji uczniów w kontekście planów kontynuacji edukacji oraz wykształcenia rodziców uczniów (patrz wykres 14 i 15) pozwala na stwierdzenie, że decyzja o kontynuowaniu nauki najmocniej związana jest z wykształceniem średnim zawodowym i wyższym, zarówno ojca, jak i matki. Uczniowie, których rodzice posiadali wykształcenie wyższe dwa razy częściej podejmują decyzję o dalszej nauce w zawodzie. 12% uczniów, których matka posiada wyższe wykształcenie i 7% z takim samym poziomem wykształcenia ojca zamierza kontynuować naukę w zawodzie, przy odpowiednio 3% i 6% dla planujących zakończyć swoją edukację na obecnym etapie. Decyzji o rezygnacji z dalszej edukacji sprzyjało zaś wykształcenie podstawowe oraz zasadnicze zawodowe rodziców.

Wykres 14. Plany edukacyjne uczniów a wykształcenie ojca

N=9 340

Wykres 15. Plany edukacyjne uczniów a wykształcenie matki

N=9 404

Spośród uczniów zamierzających kontynuować swój proces edukacji większość planowała podjęcie nauki na studiach wyższych (tabela 35). Tak deklarowało 68% uczniów zamierzających kształcić się dalej. Uczniowie zasadniczych szkół zawodowych, jeżeli już podejmują decyzję o dalszej nauce, to najczęściej zamierzają to zrobić w technikum (57% wskazań spośród planujących kontynuację nauki uczniów takich szkół). Kursy podwyższające kwalifikacje cieszą się mniejszą atrakcyjnością. Przy czym te, które zupełnie zmieniają specjalizację ucznia wskazywane były najrzadziej. W przypadku obu typów kursów rodzaj szkoły nie wprowadzał znaczących różnicowań.

Zastanawiające jest to, że plany kontynuacji nauki w szkole policealnej spotykały się z wyborami także wśród uczniów szkół zasadniczych, mimo że formalnie nie jest to możliwe, podobnie, jak plan kontynuacji nauki na studiach. Zachodzi więc prawdopodobieństwo deklarowania nie tyle konkretnych, krótkoterminowych planów, co długoterminowych, by nie powiedzieć po prostu życzeń.

Tabela 35. W jakiej szkole zamierzasz kontynuować naukę*

Rodzaj szkoły	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Technikum	57%	2%	16%
Szkoła policealna	20%	16%	17%
Studia wyższe	6%	68%	53%
Kursy podnoszące kwalifikacje	13%	10%	11%
Kursy zmieniające specjalizację	3%	4%	4%
Ogółem	100%	100%	100%

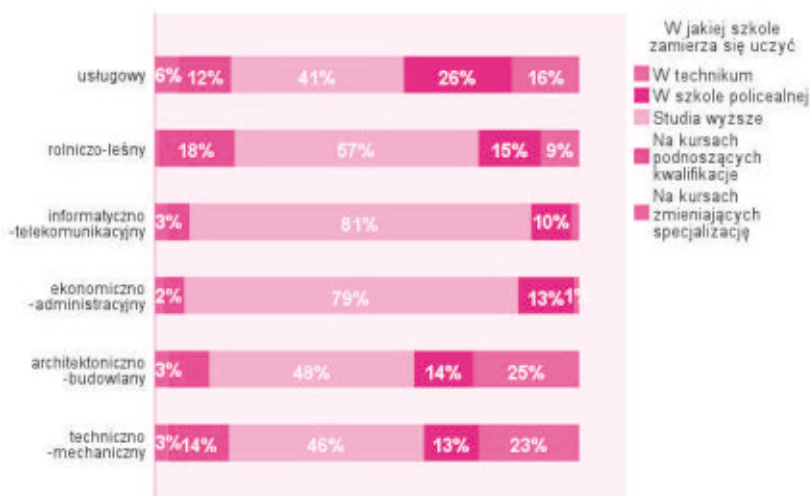
*Deklarujący zamiar kontynuacji nauki.(N=4 391)

Kontynuację edukacji na studiach wyższych najczęściej wybierali uczniowie kształcący się w kierunkach informatycznych (81% planujących dalszą naukę wybiera studia) (patrz wykres 16). Studia zdominowały także plany edukacyjne ekonomistów. Także większość uczniów szkół rolniczo-leśnych planuje wybrać się na wyższą uczelnię (57%). Najrzadziej studia wskazują uczniowie kierunków usługowych.

Uczący się w szkołach o profilu rolniczo-leśnym częściej od pozostałych planuje wziąć udział w kursach podnoszących kwalifikacje (18%). Kursy zmieniające specjalizację, choć nie cieszą się popularnością, to jeśli dochodzi do planowania w nich swojego udziału, najczęściej czynią to uczniowie szkół o profilu usługowym.

Ponieważ wśród uczniów kierunków o profilu ekonomicznym i informatycznym nie ma osób, które kształcą się w szkołach zasadniczych, to deklaracje o planowanej nauce w technikum należy interpretować ostrożnie. Jednak aspiracje, aby zostać uczniem technikum najsilniej zaznaczały się wśród uczniów szkół o profilu techniczno-mechanicznym i budowlanym (kierunki o dużej liczbie uczniów zasadniczych szkół zawodowych). Dodać jeszcze należy, że decyzje o wyborze szkoły nie są związane z płcią uczniów. Uwidacznia się jednak związek miejsca zamieszkania z wyborem szkoły. Polega on na tym, że uczniowie mieszkający w mieście częściej podejmują decyzję o wyborze studiów niż ich koledzy i koleżanki mieszkający na wsi.

Wykres 16. W jakiej szkole zamierza się uczyć a profil kierunków kształcenia

N=4 391

Plany zawodowe

Praca jest wartością nie tylko uznawaną, ale także odczuwaną przez członków społeczeństwa. Stanowi środek do osiągnięcia innych celów, ale też w profesjonalizującym się społeczeństwie nie rzadko odgrywa rolę wartości samej w sobie, współdecydującej o zajmowanej pozycji społecznej w strukturze danej społeczności lokalnej. Nie budzi zatem zdziwienia mała liczba uczniów, którzy nie zamierzają pracować czy poszukiwać pracy. Pracować nie zamierza tylko 7% badanych uczniów (patrz tabela 36). Niemal jedna osoba na dziesięć - częściej kończąca szkołę średnią niż zasadniczą zawodową - jeszcze nie wie czy będzie pracowała po ukończeniu szkoły. Większość uczniów nie zamierza wdrażać zachowania selektywnego i planuje poszukiwać każdej pracy, niezależnie czy będzie ona zgodna z kierunkiem ukończonej szkoły, czy nie. Deklarowało to 45% wszystkich uczniów, nieznacznie częściej robili to uczniowie technikum. Wynik ten świadczy o uświadamianiu sobie przez uczniów problemów mających miejsce na rynku pracy. Zresztą Internet i telewizja wzmacniają negatywny obraz gospodarczy kraju, a co za tym idzie także i rynku pracy.

W wyuczonym zawodzie planuje szukać zajęcia tylko co czwarta badana osoba. Zauważyć należy, że częściej selektywną postawę w poszukiwaniu pracy przejawiali uczniowie szkoły zasadniczej. Około 13% uczniów deklaruje, że ma już zagwarantowaną pracę, w tym większość w innym zawodzie niż wyuczony. Niewielu uczniów planowało pracować na własny rachunek, zakładając działalność gospodarczą (4%).

Tabela 36. Plany podjęcia pracy po ukończeniu szkoły

Plany	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Będę szukać jakiegokolwiek pracy	42%	46%	45%
Będę szukać pracy w zawodzie	28%	21%	23%
Nie wiem, czy będę pracować	6%	10%	9%
Mam zagwarantowaną pracę, ale nie w zawodzie	9%	9%	9%
Nie zamierzam na razie pracować	6%	7%	7%
Założę własną firmę	4%	4%	4%
Mam zagwarantowaną pracę w zawodzie	5%	3%	4%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 756

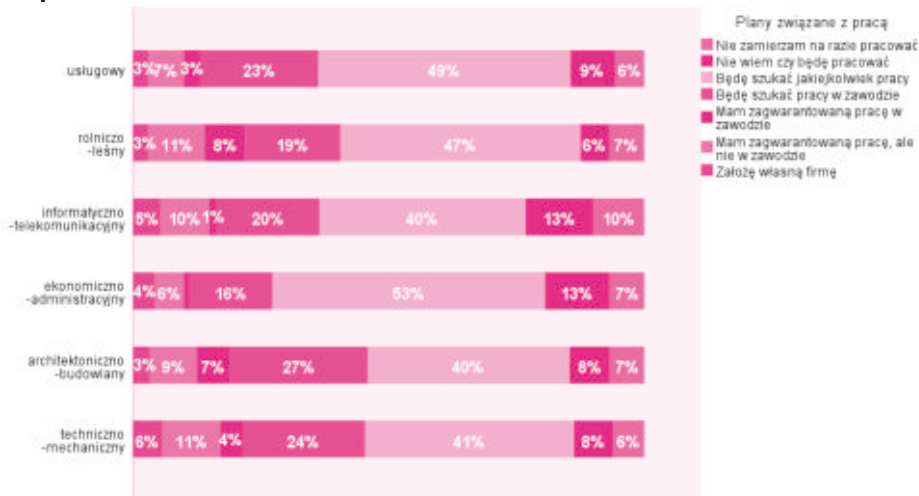
Mała liczba osób, które po ukończeniu szkoły nie zamierzają pracować, przy wysokiej liczebności osób, które noszą się z zamiarem podjęcia dalszej nauki oznacza, że większość uczniów planuje w tym samym czasie pracować oraz kształcić się w kolejnej szkole. Jednym słowem spośród uczniów skłaniających się do przedłużenia swojej ścieżki edukacyjnej 78% (2 795 uczniów) uważa, że jest w stanie pogodzić naukę z pracą zarobkową. W gronie ogółu badanych uczniów tak sprecyzowane plany artykułuje niemal co trzecia osoba (29%).

Decyzję o poszukiwaniu pracy w wyuczonym zawodzie najczęściej podejmują uczniowie szkół o profilu architektoniczno-budowlanym, techniczno-mechanicznym oraz usługowym (patrz wykres 17). Dwa pierwsze profile reprezentowane są przez uczących się konkretnych zawodów, na które istnieje zapotrzebowanie pracodawców. Profil usługowy związany jest z zawodem, dla którego występuje znacząca rotacja na rynku pracy. Mowa tu o sprzedawcach, dla których w urzędach pracy pojawia się duża liczba ofert. Jednocześnie jednak jest to zawód, w którym dochodzi do częstych zwolnień. Stąd poszukiwanie przez uczniów kształcących się w tym kierunku pracy właśnie w swoim zawodzie.

Zagwarantowaną pracę w zawodzie mają najczęściej uczniowie płci męskiej (5% mężczyzn i 2% kobiet), uczęszczający do szkół o profilu rolniczo-leśnym, a także budowlanym. Pracę zagwarantowaną, ale w innym zawodzie deklarują najczęściej ponownie rolnicy i leśnicy, ale także informatycy oraz budowlańcy. Na gwarancję pracy tego rodzaju dwa razy częściej wskazują mężczyźni niż kobiety (11% mężczyzn i 5% kobiet). Własną firmę zamierzają założyć raczej mężczyźni (5% mężczyzn i 2% kobiet), głównie uczniowie szkół o kierunkach techniczno-mechanicznych i informatycznych.

W każdym profilu najliczniejszą grupę uczniów stanowią ci, którzy zamierzają poszukiwać jakiegokolwiek pracy. Najwięcej takich osób jest jednak wśród uczniów szkół o kierunku ekonomiczno-administracyjnym. Częściej deklarację taką składały kobiety (53%) niż mężczyźni (40%).

Wykres 17. Plany podjęcia pracy po ukończeniu szkoły a profil kierunków kształcenia

N=9 756

Dla co trzeciego ucznia nie ma znaczenia, czy pracy będzie poszukiwał w firmie prywatnej, czy publicznej (patrz tabela 37). Niemal identyczna liczba osób nie jest w stanie rozstrzygnąć, czy lepiej pracować u tzw. „prywaciarza”, czy na tzw. „państwowym”. Ograniczyć się do poszukiwania pracy tylko w sektorze firm prywatnych planuje czwarta część badanych uczniów (24%). Nieznacznie częściej uczniowie zasadniczych szkół zawodowych. Firmy o takiej strukturze właścicielskiej najbardziej atrakcyjne są dla uczniów kształcących się w szkołach o profilu budowlanym (33%), techniczno-mechanicznym (29%), a następnie informatycznym (26%). Własność najmniejsze znaczenie ma dla uczniów kierunków usługowych (38%) i ekonomicznych (37%).

Instytucje publiczne nie cieszą się wśród uczniów wielką atrakcją, choć to w nich występuje najwyższa stabilność zatrudnienia, która przecież jest jedną z cech pożądanых przez młode osoby odnośnie poszukiwanej pracy. Z drugiej strony w świadomości społecznej pokutuje opinia o mało ciekawym charakterze „państwowej” posady, co stoi w sprzeczności z poszukiwaniem zajęcia rozwijającego, ciekawego oraz dobrze płatnego. W firmach i instytucjach publicznych pracy zamierzają najczęściej poszukiwać uczniowie ze szkół o kierunkach ekonomicznych, rolniczo-leśnych, choć pod względem liczebności nie ustępowali im przedstawiciele pozostałych profili kształcenia (wykres 18).

Podkreślić także należy, że wysokie odsetki odpowiedzi „trudno powiedzieć” sugerują, że dla uczniów, niezależnie od typu szkoły, nie do końca jasna jest różnica pomiędzy pracą w jednym lub drugim sektorze.

Tabela 37. W jakim sektorze zamierza poszukiwać pracy

Odpowiedzi	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Nie ma to dla mnie znaczenia	32%	35%	34%
Trudno powiedzieć	33%	33%	33%
W firmach prywatnych	27%	22%	24%
W firmach/instytucjach publicznych	8%	10%	9%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 827

Wykres 18. W jakim sektorze zamierza poszukiwać pracy a profil kierunku kształcenia

N=9 827

Ankietowani uczniowie za cechę najbardziej pożądaną przez siebie, mającą dla nich decydujące znaczenie w wyborze miejsca przyszłej pracy (patrz tabela 38), uznają dobrą atmosferę w pracy (88% wskazań), a także miejsce pracy, w którym dobrze się zarabia (86%), sama praca jest ciekawa, a przy tym stabilna (po 83% wskazań). Najmniejsze znaczenie dla badanych uczniów mają dodatki niefinansowe oferowane przez pracodawcę, a także zgodność wykonywanego zajęcia z własnym, wyuczonym zawodem (większość zamierza poszukiwać jakiegokolwiek pracy) oraz stanowisko oferujące samodzielność i perspektywę awansu.

Dla uczniów szkół zasadniczych zawodowych i techników najważniejsze jest, aby w pracy była dobra atmosfera, wysokie zarobki, praca była sama w sobie ciekawa i dawała poczucie stabilności. Najmniej ważne są

dla nich oferowane przez pracodawcę dodatki niefinansowe, zgodność wykonywanego zawodu z wyuczonym. Nie pożądamy także samodzielności w pracy, ani presiżu firmy. Zauważyć zatem można pewną niekonsekwencję i wyidealizowany obraz dobrego miejsca pracy. Stosując wymienione kryteria ciężko będzie uczniom znaleźć pracę, która oferowałaby dobre zarobki i stabilność zatrudnienia, nie wymagając przy tym samodzielności i nie wprowadzając ścieżki awansu. Wydaje się, że te wewnętrzne sprzeczności spowodowane są wyrażeniem przez uczniów bardziej idealnego, wymarzonego miejsca pracy, niż rzeczywistości dostępnego na rynku pracy w województwie podkarpackim.

Tabela 38. Czynniki decydujące o wyborze miejsca pracy

Czynniki	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Dobra atmosfera w pracy	85%	89%	88%
Wysokie zarobki	82%	88%	86%
Ciekawa praca	81%	83%	83%
Stabilność pracy	81%	84%	83%
Korzystna lokalizacja	75%	77%	77%
Możliwość rozwoju zawodowego	76%	76%	76%
Czas pracy dostosowany do potrzeb	75%	74%	74%
Dobre warunki w budynku	77%	72%	74%
Presiż firmy	61%	61%	61%
Możliwość awansu	56%	62%	60%
Samodzielne stanowisko	61%	59%	59%
Zgodność pracy z wykształceniem	65%	55%	58%
Dodatki niefinansowe	53%	52%	52%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi. (N=9 669)

Analiza czynników decydujących o wyborze miejsca pracy poprzez profile kierunków kształcenia badanych uczniów pozwala stwierdzić, że doceniane lub pomijane są podobne cechy, jednak w różnych ich konfiguracjach. Dobra atmosfera pracy, ciekawa praca oraz stabilność zatrudnienia w najwyższym stopniu uznawana jest przez uczniów kończących szkoły profilu ekonomicznym i usługowym. Wysokie zarobki dominowały też wśród ekonomistów, ale także u rolników i leśników (patrz tabela 39).

Najniżej docenianymi czynnikami, które mają najmniejszy wpływ na wybór miejsca pracy, są dodatki niefinansowe dla pracowników. Uczniowie niemal wszystkich profili, oprócz rolniczo-leśnego, umieścili ten czynnik na samym końcu hierarchii pożądanых cech. Najślabiej oceniają go uczniowie kierunków usługowych. Zgodność pracy z wykształceniem ceniona jest nieco

wyżej od dodatków niefinansowych, choć także stanowi najmniej pożądany czynnik charakteryzujący poszukiwane miejsce pracy. Najmniejsze znaczenie ma on dla uczniów kierunków informatycznych. Podobnie sprawa wyglądała z czynnikiem związanym z samodzielnym stanowiskiem pracy i presizem firmy.

Rysunek 8. Trzy najmniej ważne i trzy najbardziej ważne czynniki decydujące o wyborze pracy

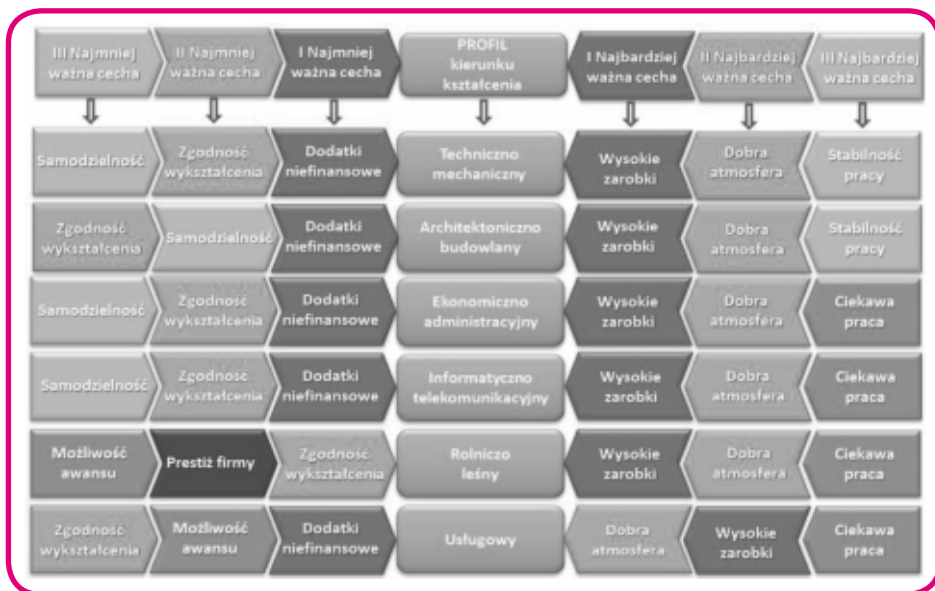

Tabela 39. Czynniki decydujące o wyborze miejsca pracy a profil kierunków kształcenia

Czynniki	Tech.-mech.	Arch.-bud.	Ekon.-adm.	Inf.-tel.	Rol.-leś.	Usł.	Ogółem
Dobra atmosfera w pracy	85%	84%	90%	85%	86%	91%	88%
Wysokie zarobki	85%	87%	91%	86%	88%	86%	86%
Ciekawa praca	81%	80%	85%	82%	83%	85%	83%
Stabilność pracy	82%	82%	85%	80%	80%	85%	83%
Korzystna lokalizacja	75%	77%	79%	71%	78%	79%	77%
Możliwość rozwoju zawodowego	75%	74%	81%	75%	77%	77%	76%

Czas pracy dostosowany do potrzeb	73%	72%	75%	69%	71%	78%	74%
Dobre warunki w budynku	74%	70%	69%	67%	74%	78%	73%
Możliwość awansu	61%	61%	63%	65%	60%	58%	61%
Presiż firmy	62%	60%	62%	59%	60%	62%	61%
Samodzielne stanowisko	60%	55%	60%	57%	62%	61%	59%
Zgodność pracy z wykształceniem	57%	58%	57%	55%	59%	60%	58%
Dodatki niefinansowe	54%	53%	52%	51%	64%	50%	52%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=9 669)

Wyniki badania pozwoliły dokonać klasyfikacji poszukiwanych miejsc pracy¹⁵. Segmentacja doprowadziła do odkrycia dychotomicznego postrzegania miejsc pracy przez badanych. Pierwszy typ związany był z wysokimi zarobkami, możliwością awansu, dobrą atmosferą w pracy oraz możliwością rozwoju zawodowego. Taki typ miejsc pracy nazwać można aspirującym. Jest nastawiony na rozwój i możliwości (patrz rysunek 9).

Drugi typ związany był ze zgodnością pracy z wykształceniem, dobrymi warunkami w budynku, czasem pracy dostosowanym do potrzeb, a także z ciekawością wykonywanych czynności zawodowych. Typ ten nazwać można dopasowanym. Cenione są w nim warunki pracy, a nie możliwości rozwoju. Do pierwszego typu miejsc pracy częściej aspirowali uczniowie technikum, drugi typ właściwy był uczniom zasadniczej szkoły zawodowej.

Rysunek 9. Typy miejsc pracy wraz z czynnikami je charakteryzującymi

¹⁵ Zastosowano analizę czynnikową, która ujawniła istnienie dwóch ukrytych struktur, wyjaśniających 59% różnicowania (metoda głównych składowych i rotacja Oblimin, KMO=0,89).

Migracja

Po przystąpieniu Polski do Unii Europejskiej oraz otwarciu rynku pracy państw członkowskich wielu Polaków wyemigrowało w poszukiwaniu pracy. Nierzadko uczniowie tuż po odebraniu dyplomu ukończenia szkoły wsiadali w samolot, by opuścić rodzinne strony. Powstał jednocześnie pozytywny mit sukcesu i wielkich zarobków polskich emigrantów.

Omawiane w raporcie badanie podejmuje zagadnienie planów migracyjnych uczniów podkarpackich szkół zawodowych (tabela 40). Nie próbując w tym miejscu rozstrzygać czy wyjazd dotyczy migracji zagranicznej, czy wewnętrznej zauważyć należy, że tylko co piąty uczeń podjął decyzję o pozostaniu w miejscu dotychczasowego zamieszkania. Jednocześnie duża liczba badanych (37%) nie podjęła jeszcze ostatecznej decyzji o wyjeździe. Do pracy w okresie wakacyjnym planuje wyjechać 19% uczniów, częściej z technikum niż z zawódówki. Wyjazd na dłuższy okres, a nawet na stałe planuje co czwarty uczeń (25% respondentów).

Tabela 40. Plany wyjazdu po ukończeniu szkoły

Plany	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Jeszcze nie podjąłem/podjęłam decyzji	37%	37%	37%
Wyjadę na dłuższy okres, a później wrócę	22%	18%	19%
Wyjadę do pracy na wakacje	16%	21%	19%
Nie planuję wyjazdu	20%	19%	19%
Wyjadę na stałe do pracy	5%	6%	6%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 584

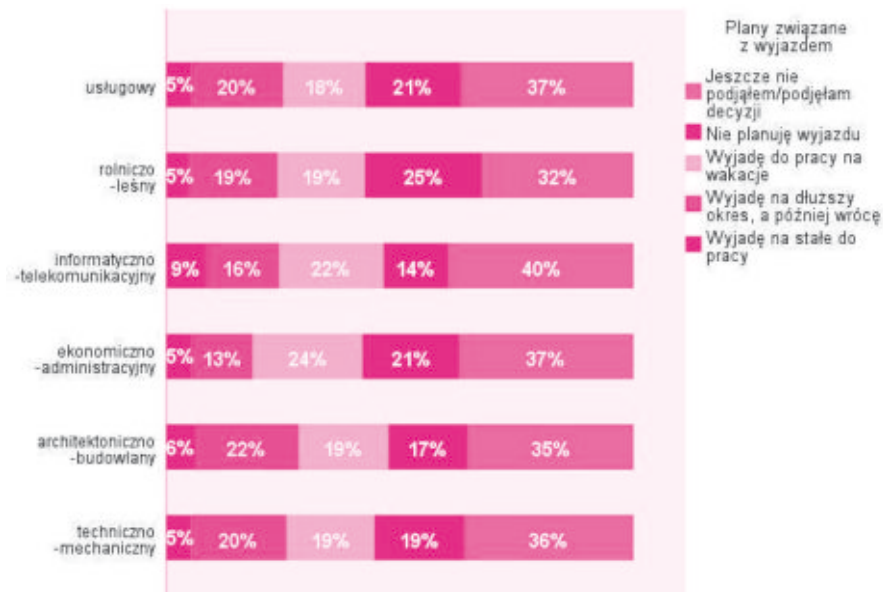
O wyjeździe do pracy na stałe najczęściej myślą uczniowie szkół o profilu informatycznym (9%). Na dłuższy czas, częściej niż uczniowie innych profili, planują budowlańcy (22%). Z kolei żadnego wyjazdu nie planują uczniowie szkół o profilu rolniczo-leśnym (25%). Wyjazd na wakacje najczęściej zakładają ekonomiści (24%) oraz informatycy (22%). Poza tym podkreślić można, że istotnego znaczenia dla planowania wyjazdu lub pozostaniu na miejscu nie wprowadzała ani płeć, ani miejsce zamieszkania (patrz wykres 19).

Duża liczba osób niezdecydowanych silnie utrudnia rzetelne oszacowanie wielkości grupy podejmującej ostateczną decyzję o wyjeździe. Na podstawie deklaracji uczniów można jedynie stwierdzić, że co czwarty uczeń

(25%) zaplanował już swój wyjazd. Decyzja taka dotyczyć może ok. 2,5 tys. młodych osób.

Plan wyjazdu za granicę planują głównie uczniowie szkół o profilu budowlanym (42%), a także uczący się w szkołach o profilu techniczno-mechanicznym (41%) oraz kończący kierunki usługowe (40%). O migracji do innego miasta w Polsce, znajdującego się w innym województwie najczęściej myślą uczniowie szkół informatycznych (24%) i ekonomicznych (20%) (patrz wykres 20).

Wykres 19. Plany wyjazdu po ukończeniu szkoły a profil kierunku kształcenia

N=9 584

Spośród wszystkich badanych uczniów wyjazd za granicę staje się głównym kierunkiem planowanej migracji. Destynację taką wybiera bowiem 39% z wszystkich badanych osób, a 60% spośród osób planujących wyjazd (tabela 41). Migracje zagraniczne częściej zamierzają zrealizować uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej, a więc posiadający w ręku konkretny fach i umiejętności. Do innej miejscowości w Polsce, poza granice swojego województwa migrować chce 22% uczniów podejmujących decyzję wyjazdu, częściej są nimi uczniowie technikum. Wyjazd, ale w obrębie swojego województwa planuje 18% badanych. Także i w tym przypadku częściej na ten krok decydują się uczniowie technikum.

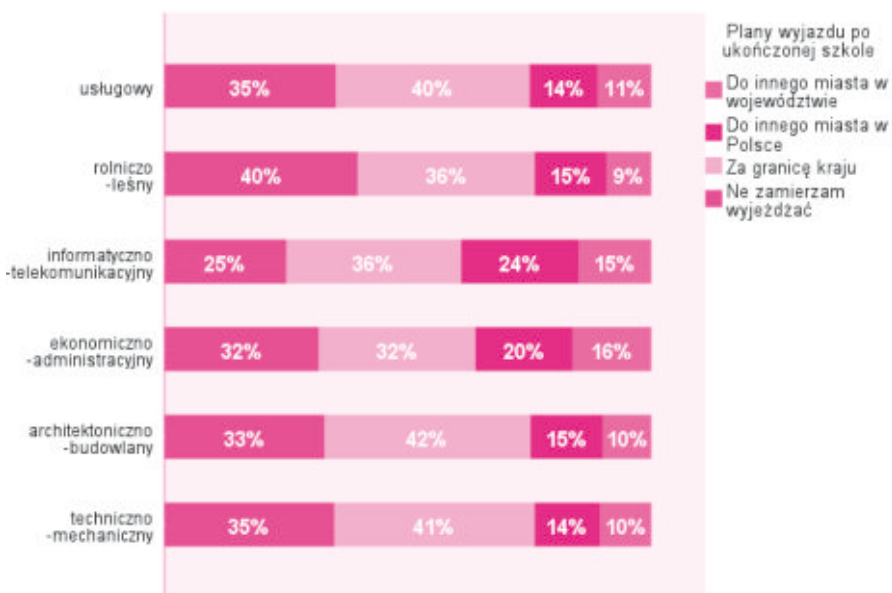
Tabela 41. Planowany kierunek migracji uczniów podejmujących decyzje o wyjeździe

Kierunek migracji	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Za granicę kraju	76%	54%	60%
Do innego miasta w Polsce	12%	28%	22%
Do innego miasta w województwie	12%	18%	18%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 852

Zaprezentowane dane świadczą o dużej atrakcyjności innych miejscowości, szczególnie tych znajdujących się poza granicami kraju. Lokalny rynek pracy może być postrzegany przez wielu uczniów, jako ułomny, być może nie spełniający aspiracji i wyobrażeń o dobrym miejscu pracy, jeżeli w ogóle badane młode osoby dostrzegają jakiegokolwiek oferty pracy dla siebie. Kuszącą alternatywą są wielkie miasta, zarówno w Polsce, ale bardziej te, znajdujące się poza granicami kraju. Kolejny etap badania dostarczy odpowiedzi ilu absolwentów zrealizuje swoje plany i w jakich kierunkach wyemigruje.

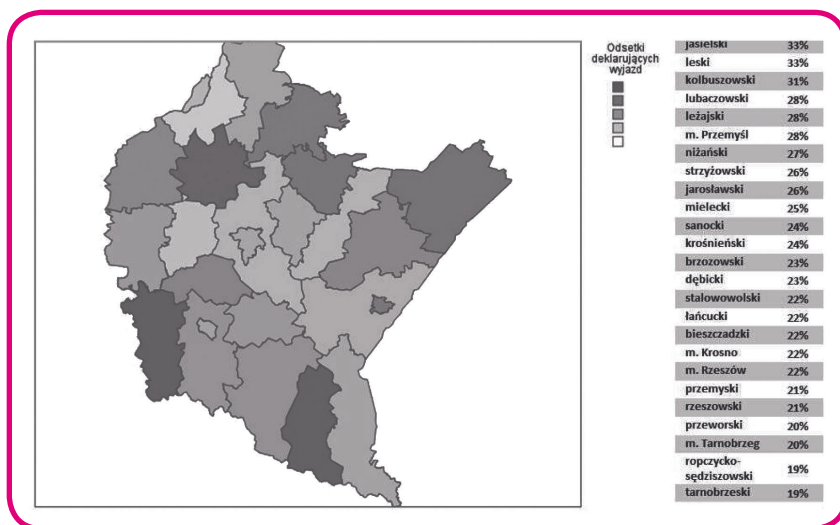
Wykres 20. Planowany kierunek migracji a profil kierunku kształcenia

N=9 852

Największy odsetek uczniów planujących wyemigrować ze swego miejsca zamieszkania dotyczył szkół znajdujących się w powiatach jasielskim, leskim i kolbuszowskim. Zamiar taki deklaruje w tych jednostkach administracyjnych powyżej 30% badanych (patrz rysunek 10). Najniższy odsetek uczniów z planami migracyjnymi obserwuje się w powiatach tarnobrzeskim i ropczycko-sędziszowskim (poniżej 20% uczniów). Generalnie zauważyć można, że najmniejsze deklaracje migracji uczniów podkarpackich szkół zawodowych silnie związane są z odległością od centrum województwa, a więc jego stolicy. Im bliżej Rzeszowa, tym mniej uczniów deklaruje chęć jakiegokolwiek migracji.

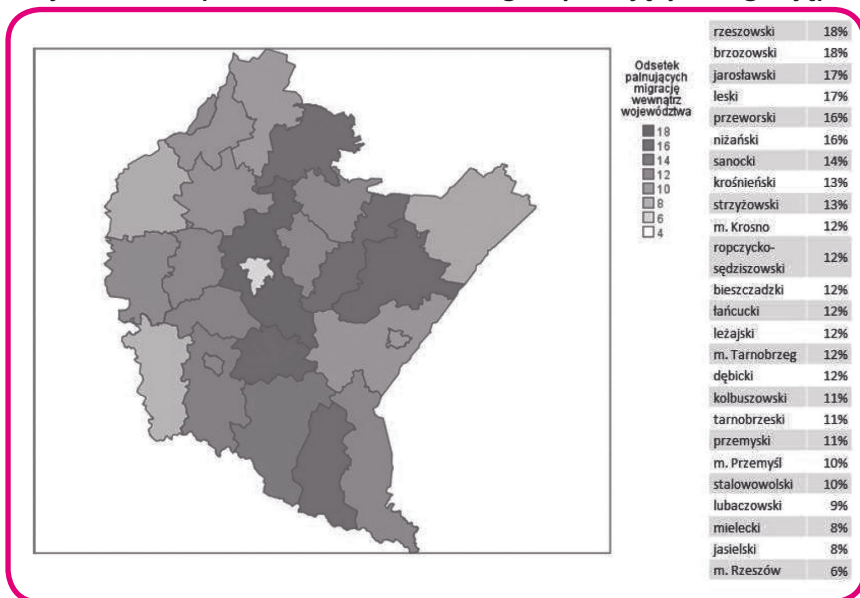
Rysunek 10. Odsetki uczniów deklarujących wyjazd na stałe lub na dłuższy okres.

N=2 405

Analiza uczniów deklarujących wyjazd ze swojej miejscowości zamieszkania dostarcza interesujących spostrzeżeń (patrz rysunek 11, 12 i 13). Wśród uczniów zamierzających wyjechać do innej miejscowości w województwie najczęściej decyzję taką podjęli uczęszczający do szkół w powiatach usytuowanych centralnie, w bliskiej odległości od centrum, a więc stolicy województwa. Najczęściej ten kierunek migracji deklarują uczniowie ze szkół z powiatów rzeszowskiego i brzozowskiego, po 18% deklarujących wyjazd, bez względu na jego typ. Najrzadsze deklaracje wewnętrznej migracji składają uczniowie szkół z miasta Rzeszowa (6%). Dane te potwierdzają fakt, że stolica województwa jest głównym celem migracji wewnątrz województwa podkarpackiego. Zauważyć należy, że im dalej od Rzeszowa, tym bardziej spadają odsetki uczniów planujących wyjazd do innej miejscowości w swoim województwie.

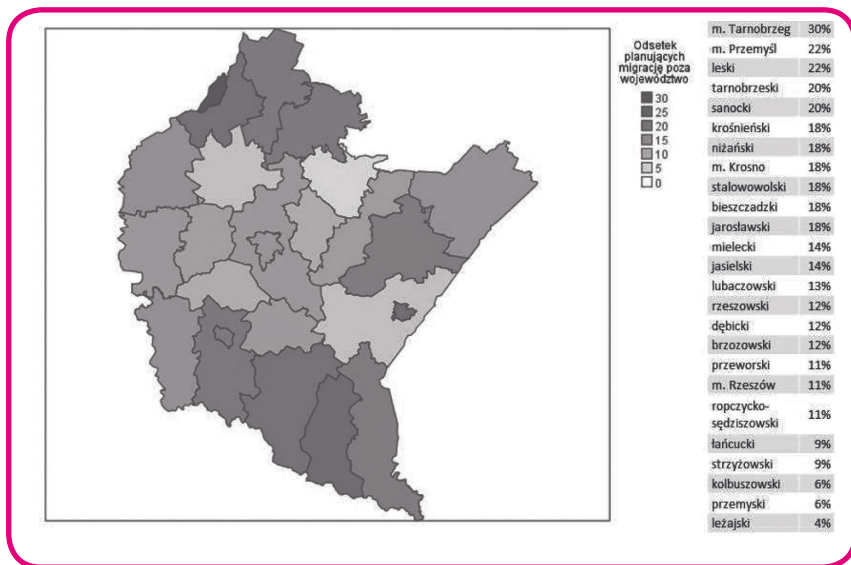
Rysunek 11. Uczniowie planujący wyjazd do innej miejscowości w województwie (odsetki w stosunku do ogółu planujących migrację)

N=1 133

Wyjazd do innego województwa najczęściej planują uczniowie uczęszczający do szkół w mieście Tarnobrzeg (30%), następnie w mieście Przemysł i powiecie leskim (po 22%) (rysunek 12). Niewiele takich planów zauważa się w powiecie leżajskim (4%). Generalnie największe odsetki uczniów deklarujących wyjazd poza województwo pojawiają się w powiatach północnych i południowych, a więc oddalonych od centralnie usytuowanego Rzeszowa.

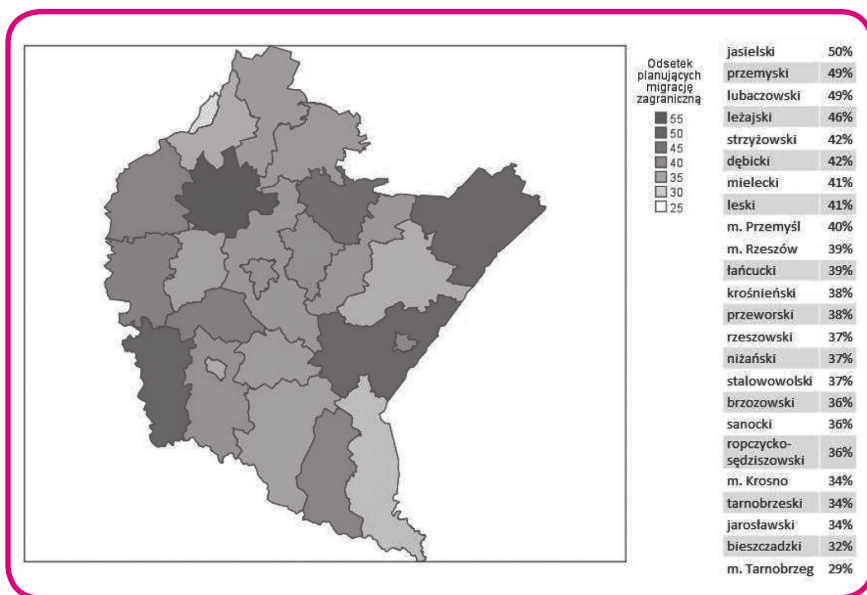
Rysunek 12. Uczniowie planujący wyjazd do innej miejscowości poza województwem zamieszkania (odsetki w stosunku do ogółu planujących migrację)

N=1 527

Najbardziej popularnym i pożądanym kierunkiem migracji uczniów podkarpackich szkół zawodowych są kraje zagraniczne (rysunek 13). Największe odsetki deklaracji wyjazdu do innych krajów występują w powiatach kolbuszowskim i jasielskim (55% i 50% zamierzających wyjechać wybiera ten kierunek). Najmniej wyjazdem zagranicę zainteresowani są uczący się w mieście Tarnobrzeg i powiecie bieszczadzkiem (29% i 32% planujących wyjazd zagranicę).

Rysunek 13. Uczniowie planujący wyjazd poza granicę kraju (odsetki w stosunku do ogółu planujących migrację)

N=3 890

Jeśli przyjrzeć się kwestii mobilności uczniów, to w części pokrywa się ona z sytuacją na rynku pracy w danym powiecie. Odsetki deklaracji przypadające na uczniów uczących się w mieście Rzeszów, które posiada jedną z najniższych stóp bezrobocia w województwie, są stosunkowo najmniej liczne. Dla powiatów, które posiadają trudną sytuację i względnie wysokie bezrobocie zauważyć można wzrastającą liczbę deklaracji wyjazdu. Wyjątkiem jest tu powiat bieszczadzki, w którym stosunkowo mało uczniów zainteresowanych jest wyjazdem, niezależnie od jego kierunku.

Uczniowie najczęściej nie dostrzegają większych przeszkód w realizacji swoich planów (patrz tabela 42). Zdecydowanie bardziej ugruntowani w tym przekonaniu są uczniowie zasadniczych szkół zawodowych. Jeśli już postrzegają jakieś ograniczenia, to najczęściej związane są one z problemem znalezienia pracy, choć obawia się tego jedynie 35% uczniów (niemal dwa razy częściej uczniowie technikum). Kolejna dostrzegana przeszkoda związana jest z trudną sytuacją finansową rodziny, na którą wskazuje już tylko 12% respondentów, częściej technicy. Uczniowie szkół średnich posiadają pewne obawy, co do możliwości otrzymania negatywnej oceny z egzaminu maturalnego. Obawa ta jest istotna szczególnie dla uczniów motywujących wybór swojej szkoły i zawodu możliwością zdania matury. Brak matury przekreśliłby ich dalsze plany edukacyjne, związane z wyborem szkoły wyższej.

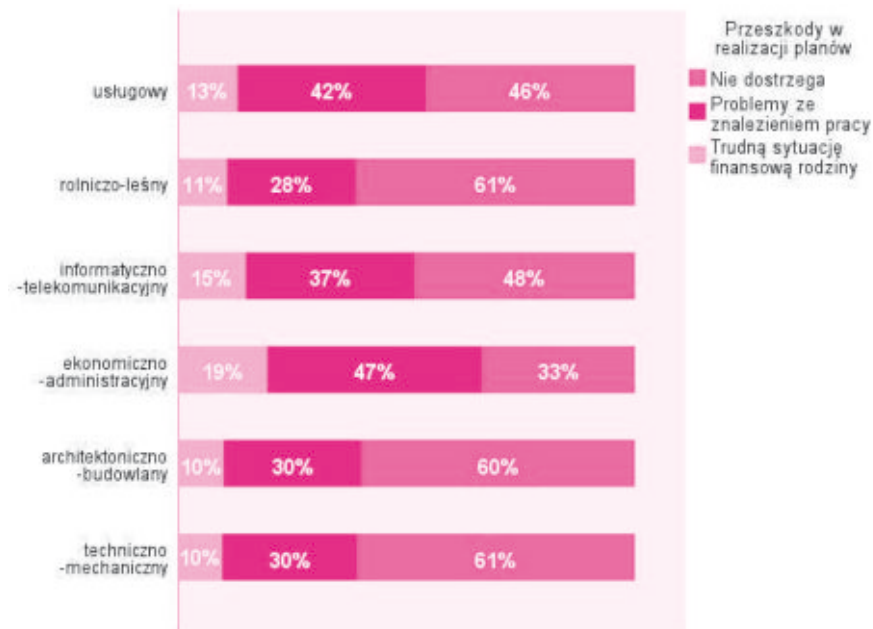
Tabela 42. Przeszkody w realizacji planów edukacyjno-zawodowych

Przeszkody	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Nie dostrzega przeszkód	64%	43%	50%
Problemy ze znalezieniem pracy	24%	40%	35%
Trudną sytuację finansową rodziny	7%	14%	12%
Negatywna ocena z egzaminu maturalnego	2%	15%	11%
Negatywna ocena z egzaminu zawodowego	6%	11%	9%
Stan zdrowia	5%	5%	5%
Słaba szkoła, niewiele uczy	4%	5%	5%
Brak szkoły o interesującym mnie kierunku kształcenia	3%	5%	4%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu możliwości wyboru wielokrotnych odpowiedzi.
(N=9 822)

Najczęściej wskazywane przez uczniów przeszkody sprowadzić można do dwóch kategorii. Pierwsza związana jest z brakiem pracy. Druga z trudnościami finansowymi rodziny. Kłopot ze znalezieniem pracy spędza sen z powiek uczniom kończącym szkoły o profilu ekonomiczno-administracyjnym, a także usługowym (patrz wykres 21). Przeszkoda ta najmniejsze znaczenie ma dla kształcących się w kierunku rolniczo-leśnym. Ci ostatni, wraz z uczniami szkół o profilu techniczno-mechanicznym oraz budowlanym, najliczniej wyrażają przekonanie o braku jakichkolwiek przeszkód w realizacji własnych planów edukacyjno-zawodowych.

Wykres 21 Przeszkody w realizacji planów edukacyjno-zawodowych a profil kierunku kształcenia

N=9 822

Stosunek do egzaminów zawodowych i maturalnych

Podczas prezentacji populacji uczniów i absolwentów podkarpackich szkół zawodowych zarysowany został realny problem z przystępowaniem oraz zdawalnością egzaminów zawodowych i maturalnych. Poddani badaniu uczniowie wyrażają w zdecydowany sposób zamiar zdawania egzaminu zawodowego. Taką chęć przejawia 93% uczniów. Jedynie 7% nie zamierza do niego przystąpić lub nie podjęło jeszcze takiej decyzji (tabela 43).

Analizując jedynie odpowiedzi negatywne zauważyć należy, że brak zamiaru zdawania egzaminu zawodowego wyrażają najczęściej uczniowie szkół o profilu rolniczo-leśnym i ekonomiczno-administracyjnym (wykres 22).

Tabela 43. Zamiar przystąpienia do egzaminu zawodowego

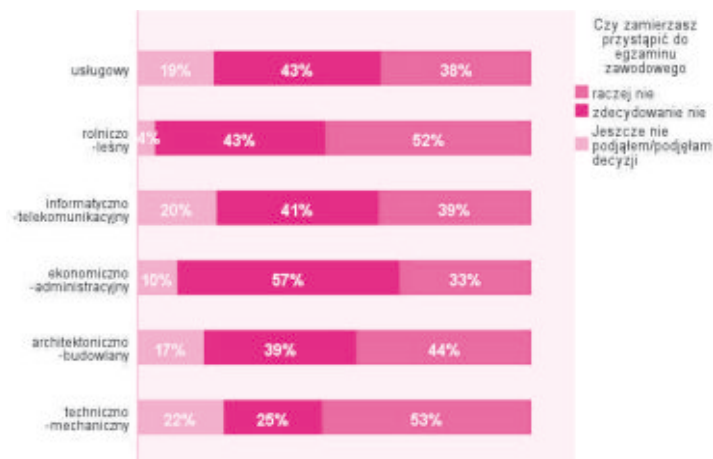
Zamiary	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Zdecydowanie tak	80%	78%	79%
Raczej tak	14%	14%	14%
Raczej nie	3%	3%	3%
Zdecydowanie nie	1%	3%	3%
Jeszcze nie podjąłem/podjęłam decyzji	2%	1%	1%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 964

Istotnym zagadnieniem jest dotarcie do przyczyn występowania braku zamiaru podchodzenia do egzaminu. Uczniowie uznali, że głównym powodem takiej postawy jest brak zainteresowania swoim zawodem (42% wskazań). Wymieniony powód najczęściej wskazują uczniowie szkół o profilu ekonomicznym (podobnie jak i dla pozostałych powodów wymienionych poniżej w tabeli 44). Kolejnym powodem zniechęcającym do zdawania egzaminu zawodowego jest przekonanie ucznia, że i tak nie zda tego egzaminu (41% wskazań). Powód ten najmocniej związany jest z typem szkoły, w tym przypadku częściej tak twierdzą uczniowie technikum. Trzecim najczęściej wymienianym przez respondentów powodem jest niedostrzeżenie żadnych korzyści z faktu zdania egzaminu (36%). Powód ten jest mocno zastanawiający, gdyż świadczyć może o tym, że pracodawcy nie wymagają od uczniów legitymowania się świadectwem potwierdzającym uzyskane kwalifikacje zawodowe. Po drugie mocno łączy się ze wskazywanymi odpowiedziami

uczniów o braku znaczenia egzaminu na rynku pracy oraz nie wymaganiu zdawania tego egzaminu przez pracodawców.

Wykres 22. Brak zamiaru przystąpienia do egzaminu zawodowego a profil kierunku kształcenia dla uczniów nie zamierzających przystąpić do egzaminu zawodowego

N=9 964

Trudności ze zdaniem egzaminu oraz brak zainteresowania własnym zawodem najsilniej wskazywane są przez uczniów szkół o profilu ekonomicznym (55% i 50% uczniów podało te powody, jako główne przyczyny braku decyzji o przystępowaniu do egzaminów zawodowych) (patrz tabela 45). Wspomniane powody są najczęściej wskazywane przez uczniów niezależnie od profilu kształcenia, jednak największy odsetek wskazań obserwuje się wśród ekonomistów. Brak zainteresowania własnym zawodem nie wybijał się już tak wyraźnie wśród uczniów szkół techniczno-mechanicznych oraz budowlanych (po 39% wskazań). Obawa, że nie zdaliby egzaminu najłagodniej wskazywana jest przez uczniów profilu rolniczo-leśnego (37%) oraz usługowego (38%). Teza, że zdawany egzamin zawodowy nie przynosi żadnych korzyści najczęściej wskazywana jest przez ekonomistów oraz informatyków. Choć pomiędzy poszczególnymi profilami kształcenia nie występują znaczące różnice w postrzeganiu powyższego powodu, to jednak najrzadziej wskazywany jest przez uczniów szkół o profilu techniczno-mechanicznym i budowlanym (po 34% wskazań).

Tabela 44. Wskazania przyczyn braku przystępowania do egzaminów zawodowych

Przyczyny	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Brak zainteresowania swoim zawodem	36%	44%	42%
Uważa, że i tak nie zdałby tego egzaminu	31%	45%	41%
Nie dostrzega żadnych korzyści w jego zdawaniu	30%	38%	36%
Wybiera się na studia	18%	24%	22%
Nie ma czasu na przygotowanie się do egzaminu	22%	18%	19%
Pracodawca nie wymaga zdawania tego egzaminu	20%	19%	19%
Zły, niedogodny termin egzaminu	22%	16%	18%
Egzamin nie ma znaczenia na rynku pracy	17%	15%	16%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu dopuszczenia przez pytanie kwestionariusza ankiety wielokrotnego wyboru spośród przedstawionych odpowiedzi. (N=9 493)

Tabela 45. Przyczyny braku przystępowania do egzaminów zawodowych a profil kierunku kształcenia

Przyczyny	Tech -mech	Arch -bud	Ekon -adm	Inf -tel	Rol -les	Usl	Ogółem
Brak zainteresowania swoim zawodem	39%	39%	50%	41%	40%	44%	42%
Uważa, że tak nie zdałby tego egzaminu	40%	40%	55%	46%	37%	38%	41%
Nie dostrzega żadnych korzyści w jego zdawaniu	34%	34%	40%	39%	34%	36%	36%
Wybiera się na studia	20%	20%	26%	26%	22%	22%	22%
Nie ma czasu na przygotowanie się do egzaminu	19%	19%	20%	17%	23%	19%	19%
Pracodawca nie wymaga zdawania tego egzaminu	19%	20%	16%	23%	26%	18%	19%
Zły, niedogodny termin egzaminu	18%	20%	15%	19%	20%	17%	18%
Egzamin nie ma znaczenia na rynku pracy	16%	18%	16%	16%	23%	14%	16%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu dopuszczenia przez pytanie kwestionariusza ankiety wielokrotnego wyboru spośród przedstawionych odpowiedzi. (N=9 493)

Uczniowie ostatnich klas dostrzegają jednak korzyści płynące ze zdanego egzaminu zawodowego (tabela 46). Przede wszystkim artykułują możliwość uzyskania w ten sposób tytułu zawodowego (84% wskazań). Po drugie uważają, że zwiększa się w ten sposób szansa na znalezienie pracy w swoim zawodzie (80%). Zaliczony egzamin zawodowy może, zdaniem badanych uczniów, stać się także sposobnością do uzyskania wyższych zarobków w pracy (70%).

Na tytuł zawodowy wskazują najczęściej uczniowie szkół ekonomicznych (tabela 47). Podobnie zwiększenie szansy znalezienia pracy w zawodzie największe uznanie znajduje w oczach ekonomistów, ale także wśród uczniów kierunków usługowych. Wyższe zarobki najczęściej wskazywane są przez budowlańców.

Tabela 46. Korzyści związane z egzaminem zawodowym

Korzyści	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Możliwość uzyskania tytułu zawodowego	81%	85%	84%
Większa szansa na znalezienie pracy w zawodzie	79%	80%	80%
Możliwość uzyskania wyższych zarobków w pracy	70%	71%	70%
Możliwość sprawdzenia swojej wiedzy i umiejętności praktycznych	73%	66%	68%
Spodziewa się lepszych ocen z przedmiotów zawodowych na koniec roku szkolnego	52%	39%	43%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu dopuszczenia przez pytanie kwestionariusza ankiety wielokrotnego wyboru spośród przedstawionych odpowiedzi. (N=9 696)

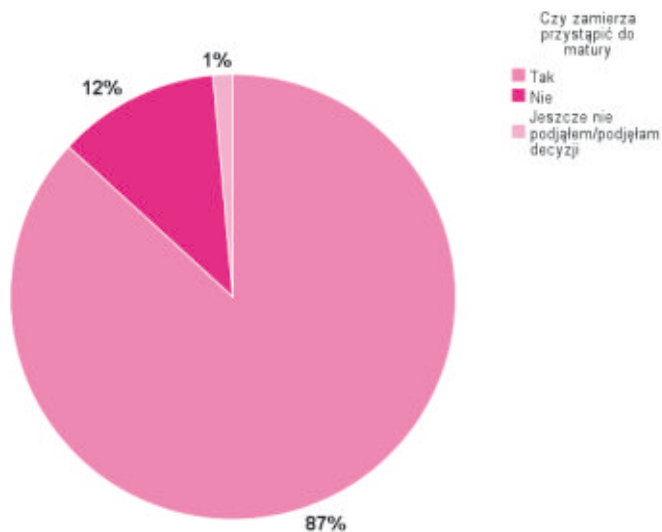
Tabela 47. Korzyści związane z egzaminem zawodowym, a profil kierunku kształcenia

Korzyści	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.-tel.	Rol.-leś.	Usł.	Ogółem
Możliwość uzyskania tytułu zawodowego	81%	84%	88%	80%	85%	86%	84%
Większa szansa na znalezienie pracy w zawodzie	78%	80%	82%	75%	77%	82%	80%
Możliwość uzyskania wyższych zarobków w pracy	72%	74%	72%	64%	71%	69%	70%
Możliwość sprawdzenia swojej wiedzy i umiejętności praktycznych	65%	66%	68%	63%	72%	73%	68%
Spodziewa się lepszych ocen z przedmiotów zawodowych na koniec roku szkolnego	42%	42%	37%	38%	48%	47%	43%

Odsetki nie sumują się do 100% z powodu dopuszczenia przez pytanie kwestionariusza ankiety wielokrotnego wyboru spośród przedstawionych odpowiedzi. (N=9 696)

Uczniowie szkół średnich silnie deklarują zamiar przystąpienia do egzaminów maturalnych. Zdecydowany zamiar wyraża 74% uczniów tej szkoły. Deklarację, że raczej przystąpi wskazuje 13% badanych techników. Łącznie na obie pozytywne odpowiedzi, wskazuje 87% wszystkich badanych uczniów (patrz wykres 23). Tylko 7% uczniów szkoły średniej twierdzi, że zdecydowanie nie zamierza podchodzić do tego egzaminu. Jedynie 1% jeszcze zastanawia się jeszcze nad swoją decyzją. Dane te mówią o dużym znaczeniu dyplomu maturalnego dla uczniów zawodowej szkoły średniej, co ma swoje znaczenie, gdyż znaczna liczba uczniów deklaruje kontynuację nauki na studiach.

Wykres 23. Zamiar przystąpienia do egzaminu maturalnego przez uczniów technikum

N=6 860

Zamiar nieprzystępowania do matury charakterystyczny jest szczególnie dla uczniów szkół o profilu rolniczo-leśnym (31% wskazań negatywnych) (patrz tabela 48). Drugim profilem szkół są te kształcące w kierunkach usługowych (15%), a trzecim w kierunkach architektoniczno-budowlanych (14%). Uczniowie nie zamierzający podchodzić do matury częściej zamieszkiwali tereny wiejskie niż miejskie. Płeć nie wprowadza żadnych zmian w odniesieniu do decyzji przystępować - nie przystępować do egzaminu maturalnego.

Tabela 48. Zamiar przystąpienia do egzaminu maturalnego, a profil kierunku kształcenia uczniów technikum

Zamiar	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.- tel.	Rol.- leś.	Usł.	Ogółem
Tak	89%	85%	93%	92%	68%	83%	87%
Nie	9%	14%	7%	6%	31%	15%	12%
Jeszcze nie podjąłem/ podjęłam decyzji	2%	1%	1%	2%	1%	2%	1%
Ogółem	100%	100%	100%	100%	100%	100%	100%

N=6 860

Dla badanych uczniów obu typów szkół, z dwójga egzaminów najważniejszy jest egzamin zawodowy (tabela 49). Tak uważają szczególnie uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej (65% uczniów tego typu szkoły). Z kolei matura ważna jest dla 40% uczniów technikum, przy czym 30% uczniów techników uznaje oba rodzaje egzaminów za równie ważne. Ważność obu egzaminów uznaje także 22% uczniów szkół zasadniczych.

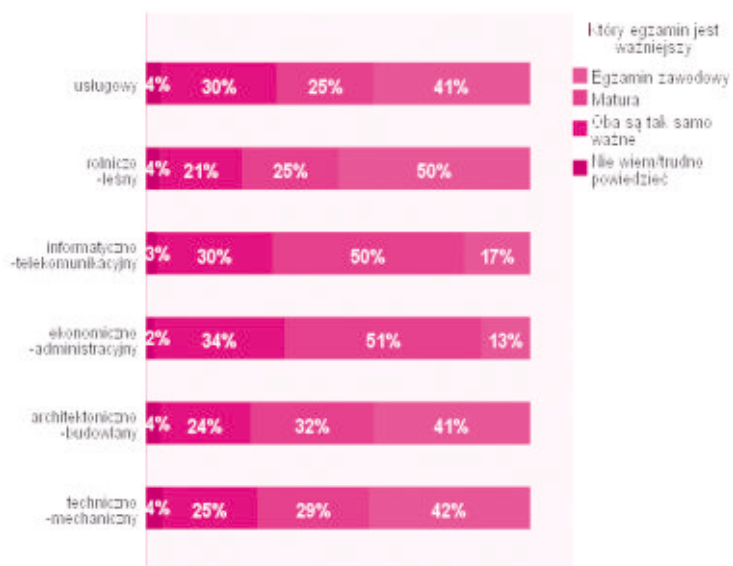
Tabela 49. Ocena ważności egzaminu zawodowego i maturalnego

Ocena	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Egzamin zawodowy	65%	27%	36%
Matura	8%	40%	32%
Oba są tak samo ważne	22%	30%	28%
Nie wiem/trudno powiedzieć	6%	3%	4%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 095

Matura postrzegana jest za najważniejszy egzamin przez 51% ekonomistów i 50% informatyków (wykres 24). Uczniowie tych profili najrzadziej także uznają ważność egzaminu zawodowego. Połowa (50%) uczniów profilu rolniczo-leśnego uznał za ważniejszy od matury egzamin zawodowy. Często wyższość egzaminu zawodowego nad maturą deklarowana jest przez uczniów szkół o profilu techniczno-mechanicznym, usługowym oraz architektoniczno-budowlanym. Matura częściej doceniana jest także przez uczniów mieszkających w mieście (43%). Natomiast egzamin zawodowy przez mieszkających na wsi (39%).

Wykres 24. Ocena ważności egzaminu zawodowego i maturalnego a profil kierunku kształcenia

N=9 095

Działania prorozwojowe podejmowane przez uczniów

Zagadnieniem o dużym znaczeniu dla zwiększenia szansy znalezienia swojej pozycji na rynku pracy jest podejmowanie działań wzbogacających potencjał zawodowy i edukacyjny ucznia. Wiele badań realizowanych wśród pracodawców dostarcza informacji o tym jakich kompetencji potrzebują i na co zwracają uwagę w procesie rekrutacji pracownika. Otóż podstawowym wymogiem jest nie tyle dyplom, co posiadane doświadczenie zawodowe kandydata. Z tego względu wszelkie działania podejmowane w celu zwiększenia przez uczniów tego atrybutu stają się niezmiernie ważne, by nie powiedzieć, że wręcz konieczne.

Aktywne działania zwiększające potencjał ucznia podzielono na kilka obszarów. Stanowiły je następujące działania: udział w korepetycjach, udział w zajęciach dotyczących rozwoju zawodowego, uczestnictwo w kursach i kołach zainteresowań, odbywane praktyki zawodowe oraz doświadczenie pracy zarobkowej.

Korepetycje

Większość uczniów nie uczestniczyła i nie uczestniczy w korepetycjach. Tak jest w przypadku badanych uczęszczających do szkoły zasadniczej (91% uczniów nie uczestniczyło i nie uczestniczy) oraz technikum (60% nie uczęszczających) (patrz tabela 50). Regularnie, przynajmniej raz w tygodniu uczęszcza 22% uczniów technikum i tylko 3% uczniów zawodówek. Uczniowie technikum częściej deklarują też, że chodzą na korepetycje kilka razy w miesiącu i sporadycznie. W sumie 41% uczniów technikum korzysta z zajęć korepetycyjnych, mniej lub bardziej regularnie, a tylko 8% uczniów zasadniczej szkoły zawodowej. Korepetycje zatem to domena uczniów szkół średnich, dla których wymagania najprawdopodobniej są wyższe i przed którymi stoi egzamin maturalny.

Tabela 50. Uczestnictwo w korepetycjach

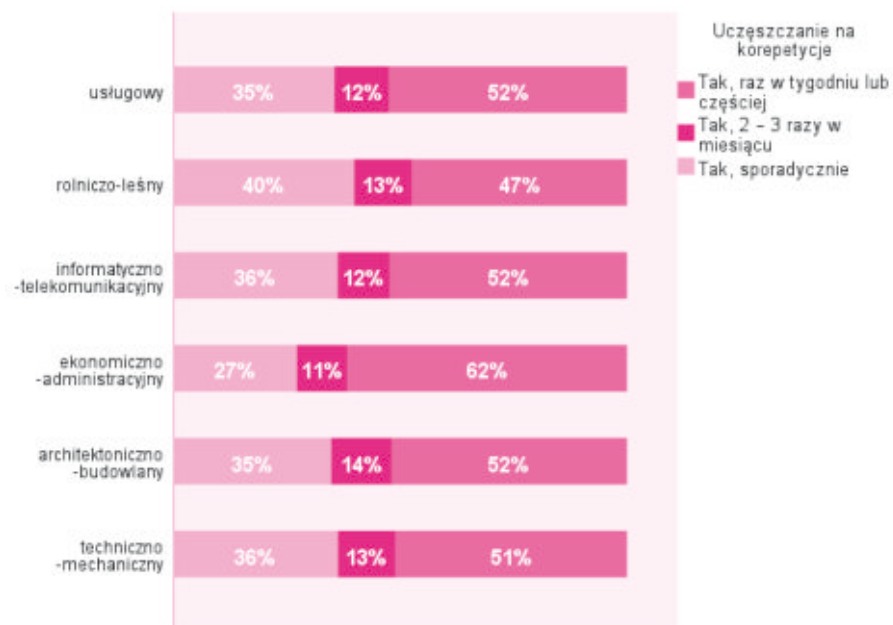
Uczestnictwo	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Tak, raz w tygodniu lub częściej	3%	22%	16%
Tak, 2 – 3 razy w miesiącu	2%	5%	4%
Tak, sporadycznie	3%	14%	11%
Nie chodziłem, ale planuję w tym roku to zrobić	3%	3%	3%

Nie chodziłem, ale nie wykluczam, że to zrobię	15%	13%	14%
Nie chodziłem i nie zamierzam tego robić	73%	44%	53%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 090

Regularnie w korepetycjach, w każdym tygodniu, przynajmniej raz, uczestniczy 62% uczniów szkół o profilu ekonomiczno-administracyjnym (wykres 25). Dla wszystkich profili, oprócz profilu rolniczo-leśnego, większość uczniów uczęszczających na korepetycje robi to przynajmniej raz w tygodniu. W udziale w tej formie dokształcania się nie ma znaczenia ani płeć ani zamieszkanie. Największe znaczenie ma typ szkoły, do której uczniowie uczęszczali.

Wykres 25. Uczestnictwo w korepetycjach a profil kierunków kształcenia

N=9 090

Lepsze przygotowanie do egzaminów końcowych, to główny motyw, skłaniający do podjęcia korepetycji (tabela 51). Uważa tak 24% badanych (30% uczniów technikum). Nadrobienie zaległości wskazane zostało przez 13% uczniów (16% uczniów technikum). Lepsze oceny wskazane zostały przez 11% ankietowanych. Wśród techników pojawia się motyw słabych nauczycieli, którzy nie potrafią uczyć. Powód ten nie uzyskał jednak większego

poparcia, bo wskazuje na niego 12% uczniów technikum. Na powód ten najliczniej wskazują uczniowie szkół o profilu ekonomicznych (tabela 52).

Tabela 51. Motywy uczestnictwa w korepetycjach*

Motywy	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Lepsze przygotowanie do egzaminów końcowych	8%	30%	24%
Zaliczenie przedmiotu, nadrobienie zaległości	6%	16%	13%
Zdobycie lepszej oceny	6%	12%	11%
Słabi nauczyciele, nie potrafią uczyć	2%	12%	9%
Zaległości z poprzedniej szkoły	3%	8%	6%
Rodzice mnie posyłają	1%	2%	1%
Wszyscy chodzą na korepetycje	1%	0%	0%

* Na zamieszczone w tabeli odsetki składają się wskazania osób uczestniczących w korepetycjach, w stosunku do ogółu badanych uczniów. (N=9 820)

Lepsze przygotowanie do egzaminów końcowych dominuje wśród ekonomistów. Bardziej także na tym zależy kobietom (30%) niż mężczyznom (20%). Kobietom także zależy bardziej niż mężczyznom na lepszych ocenach i nadrobieniu zaległości. Przygotowanie do egzaminów jest najmniej ważnym powodem dla uczniów szkół o profilu techniczno-mechanicznym.

Tabela 52. Motywy uczestnictwa w korepetycjach a profil kierunku kształcenia*

Motywy	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.- tel.	Rol.- leś.	Usł.	Ogółem
Lepsze przygotowanie do egzaminów końcowych	19%	22%	34%	28%	22%	24%	24%
Zaliczenie przedmiotu, nadrobienie zaległości	11%	12%	16%	13%	10%	13%	13%
Zdobycie lepszej oceny	8%	10%	15%	10%	9%	12%	11%
Słabi nauczyciele, nie potrafią uczyć	8%	8%	13%	8%	4%	10%	9%
Zaległości z poprzedniej szkoły	5%	6%	6%	6%	4%	7%	6%

Rodzice mnie posyłają	2%	1%	2%	1%	1%	1%	1%
Wszyscy chodzą na korepetycje	1%	0%	0%	0%	0%	0%	0%

* Na zamieszczone w tabeli odsetki składają się wskazania osób uczestniczących w korepetycjach, w stosunku do ogółu badanych uczniów.(N=9 820)

Głównym przedmiotem ogólnym, z którego uczniowie biorą korepetycje, przedmiotem wręcz bez konkurencji ze strony pozostałych, okazała się matematyka (93% wskazań). Powodu wyboru tego przedmiotu należy upatrywać w pojawieniu się matematyki, jako przedmiotu obowiązkowego na maturze (patrz tabela 53).

Wśród języków obcych prym wiodł język angielski (87% wskazań), jako najpopularniejszy i najbardziej funkcjonalny w komunikacji międzynarodowej.

Przedmioty zawodowe nie są już tak skupione na jednej dziedzinie, jak ma to miejsce w omawianych powyżej przypadkach (tabela 54). Uczniowie zasadniczych szkół zawodowych najczęściej biorą korepetycje z technologii, która wskazana została przez 24% uczniów uczęszczających na omawiane dodatkowe zajęcia, reprezentując głównie profil architektoniczno-budowlany (19%) oraz usługowy (15%). Technicy najczęściej wskazują na rachunkowość (13%), która dotyczy głównie uczniów szkół ekonomicznych (65%). Badani wskazują także na technologię gastronomiczną (8%), głównie reprezentujący profil usługowy. Dość liczne są także wskazania na uczestnictwo w korepetycjach, ale bez podania konkretnej nazwy przedmiotu.

Tabela 53. Główne przedmioty wybierane przez uczniów uczęszczających na korepetycje

Przedmioty		Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Przedmioty ogólne	Matematyka	82%	93%	93%
	Język polski	7%	4%	4%
	Fizyka	5%	3%	3%
	Chemia	0%	1%	1%
	Biologia	1%	1%	1%
	Geografia	0%	1%	1%
	Bez wskazania	14%	3%	4%

Języki obce	J. angielski	82%	88%	87%
	J. niemiecki	25%	10%	12%
	J. rosyjski	3%	1%	1%
	J. francuski	2%	0%	1%
	Bez wskazania	6%	2%	3%
Przedmioty zawodowe	Technologia	24%	2%	10%
	Rachunkowość	0%	13%	8%
	Technologia gastronomiczna	3%	8%	6%
	Programowanie	0%	7%	4%
	Specjalizacja	0%	6%	4%
	Technologia informacyjna	4%	0%	2%
	Przedsiębiorczość	4%	1%	2%
	Projektowanie	0%	3%	2%
	Obsługa konsumenta	0%	3%	2%
	Kosztorysowanie	0%	3%	2%
	Konstrukcje budowlane	0%	3%	2%
	Technologia mechaniczna	1%	2%	2%
	Ekonomika	0%	3%	2%
	Bez wskazania	24%	18%	20%

N=2 983

Tabela 54. Główne przedmioty wybierane przez uczniów uczęszczających na korepetycje a profil kierunków kształcenia

		Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.-tel.	Rol.-leś.	Ust.	Ogółem
Przedmioty ogólne	Matematyka	89%	93%	94%	91%	83%	95%	93%
	Język polski	6%	4%	2%	6%	5%	4%	4%
	Fizyka	6%	2%	1%	8%	5%	1%	3%
	Chemia	0%	0%	1%	1%	11%	1%	1%
	Biologia	0%	0%	2%	0%	13%	1%	1%
	Geografia	0%	1%	2%	0%	0%	0%	1%
	Bez wskazania	7%	4%	2%	3%	0%	3%	4%

Języki obce	J. angielski	84%	91%	87%	89%	88%	85%	87%
	J. niemiecki	14%	8%	10%	9%	14%	14%	12%
	J. rosyjski	1%	2%	2%	0%	0%	1%	1%
	J. francuski	1%	1%	0%	0%	0%	1%	1%
	Bez wskazania	5%	2%	1%	2%	5%	2%	3%
Przedmioty zawodowe	Technologia	3%	19%	0%	0%	0%	15%	10%
	Rachunkowość	0%	0%	65%	0%	14%	4%	8%
	Technologia gastronomiczna	0%	0%	0%	0%	0%	16%	6%
	Programowanie	3%	0%	0%	35%	0%	0%	4%
	Specjalizacja	5%	2%	0%	0%	0%	6%	4%
	Technologia informacyjna	0%	7%	0%	0%	0%	1%	2%
	Przedsiębiorczość	5%	0%	0%	0%	0%	3%	2%
	Projektowanie	0%	9%	0%	0%	0%	0%	2%
	Obsługa konsumenta	0%	0%	0%	0%	0%	6%	2%
	Kosztorysowanie	0%	9%	0%	0%	0%	0%	2%
	Konstrukcje budowlane	0%	9%	0%	0%	0%	0%	2%
	Technologia mechaniczna	8%	0%	0%	0%	0%	0%	2%
	Rysunek architektoniczny	0%	2%	0%	0%	0%	3%	2%
	Ekonomika	0%	0%	6%	0%	0%	3%	2%
	Bez wskazania	26%	19%	0%	40%	43%	13%	20%

N=2 983

Pewnego rodzaju niuans, który badanie starało się uchwycić, polega na podziale dodatkowych zajęć pozalekcyjnych na bezpłatne oraz płatne (patrz tabela 55). Wydaje się oczywistym, że znacznie bardziej popularne wśród uczestniczących są zajęcia bezpłatne. Uczestniczyło w nich 44% uczniów techników i 17% uczniów szkół zasadniczych. Znacznie gorzej jest w przypadku zajęć płatnych. Uczestniczyło w nich tylko 16% uczniów techników i 11% uczniów zawodówek. Generalnie jednak większość uczniów nie posiadała doświadczenia uczestnictwa w żadnych tego typu zajęciach, bez względu czy były one płatne, czy bezpłatne, choć zjawisko to silniej uwidaczniało się u uczniów szkół zasadniczych.

Tabela 55. Uczestnictwo lub jego brak w bezpłatnych i płatnych zajęciach pozalekcyjnych

Udział w zajęciach		Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Uczestnictwo w bezpłatnych zajęciach	Uczestniczy	17%	44%	35%
	nie uczestniczy	83%	56%	65%
Uczestnictwo w płatnych zajęciach	Uczestniczy	11%	16%	15%
	nie uczestniczy	89%	84%	85%

N=3 443 (bezpłatne zajęcia)

N=1 443 (płatne zajęcia)

Lista bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych jest bogatsza niż lista przedmiotów, w których uczniowie dokształcają się w formie udziału w korepetycjach (patrz tabela 56). Wśród języków obcych nie dominuje już tak mocno język angielski. Pojawiają się także inne, jak niemiecki (20% uczęszczających). Zajęcia pozalekcyjne płatne z języka obcego były jeszcze mniej zdominowane przez język angielski. W płatnych zajęciach z tego języka uczestniczyło tylko 36% uczniów (44% techników). Lista uprawianych sportów zdominowana została przez te o charakterze drużynowym. Wśród bezpłatnych dominowała piłka nożna (częściej uprawiana przez uczniów zawodówek). Wśród płatnych zaś sporty walki (częściej wśród techników).

Znaczące dla rozwoju ścieżki kariery zawodowej były odbyte kursy zawodowe. Lista bezpłatnych otwierana była przez kurs barmana-kelnera (11%). Taki sam odsetek uczniów zawodówek uczęszczał na tego typu kurs zawodowy. Był to najpopularniejszy kurs wśród techników. W szkole zasadniczej najchętniej uczęszczano na kurs spawacza (13%) i fryzjera stylisty (11%). W miarę popularny był także kurs operatora wózka widłowego. Technicy interesowali się natomiast darmowym kursem komputerowym (7%).

Płatne kursy zawodowe zdominował barman i kelner (technicy – 19%) oraz spawacz (zawodówka – 17%) (patrz tabela 57). Bezpłatne zajęcia pozalekcyjne o charakterze kół zainteresowań dotyczyły głównie matematyki i przedmiotów artystycznych, jak taniec, muzyka, teatr. Podobnie miały się wybory płatnych kół zainteresowań, choć w tym przypadku dominowały jedynie przedmioty artystyczne.

Tabela 56. Główne przedmioty dodatkowych bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych

Przedmioty		Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Język obcy	J. angielski	46%	70%	69%
	J. niemiecki	18%	20%	20%
	J. rosyjski	0%	1%	1%
Zajęcia sportowe	Piłka nożna	35%	22%	25%
	Siatkówka	10%	18%	16%
	Koszykówka	3%	5%	5%
	Piłka ręczna	6%	3%	4%
	Sporty walki	3%	3%	3%
	Siłownia	1%	3%	3%
	Taniec	1%	2%	2%
Dodatkowe kursy zawodowe	Barman-kelner	11%	11%	11%
	Komputerowy	1%	7%	6%
	Spawacz	13%	5%	6%
	Uprawnienia elektryczne	1%	6%	5%
	Fryzjer-stylista	11%	3%	4%
	Operator obrabiarek CNC	2%	4%	3%
	Sprzedawca-obsluga kasy fiskalnej	1%	3%	3%
	Operator wózka widłowego	8%	2%	3%
	Komputerowy CISCO	1%	3%	2%
	Komputerowy AutoCAD	0%	2%	2%
	Komputerowy informatyka	3%	2%	2%
	Diagnostyka samochodowa	0%	2%	2%
	Rachunkowość-księgowość	1%	2%	2%
	Komputerowy projektowanie stron www	0%	2%	2%
	Florystyka-bukieciarstwo	0%	2%	1%
	Technologia żywienia	1%	1%	1%
	Przedsiębiorczość	2%	1%	1%
	Technologia żywienia-carving	0%	1%	1%
	Kosmetyczny	2%	1%	1%
	Szybownictwo	0%	1%	1%
	Światłowody okablowanie	0%	1%	1%
	Doradztwo zawodowe	2%	1%	1%
	Sprzedawca-magazynier	3%	0%	1%
	Komputerowy - grafika komputerowa	0%	1%	1%
	Automatyka	0%	1%	1%
Sprzedawca-przedstawiciel handlowy	2%	0%	1%	

Kola rozwijające zainteresowania	Matematyczne	17%	19%	19%
	Muzyczne	10%	5%	6%
	Teatralne	2%	4%	4%
	Taneczne	2%	4%	4%
	Fotograficzne	0%	4%	3%
	Fizyczne	0%	4%	3%
	Komputerowe informatyczne	0%	3%	3%
	Geograficzne	0%	3%	2%
	Komputerowe	5%	2%	2%
	Wiedza o społeczeństwie	0%	2%	2%
	Turystyczne- hotelarskie	2%	2%	2%
	Plastyczne	5%	1%	2%
	Motoryzacyjne	0%	2%	2%
Biologiczne	0%	2%	2%	

N=3 443

Tabela 57. Główne przedmioty dodatkowych płatnych zajęć pozalekcyjnych

Przedmioty		Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Język obcy	J. angielski	15%	44%	39%
	J. niemiecki	4%	7%	6%
	J. francuski	2%	1%	1%
Zajęcia sportowe	Sporty walki	8%	22%	17%
	Siatkówka	7%	6%	7%
	Piłka nożna	12%	4%	7%
	Taniec	1%	7%	5%
	Siłownia	0%	4%	3%
	Tenis stołowy	2%	1%	1%
	Koszykówka	2%	1%	1%
	Pływanie, siłownia	0%	1%	1%
	Pływanie	1%	1%	1%
	Piłka ręczna	1%	1%	1%
	Łyżwiarstwo, pływanie	2%	0%	1%
Biegi	1%	1%	1%	

Dodatkowe kursy zawodowe	Spawacz	17%	6%	10%
	Kelner-barman	3%	10%	8%
	Kelner	2%	9%	7%
	Operator wózka widłowego	6%	5%	5%
	Uprawnienia elektryczne	1%	6%	4%
	Obsługa kasy fiskalnej	0%	4%	3%
	Spawacz, operator wózka widłowego	5%	0%	2%
	Prawo jazdy	1%	2%	2%
	Barman	3%	1%	2%
	Fryzjerski	1%	2%	1%
	Stylizacja	1%	1%	1%
	Operator obrabiarek CNC	2%	1%	1%
Fryzjer	4%	0%	1%	
Koła rozwijające zainteresowania	Taneczne	10%	23%	19%
	Muzyczne	5%	12%	10%
	Plastyczne	19%	0%	5%
	Fotograficzne	0%	6%	4%
	Przedsiębiorczość	5%	2%	3%
	Sporty walki	0%	2%	1%
	Poetyckie	0%	2%	1%
	Motoryzacyjne	0%	2%	1%
	Historii sztuki	0%	2%	1%
	Historii	0%	2%	1%
	Fizyczne	0%	2%	1%
	Fakultet informatyczny	0%	2%	1%
	Ekonomiki, geografii	0%	2%	1%
	Biologii	5%	0%	1%
	Artystyczne teatralne	5%	0%	1%
Artystyczne	5%	0%	1%	

N=1 443

Uczestnictwo w spotkaniach dotyczących przyszłości zawodowej

Spotkania dotyczące przyszłości zawodowej z założenia prowadzić mają do świadomego wyboru ścieżki swojego rozwoju, zgodnie z przejawianymi predyspozycjami oraz sytuacją na rynku pracy. Stąd aktywne w nich uczestnictwo oraz kontakt z doradcą zawodowym jawi się jako ważny obszar działania zwiększającego potencjał zawodowy każdego ucznia. Z tego punktu widzenia niepokojącym zjawiskiem jest informacja płynąca z badania, zgodnie z którą prawie połowa uczniów (48%), a większość uczniów zasadniczych szkół zawodowych (62%) twierdziła, że nigdy w tego typu spotkaniach nie uczestniczyła (patrz tabela 58). Co było tego przyczyną nie można w tym momencie rozstrzygnąć. Czy faktycznie nie było takich spotkań, czy uczeń ich nie zapamiętał, nie dowiemy się z pozyskanych danych. O tym, że tego typu spotkania jednak mają miejsce w szkołach udowadniają pozostałe odpowiedzi respondentów, gdyż 47% uczniów oświadcza, że uczestniczyło w takim spotkaniu na terenie własnej szkoły. Dodatkowo pojawiają się stwierdzenia dotyczące odwiedzania Urzędu Pracy, a także poradni psychologicznej. Podkreślić jednak należy, że uczestnictwo w zajęciach dotyczących przyszłości zawodowej mocniej charakteryzuje uczniów technikum niż zasadniczych szkół zawodowych. Technicy znacznie częściej deklarowali, że w takich spotkaniach uczestniczyli.

Tabela 58. Miejsca uczestnictwa w spotkaniach dotyczących przyszłości zawodowej

Miejsce uczestnictwa	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Nie uczestniczył	62%	41%	48%
W szkole	35%	53%	47%
W urzędzie pracy	3%	6%	5%
W poradni psychologicznej	1%	2%	2%

N=9 867

O uczestnictwie w opisywanych spotkaniach najlepiej pamiętają uczniowie szkół o kierunkach ekonomicznych i informatycznych (52% i 54% uczniów) (patrz tabela 59). Brak takich zajęć najczęściej dotyczy uczniów szkół o profilu budowlanym i rolniczo-leśnym (po 52% uczniów). Natomiast wizytę w urzędzie pracy najczęściej wskazują ekonomiści (12%).

Tabela 59. Miejsca uczestnictwa w spotkaniach dotyczących przyszłości zawodowej a profil kierunków kształcenia

Miejsce uczestnictwa	Tech.- mech.	Arch- bud.	Ekon.- adm.	Inf- tel.	Rol- leś.	Usł.	Ogółem
Nie uczestniczył	48%	52%	38%	41%	52%	49%	48%
W szkole	46%	43%	52%	54%	44%	47%	47%
W urzędzie pracy	6%	3%	12%	3%	5%	5%	5%
W poradni psychologicznej	1%	2%	2%	2%	1%	1%	2%

N=9 867

Doradca zawodowy, to najczęściej wskazywana osoba prowadząca zajęcia dotyczące przyszłości zawodowej (34% wskazań) (tabela 60). Zajęcia takie prowadził także pedagog szkolny (11% wskazań) i nauczyciel np. przedsiębiorczości (10% wskazań). Zatem ze specjalistą, jakim jest doradca zawodowy kontakt miał tylko co trzeci uczeń, przy czym dotyczy to bardziej uczniów szkoły średniej niż zasadniczej zawodowej.

Tabela 60. Prowadzący zajęcia szkolne z zagadnień dotyczących przyszłości zawodowej*

Prowadzący	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Doradca zawodowy	24%	38%	34%
Pedagog szkolny	7%	12%	11%
Inny nauczyciel (np. przedmiotu Przedsiębiorczości)	6%	12%	10%
Wychowawca	7%	8%	8%

* Odsetki nie sumują się do 100% dotyczą uczniów uczestniczących w zajęciach dotyczących przyszłości zawodowej w stosunku do ogółu badanych. (N=9 731)

Doświadczenia pracy zarobkowej

Bardzo ważnym, jeśli nie najważniejszym aspektem budowania kapitału zwiększającego szansę na rynku pracy są bezpośrednie doświadczenia wykonywania pracy w środowisku prawdziwej firmy, a nie pewnej symulacji, jaką poniekąd bywają szkolne praktyki zawodowe. Doświadczenie takie jest tym cenniejsze, że uczeń kończący szkołę ma czym pochwalić się w swoich dokumentach aplikacyjnych.

Optymistyczną informacją jest to, że większość badanych uczniów posiada doświadczenie pracy zarobkowej (tabela 61). Choć uwidacznia się mała liczba osób mogąca pochwalić się pracą w zawodzie, którego uczy się w szkole. Częściej takim doświadczeniem pochwalić się mogą uczniowie szkół zasadniczych (niemal dwukrotnie częściej). Natomiast praca w dziedzinie niezwiązanej ze swoim zawodem częściej dotyczy techników (44%), niż uczniów zawodówek (34%). Zaznaczyć jednak należy, że znaczna część uczniów kończących swą szkołę nie posiadała w chwili badania żadnego doświadczenia pracy zarobkowej (41%).

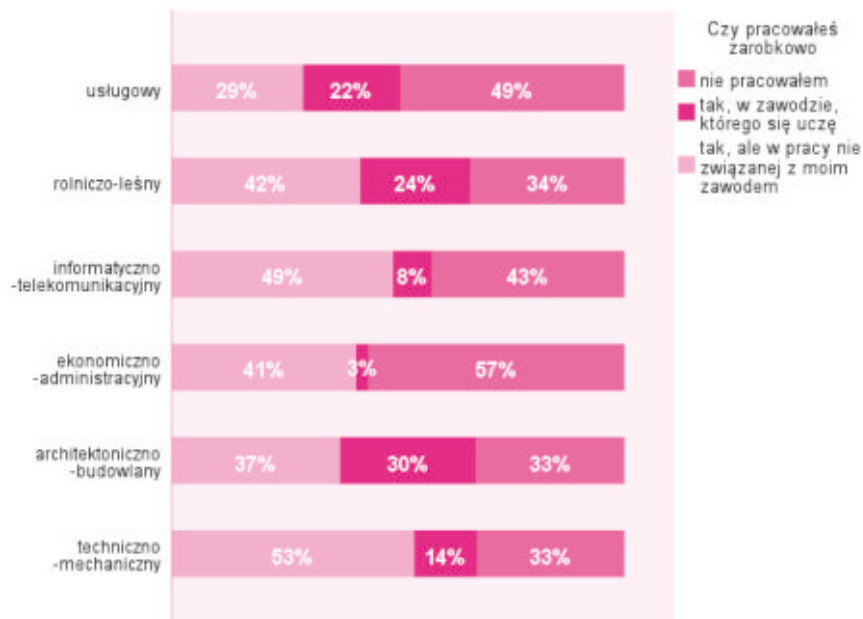
Tabela 61. Doświadczenia pracy zarobkowej

Doświadczenie	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Nie pracowałem	40%	42%	41%
W pracy niezwiązanej z moim zawodem	34%	44%	41%
W zawodzie, którego się uczę	26%	14%	18%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 839

Brak doświadczenia pracy dotyczy głównie uczniów szkół o profilu ekonomiczno-administracyjnym (57%) i usługowym (49%) (wykres 26). Z drugiej strony największy odsetek uczniów mogący pochwalić się doświadczeniem pracy w swoim zawodzie, reprezentuje szkoły o profilu architektoniczno-budowlanym. Styczność z pracą zarobkową, ale w innym zawodzie najsilniej charakteryzuje uczniów szkół techniczno-mechanicznych (53%). Doświadczenie takie także jest nieobce uczniom szkół o profilu informatycznym (49%). Dodać jednocześnie należy, że brak doświadczenia pracy dotyczy częściej kobiet (56%) niż mężczyzn.

Wykres 26. Doświadczenia pracy zarobkowej a profil kierunków kształcenia

N=9 839

By dopełnić informacji dotyczącej prób pracy zarobkowej badanych uczniów przytoczyć należy dane o charakterze podejmowanych zajęć. Uczniowie najczęściej pracowali zarobkowo w okresie wakacji (tabela 62). W ten sposób, dorywczo pracowało 25% osób. Regularną pracą w tym okresie legitymowało się nieznacznie mniej osób, bo stanowili 22% ogółu badanych uczniów. Dorywczo w roku szkolnym pracowało 18% uczniów, a regularnie w roku szkolnym najmniej badanych, bo 7%. Jednak w tym przypadku praca ta była świadczona przeważnie przez uczniów szkoły zasadniczej (14%), a nie średniej (4%).

Tabela 62. Główny charakter podejmowanej pracy zarobkowej*

Charakter pracy	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Dorywcza w wakacje	22%	26%	25%
Regularna w wakacje	19%	24%	22%
Dorywcza w roku szkolnym	18%	17%	18%
Regularna w roku szkolnym	14%	4%	7%

* Odsetki wliczone w stosunku do ogółu badanych uczniów, którzy mogli w badaniu wskazywać wiele odpowiedzi, zatem procenty nie będą sumowały się do 100%(N=9 839)

Regularnie w roku szkolnym najczęściej pracowali uczniowie szkół o profilu usługowym (tabela 63). Także w roku szkolnym, ale dorywczo pracowali najczęściej uczniowie reprezentujący profil techniczno-mechaniczny. Regularnie w okresie wakacji najczęściej pracowali uczniowie kierunków budowlanych. Również w wakacje, ale dorywczo, pracowali głównie uczniowie profilu rolniczo-leśnego.

Tabela 63. Charakter podejmowanej pracy zarobkowej a profil kierunków kształcenia*

Charakter pracy	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.- tel.	Rol.- leś.	Ust.	Ogółem
Dorywcza w wakacje	27%	26%	21%	27%	29%	21%	25%
Regularna w wakacje	28%	32%	17%	21%	25%	15%	22%
Dorywcza w roku szkolnym	22%	20%	15%	16%	20%	15%	18%
Regularna w roku szkolnym	8%	6%	2%	4%	7%	10%	7%

* Odsetki wyliczone w stosunku do ogółu badanych uczniów, którzy mogli w badaniu wskazywać wiele odpowiedzi, zatem procenty nie będą sumowały się do 100%(N=9 839)

Zajęcia przygotowujące do zawodu

Waga praktycznego przygotowania do wykonywania zawodu nie podlega dyskusji. Szczególnie ta prowadzona w prawdziwym zakładzie pracy, w warunkach normalnej działalności przedsiębiorstwa czy instytucji. Badanie uczniów szkół zawodowych dostarczyło w tej kwestii wielu interesujących informacji. Przede wszystkim ankietowani uczniowie najczęściej odbywali swoje praktyki zawodowe w zakładzie pracy (73% badanych). Częściej ten typ praktyki dotyczył uczniów techników (tabela 64). Jest to dobra informacja, aczkolwiek nie jesteśmy w stanie dokonać oceny jakości praktyk realizowanych w tym trybie. Analiza profili kierunków kształcenia pozwala zidentyfikować uczniów najczęściej podejmujących tego typu praktyki (patrz tabela 65). Byli nimi uczniowie reprezentujący szkoły ekonomiczne i administracyjne oraz o profilu usługowym. Choć uczniowie pozostałych profili biorą udział w takich praktykach zawodowych, to jednak działa się to w ich przypadku znacznie rzadziej. Najmniej popularne były staże zawodowe i praktyki zagraniczne. Te drugie znacznie częściej dotyczyły techników informatyków, rolników i leśników.

Tabela 64. Uczestnictwo w zajęciach przygotowujących do zawodu

Udział w zajęciach	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Praktyki w zakładzie pracy	54%	81%	73%
Warsztaty szkolne	49%	38%	42%
Staże zawodowe w zakładach pracy	3%	5%	4%
Praktyki zagraniczne	1%	5%	4%

N=9 514

Tabela 65. Uczestnictwo w zajęciach przygotowujących do zawodu a profil kierunków kształcenia

Udział w zajęciach	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.- tel.	Rol.- leś.	Usł.	Ogółem
Praktyki w zakładzie pracy	61%	59%	91%	80%	56%	84%	73%
Warsztaty szkolne	66%	56%	11%	26%	65%	28%	42%
Staża zawodowe w zakładach pracy	5%	4%	3%	8%	3%	3%	4%
Praktyki zagraniczne	2%	3%	2%	9%	12%	4%	4%

N=9 514

Na pytanie o to czy w trakcie praktyk wykorzystywana była wiedza zdobyta podczas nauki przedmiotów zawodowych w szkole, uczniowie udzielali odpowiedzi, które podzieliły ich na dwie kategorie (tabela 66). Na tych, którzy uznali, że wiedza taka była wykorzystywana (51% odpowiedzi), oraz tych, którzy uznali, że tak nie było (39%). Lepiej tę relację postrzegali uczniowie zasadniczej szkoły zawodowej, którzy częściej wskazują, że podczas praktyk zawodowych mieli okazję wykorzystać to, czego nauczyli się w szkole.

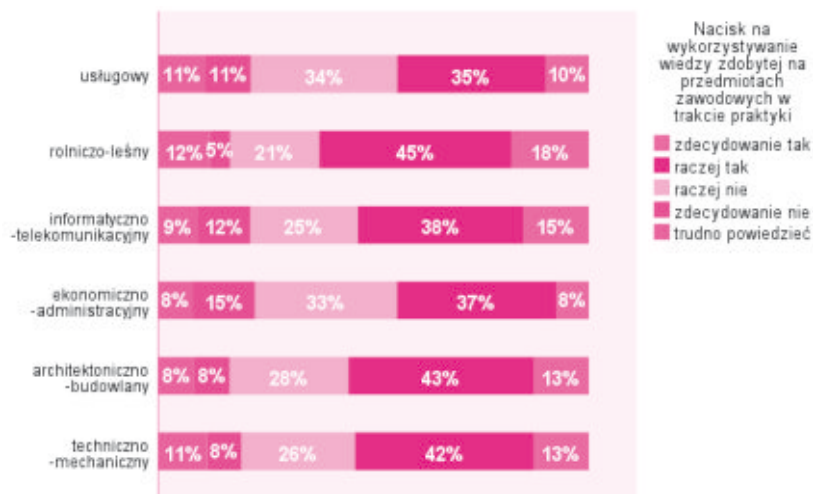
Tabela 66. Czy w trakcie praktyk wykorzystywano wiedzę zdobytą na przedmiotach zawodowych w szkole

Ocena	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Zdecydowanie tak	14%	11%	12%
Raczej tak	38%	39%	39%
Raczej nie	28%	30%	29%
Zdecydowanie nie	6%	12%	10%
Trudno powiedzieć	14%	8%	10%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 624

Wykorzystywanie wiedzy szkolnej podczas praktyk z najsilniejszą mocą wystąpiło wśród uczniów profilu rolniczo-leśnego (63% wskazań). Ocenę braku takiego związku najczęściej prezentowali uczniowie profilu ekonomicznego (48% badanych) i usługowego (45%) (wykres 27).

Wykres 27. Czy w trakcie praktyk wykorzystywano wiedzę zdobytą na przedmiotach zawodowych w szkole a profil kierunków kształcenia

N=9 624

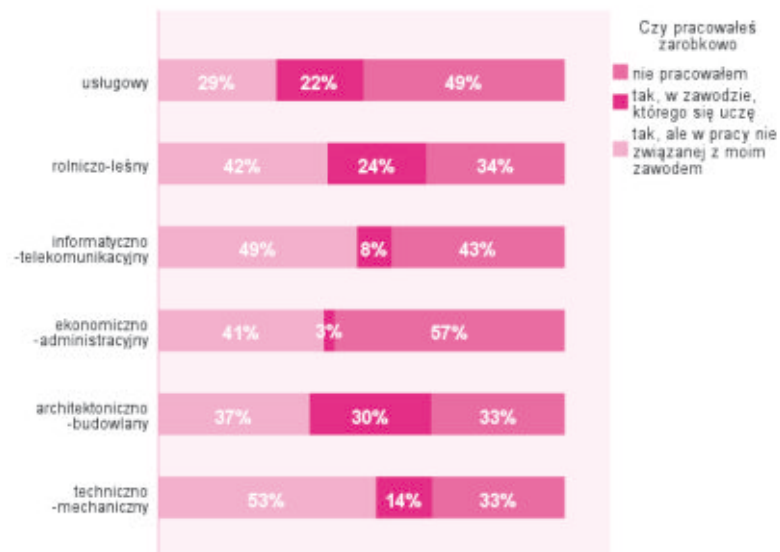
Uczniowie w większości dobrze oceniają odbywane praktyki zawodowe pod kątem przygotowania do wykonywania zawodu (tabela 67). W taki sposób wypowiada się 63% badanych. Lepiej wypowiadają się w tej kwestii uczniowie szkoły zasadniczej. Jedynie 32% techników i 20% uczniów zawodówek uznało, że ich szkoła słabo przygotowuje do wykonywania wyuczonego zawodu. Ponownie najwięcej uczniów dobrze oceniających swoje szkoły pod względem praktyk i przygotowania do wykonywania zawodu pochodziło ze szkół o profilu rolniczo-leśnym (72% pozytywnych ocen) (wykres 28). Choć podkreślić należy, że niezależnie od analizowanego profilu większość uczniów dobrze ocenia praktyki zawodowe. Zauważyć należy, że wśród uczniów, którzy negatywnie postrzegają swoje praktyki zawodowe, dominują uczniowie profilu ekonomicznego, gdzie 37% uczniów źle ocenia praktyki zawodowe realizowane w ich szkołach. Wspomnieć należy, że ocena praktyk zawodowych nie jest związana ani z płcią ucznia, ani z miejscem zamieszkania.

Tabela 67. W jakim stopniu praktyki zawodowe przygotowują do wykonywania zawodu

Ocena	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Bardzo dobrze	23%	17%	19%
Raczej dobrze	47%	43%	44%
Raczej słabo	14%	22%	20%
Bardzo słabo	6%	10%	9%
Trudno powiedzieć	11%	7%	8%
Ogółem	100%	100%	100%

N=9 641

Wykres 28. W jakim stopniu praktyki zawodowe przygotowują do wykonywania zawodu a profil kierunku kształcenia

N=9 641

Uczniowie uważają, że stwierdzenie „miła atmosfera” najlepiej charakteryzuje odbywane przez nich praktyki zawodowe. Uznaje tak 62% badanych (tabela 68). Kolejnym zdaniem dobrze znamionującym praktyki jest „sprawdzenie swoich umiejętności w warunkach pracy” (53% wskazań). Niewiele mniej uczniów określa praktyki zdaniem „zachęca do wykonywania zawodu” (52%) oraz stwierdzeniem, iż „na praktykach można się wiele nauczyć” (51%). Z tym ostatnim spostrzeżeniem znacznie częściej zgadzają się uczniowie szkół zasadniczych. Najślabiej oceniana jest „możliwość otrzymania

poprzez odbywane praktyki, oferty pracy”. Za prawdziwe powyższe zdanie uznaje tylko 36% uczniów (częściej uczniowie szkół zasadniczych oraz uczniowie kierunków o profilu rolniczo-leśnym, a także usługowym – po 41% wskazań) (tabela 69). „Zachęta do wykonywania zawodu” oraz to, że „można się wiele nauczyć i sprawdzić” charakterystyczne jest dla uczniów profilu rolniczo-leśnego, którzy najczęściej wymieniali właśnie te cechy, jako charakterystyczne dla swoich praktyk.

Tabela 68. Charakterystyka odbywanych praktyk zawodowych

Charakterystyka	Zasadnicza zawodowa	Technikum	Ogółem
Miła atmosfera	61%	62%	62%
Sprawdzenie umiejętności w warunkach pracy	56%	52%	53%
Zachęta do wykonywania tego zawodu	56%	50%	52%
Można się wiele nauczyć	58%	48%	51%
Umożliwia otrzymanie oferty pracy	42%	34%	36%

Odsetki nie sumują się do 100% ponieważ uczniowie mogli dokonywać wielokrotnego wyboru odpowiedzi. (N=9 284)

Tabela 69. Charakterystyka odbywanych praktyk zawodowych a profil kierunków kształcenia

Charakterystyka	Tech.- mech.	Arch.- bud.	Ekon.- adm.	Inf.-tel.	Rol.- leś.	Usł.	Ogółem
Miła atmosfera	57%	60%	73%	66%	72%	62%	62%
Sprawdzenie umiejętności w warunkach pracy	47%	52%	49%	58%	62%	57%	53%
Zachęta do wykonywania tego zawodu	49%	51%	52%	57%	62%	52%	52%
Można się wiele nauczyć	48%	51%	46%	52%	60%	54%	51%
Umożliwia otrzymanie oferty pracy	31%	34%	32%	38%	41%	41%	36%

Odsetki nie sumują się do 100% ponieważ uczniowie mogli dokonywać wielokrotnego wyboru odpowiedzi. (N=9 641)

Bibliografia

1. Aktywność ekonomiczna ludności Polski IV kwartał 2012, GUS, Warszawa 2013.
2. http://www.unesco.org/education/information/nfsunesco/doc/isced_1997.htm (data dostępu: 28.04.2013).
3. Juchnowicz M., Sienkiewicz Ł., Jak oceniać pracę? Wartościowanie stanowisk i kompetencji, Wydawnictwo Difin, Warszawa 2006.
4. *Metody badania losów i karier absolwentów szkół zawodowych*, (red.) U. Jeruszka, IPISS, Warszawa 2001.
5. *NEETs – Young people not in employment, education, or training: Characteristics, costs and policy responses in Europe*, Eurofound, Luksemburg 2012.
6. *Oświata i wychowanie w roku szkolnym 2011/2012*, GUS, Warszawa 2012.
7. *Pierwsze kroki na rynku pracy, Międzynarodowe badania studentów i absolwentów*, Deloitte, Warszawa 2013.
8. *Pracodawcy Podkarpacia 2012*, WUP w Rzeszowie 2013.
9. Strzebońska A., Kocór M., Specjaliści na rynku pracy. Wymagania stawiane przez pracodawców, [w:] *Młodość czy doświadczenie? Kapitał ludzki w Polsce. Raport podsumowujący III edycji badań BKL z 2012 roku*, red. J. Górniak, PARP, Warszawa 2013.

Spis rysunków

Rysunek 1. Schemat badania „Losy absolwentów publicznych ponadgimnazjalnych szkół zawodowych w województwie podkarpackim..17	17
Rysunek 2. Zbadani uczniowie według powiatów lokalizacji szkoły.....22	22
Rysunek 3. Najskuteczniejsze sposoby poszukiwania pracy dla uczniów według typu szkoły.....39	39
Rysunek 4. Dwa najważniejsze i dwa najmniej ważne motywy wyboru zawodu według profili kształcenia.....43	43
Rysunek 5. Umiejętności najbardziej przydatne na rynku pracy według uczniów poszczególnych profili kształcenia.....54	54
Rysunek 6. Klasyfikacja szkół ze względu na kształtowane według uczniów umiejętności.....57	57
Rysunek 7. Mocne i słabe strony podkarpackich szkół.....58	58
Rysunek 8. Trzy najmniej ważne i trzy najbardziej ważne czynniki decydujące o wyborze pracy.....75	75
Rysunek 9. Typy miejsc pracy wraz z czynnikami je charakteryzującymi.....76	76
Rysunek 10. Odsetki uczniów deklarujących wyjazd na stałe lub na dłuższy okres.....80	80
Rysunek 11. Uczniowie planujący wyjazd do innej miejscowości w województwie81	81
Rysunek 12. Uczniowie planujący wyjazd do innej miejscowości poza województwem zamieszkania82	82
Rysunek 13. Uczniowie planujący wyjazd poza granicę kraju83	83

Spis tabel

Tabela 1. Populacja uczniów i absolwentów w roku szkolnym 2011/2012 w woj. podkarpackim.....	19
Tabela 2. Przystępowanie i zdawalność egzaminów zawodowych i matury przez absolwentów w województwie podkarpackim.....	20
Tabela 3. Rozkład badanych uczniów według płci i typu szkoły.....	23
Tabela 4. Profile kierunków wykształcenia a typ szkoły.....	23
Tabela 5. Profile kierunków kształcenia według płci uczniów.....	24
Tabela 6. Typ zamieszkania badanych uczniów.....	26
Tabela 7. Wykształcenie rodziców badanych uczniów.....	27
Tabela 8. Zawód wykonywany ojca.....	28
Tabela 9. Zawód wykonywany matki.....	28
Tabela 10. Wykonywane zawody według poziomu wykształcenia ojców badanych uczniów.....	29
Tabela 11. Wykonywane zawody według poziomu wykształcenia matki badanych uczniów	30
Tabela 12. Odsetek uczniów identyfikujących się z wymienionymi postawami.....	33
Tabela 13. Jak oceniają wiedzę swoją wiedzę o rynku pracy.....	34
Tabela 14. Źródła wiedzy o rynku pracy a typ szkoły.....	36
Tabela 15. Źródła wiedzy o rynku pracy a profil kierunku kształcenia.....	36
Tabela 16. Ocena skuteczności sposobów poszukiwania pracy.....	37
Tabela 17. Ocena skuteczności sposobów poszukiwania pracy a profil kierunku kształcenia.....	38
Tabela 18. Motywy podejmowania nauk w zawodzie.....	40
Tabela 19. Motywy podejmowania nauk w zawodzie a profil kierunku kształcenia.....	42
Tabela 20. Najważniejszy motyw wyboru zawodu a profil kierunku kształcenia.....	44
Tabela 21. Powtórny wybór zawodu.....	45
Tabela 22 Ocena szansy znalezienia pracy po ukończeniu szkoły a typ szkoły.....	47

Tabela 23. Ocena kształtowania umiejętności przez szkołę.....	49
Tabela 24. Ocena kształtowania umiejętności przez szkołę a profil kierunku kształcenia.....	50
Tabela 25. Ocena kształtowania umiejętności przez szkołę a wykształcenie ojca.....	51
Tabela 26. Umiejętności wymagane w pracy zawodowej.....	53
Tabela 27. Umiejętności wymagane w pracy zawodowej a profil kierunku kształcenia.....	55
Tabela 28. Stwierdzenia określające szkołę.....	57
Tabela 29. Stwierdzenia określające szkołę a profile kierunków kształcenia.....	59
Tabela 30. Jak oceniasz swoje przygotowanie teoretycznego do zawodu.....	60
Tabela 31. Jak oceniasz swoje przygotowanie praktyczne do zawodu.....	61
Tabela 32. Czy nauczyciele przedmiotów zawodowych posiadają umiejętność przekazywania uczniom wiedzy teoretycznej.....	63
Tabela 33. Ocena praktycznej wiedzy nauczycieli przedmiotów zawodowych.....	64
Tabela 34. Plany związane z dalszym kształceniem.....	66
Tabela 35. W jakiej szkole zamierzasz kontynuować naukę.....	68
Tabela 36. Plany podjęcia pracy po ukończeniu szkoły.....	70
Tabela 37. W jakim sektorze zamierza poszukiwać pracy.....	73
Tabela 38. Czynniki decydujące o wyborze miejsca pracy.....	74
Tabela 39. Czynniki decydujące o wyborze miejsca pracy a profil kierunków kształcenia.....	75
Tabela 40. Plany wyjazdu po ukończeniu szkoły.....	77
Tabela 41. Planowany kierunek migracji uczniów podejmujących decyzje o wyjeździe.....	79
Tabela 42. Przeszkody w realizacji planów edukacyjno-zawodowych.....	84
Tabela 43. Zamiar przystąpienia do egzaminu zawodowego.....	86
Tabela 44. Wskazania przyczyn braku przystępowania do egzaminów zawodowych.....	88

Tabela 45. Przyczyny braku przystępowania do egzaminów zawodowych a profil kierunku kształcenia.....	88
Tabela 46. Korzyści związane z egzaminem zawodowym.....	89
Tabela 47. Korzyści związane z egzaminem zawodowym a profil kierunku kształcenia.....	90
Tabela 48. Zamiar przystąpienia do egzaminu maturalnego a profil kierunku kształcenia uczniów technikum.....	91
Tabela 49. Ocena ważności egzaminu zawodowego i maturalnego.....	92
Tabela 50. Uczestnictwo w korepetycjach.....	94
Tabela 51. Motywy uczestnictwa w korepetycjach.....	96
Tabela 52. Motywy uczestnictwa w korepetycjach a profil kierunku kształcenia.....	96
Tabela 53. Główne przedmioty wybierane przez uczniów uczęszczających na korepetycje.....	97
Tabela 54. Główne przedmioty wybierane przez uczniów uczęszczających na korepetycje a profil kierunków kształcenia.....	98
Tabela 55. Uczestnictwo lub jego brak w bezpłatnych i płatnych zajęciach pozalekcyjnych.....	100
Tabela 56. Główne przedmioty dodatkowych bezpłatnych zajęć pozalekcyjnych.....	101
Tabela 57. Główne przedmioty dodatkowych płatnych zajęć pozalekcyjnych.....	102
Tabela 58. Miejsca uczestnictwa w spotkaniach dotyczących przyszłości zawodowej.....	103
Tabela 59. Miejsca uczestnictwa w spotkaniach dotyczących przyszłości zawodowej a profil kierunków kształcenia.....	104
Tabela 60. Prowadzący zajęcia szkolne z zagadnień dotyczących przyszłości zawodowej.....	104
Tabela 61. Doświadczenia pracy zarobkowej.....	105
Tabela 62. Główny charakter podejmowanej pracy zarobkowej.....	106
Tabela 63. Charakter podejmowanej pracy zarobkowej a profil kierunków kształcenia.....	107
Tabela 64. Uczestnictwo w zajęciach przygotowujących do zawodu.....	108

Tabela 65. Uczestnictwo w zajęciach przygotowujących do zawodu a profil kierunków kształcenia.....	109
Tabela 66. Czy w trakcie praktyk wykorzystywano wiedzę zdobytą na przedmiotach zawodowych w szkole.....	109
Tabela 67. W jakim stopniu praktyki zawodowe przygotowują do wykonywania zawodu.....	111
Tabela 68. Charakterystyka odbywanych praktyk zawodowych.....	112
Tabela 69. Charakterystyka odbywanych praktyk zawodowych a profil kierunków kształcenia.....	112

Spis wykresów

Wykres 1. Skalowane proporcje płci według profili kierunków kształcenia.....	25
Wykres 2. Wielkość miejscowości zamieszkania a typ szkoły oraz typu zamieszkania a profil kierunków kształcenia.....	26
Wykres 3. Nauka zawodu, w którym pracuje lub pracował któryś z rodziców.....	31
Wykres 4. Jakim jesteś uczniem z przedmiotów ogólnych i zawodowych.....	32
Wykres 5. Samoocena znajomości rynku pracy a profil kierunku kształcenia.....	35
Wykres 6. Najważniejszy motyw wyboru zawodu a typ szkoły.....	43
Wykres 7. Powtórny wybór zawodu a profil kierunku kształcenia.....	46
Wykres 8. Ocena szansy znalezienia pracy po ukończeniu szkoły a profil kierunku kształcenia.....	48
Wykres 9. Samoocena przygotowania teoretycznego do zawodu a profil kierunku kształcenia.....	60
Wykres 10. Samoocena przygotowania praktycznego do zawodu a profil kierunku kształcenia.....	62
Wykres 11. Ocena umiejętności nauczycieli przedmiotów zawodowych w przekazywaniu uczniom wiedzy teoretycznej a profil kierunku kształcenia.....	63
Wykres 12. Ocena praktycznej wiedzy nauczycieli przedmiotów zawodowych a profil kierunku kształcenia.....	64
Wykres 13. Plany związane z dalszym kształceniem a profil kierunków kształcenia.....	66
Wykres 14. Plany edukacyjne uczniów a wykształcenie ojca.....	67
Wykres 15. Plany edukacyjne uczniów a wykształcenie matki.....	68
Wykres 16. W jakiej szkole zamierza się uczyć a profil kierunków kształcenia.....	69
Wykres 17. Plany podjęcia pracy po ukończeniu szkoły a profil kierunków kształcenia.....	72

Wykres 18. W jakim sektorze zamierza poszukiwać pracy a profil kierunku kształcenia.....	73
Wykres 19. Plany wyjazdu po ukończeniu szkoły a profil kierunku kształcenia.....	78
Wykres 20. Planowany kierunek migracji a profil kierunku kształcenia.....	79
Wykres 21. Przeszkody w realizacji planów edukacyjno-zawodowych, a profil kierunku kształcenia.....	85
Wykres 22. Brak zamiaru przystąpienia do egzaminu zawodowego a profil kierunku kształcenia dla uczniów nie zamierzających przystąpić do egzaminu zawodowego.....	87
Wykres 23. Zamiar przystąpienia do egzaminu maturalnego przez uczniów technikum.....	91
Wykres 24. Ocena ważności egzaminu zawodowego i maturalnego, a profil kierunku kształcenia.....	93
Wykres 25. Uczestnictwo w korepetycjach a profil kierunków kształcenia.....	95
Wykres 26. Doświadczenia pracy zarobkowej a profil kierunków kształcenia.....	106
Wykres 27. Czy w trakcie praktyk wykorzystywano wiedzę zdobytą na przedmiotach zawodowych w szkole a profil kierunków kształcenia.....	110
Wykres 28. W jakim stopniu praktyki zawodowe przygotowują do wykonywania zawodu a profil kierunku kształcenia.....	111

Aneks nr 1. Informacje o badanych

Powiat lokalizacji szkoły/Nazwa szkoły		Zasadnicza zawodowa		Technikum		Ogółem		
bieszczadzki	Bieszczadzki Zespół Szkół Zawodowych w Ustrzykach Dolnych	32	100%	41	100%	73	100%	
	Ogółem	32	100%	41	100%	73	100%	
brzozowski	Zespół Szkół Budowlanych w Brzozowie	122	100%	80	46%	202	68%	
	Zespół Szkół Ekonomicznych w Brzozowie	0	0%	95	54%	95	32%	
	Ogółem	122	100%	175	100%	297	100%	
dębicki	Zespół Szkół Zawodowych Nr 1 w Dębicy	60	38%	130	31%	190	33%	
	Zespół Szkół Ekonomicznych w Dębicy	0	0%	106	25%	106	18%	
	Zespół Szkół w Brzostku	26	16%	64	15%	90	15%	
	Zespół Szkół Nr 4 w Dębicy	43	27%	23	5%	66	11%	
	Zespół Szkół Nr 2 w Dębicy	0	0%	65	15%	65	11%	
	Zespół Szkół Zawodowych w Pustkowie	12	8%	36	8%	48	8%	
	Zespół Szkół Zawodowych w Jodłowej	18	11%	0	0%	18	3%	
	Ogółem	159	100%	424	100%	583	100%	
jarosławski	Zespół Szkół Technicznych i Ogólnokształcących w Jarosławiu	62	46%	114	24%	176	28%	
	Zespół Szkół Budowlanych i Ogólnokształcących w Jarosławiu	53	39%	43	9%	96	16%	
	Zespół Szkół Spożywczych, Chemicznych i Ogólnokształcących w Jarosławiu	20	15%	69	14%	89	14%	
	Zespół Szkół Drogowo-Geodezyjnych i Licealnych w Jarosławiu	0	0%	81	17%	81	13%	
	Zespół Szkół Ekonomicznych i Ogólnokształcących w Jarosławiu	0	0%	69	14%	69	11%	
	Zespół Szkół Ogrodniczych i Licealnych w Pawłosiowie	0	0%	55	11%	55	9%	
	Zespół Szkół Licealnych i Technicznych w Jarosławiu	0	0%	39	8%	39	6%	
	Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Radymnie	0	0%	14	3%	14	2%	
		Ogółem	135	100%	484	100%	619	100%
	jasielski	Zespół Szkół Technicznych Nr 1 w Jaśle	42	25%	108	39%	150	34%
Zespół Szkół Usługowych i Spożywczych Nr2 w Jaśle		77	46%	26	9%	103	23%	
Zespół Szkół Nr 3 w Jaśle		19	11%	64	23%	83	19%	
Zespół Szkół Budowlanych w Jaśle		29	17%	38	14%	67	15%	
Zespół Szkół w Trzciny		0	0%	44	16%	44	10%	
		Ogółem	167	100%	280	100%	447	100%
kolbuszowski	Zespół Szkół Technicznych w Kolbuszowej	25	49%	83	61%	108	58%	
	Zespół Szkół Agrotechniczno-Ekonomicznych w Weryni	26	51%	52	39%	78	42%	
	Ogółem	51	100%	135	100%	186	100%	
krośnieński	Zespół Szkół w Iwoniczu	0	0%	73	35%	73	29%	
	Zespół Szkół Gastronomiczno-Hotelarskich w Iwoniczu-Zdroju	12	26%	54	26%	66	26%	
	Michalicki Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych w Miejscu Piastowym	12	26%	49	24%	61	24%	
	Zespół Szkół w Jedliczu	18	38%	32	15%	50	20%	
	Zespół Szkół przy OSiW OHP w Iwoniczu	5	11%	0	0%	5	2%	
	Ogółem	47	100%	208	100%	255	100%	
leżajski	Zespół Szkół Technicznych w Leżajsku	104	84%	16	100%	120	86%	
	Zespół Szkół w Nowej Sarzynie	20	16%	0	0%	20	14%	
	Ogółem	124	100%	16	100%	140	100%	
lubaczowski	Zespół Szkół w Lubaczowie	98	77%	52	59%	150	70%	
	Zespół Szkół w Oleszycach	29	23%	36	41%	65	30%	
	Ogółem	127	100%	88	100%	215	100%	
łańcucki	Zespół Szkół Nr 2 w Łańcucie	31	33%	69	24%	100	26%	
	Zespół Szkół Nr 3 w Łańcucie	21	22%	75	27%	96	25%	
	Zespół Szkół Technicznych w Łańcucie	20	21%	55	19%	75	20%	
	Zespół Szkół Tekstylno-Gospodarczych w Rakszawie	23	24%	46	16%	69	18%	
	Zespół Szkół w Wysokiej	0	0%	38	13%	38	10%	
	Ogółem	95	100%	283	100%	378	100%	

mielecki	Zespół Szkół Technicznych w Mielcu	176	40%	168	42%	344	41%
	Zespół Szkół w Mielcu	80	18%	112	28%	192	23%
	Zespół Szkół Budowlanych w Mielcu	74	17%	40	10%	114	14%
	Zespół Szkół Ekonomicznych w Mielcu	61	14%	27	7%	88	11%
	Zespół Szkół CKR w Rzemieniu	17	4%	50	13%	67	8%
	Zespół Szkół w Radomyślu Wielkim	31	7%	0	0%	31	4%
	Ogółem	439	100%	397	100%	836	100%
nizański	Regionalne Centrum Edukacji Zawodowej w Nisku	0	0%	83	62%	83	54%
	Zespół Szkół w Rudniku nad Sanem	20	100%	29	22%	49	32%
	Zespół Szkół w Jeżowem	0	0%	22	16%	22	14%
	Ogółem	20	100%	134	100%	154	100%
przemyski	Zespół Szkół w Nienadowej	15	100%	32	100%	47	100%
	Ogółem	15	100%	32	100%	47	100%
przeworski	Zespół Szkół Zawodowych w Przeworsku	85	83%	125	59%	210	67%
	Zespół Szkół w Kańczudze	0	0%	58	27%	58	18%
	Zespół Szkół Rolniczych w Zarzeczcu	10	10%	28	13%	38	12%
	Zespół Szkół Ogólnokształcących i Zawodowych w Przeworsku	8	8%	0	0%	8	3%
	Ogółem	103	100%	211	100%	314	100%
ropczycko-sędziszowski	Zespół Szkół Agro-Technicznych w Ropczycach	26	47%	143	44%	169	45%
	Zespół Szkół w Ropczycach	29	53%	103	32%	132	35%
	Zespół Szkół Zawodowych w Sędziszowie Młp.	0	0%	77	24%	77	20%
	Ogółem	55	100%	323	100%	378	100%
rzeszowski	Zespół Szkół Zawodowych w Dynowie	27	82%	80	39%	107	45%
	Zespół Szkół w Sokołowie Małopolskim	6	18%	65	32%	71	30%
	Zespół Szkół Techniczno-Weterynaryjnych w Trzcinie	0	0%	60	29%	60	25%
	Ogółem	33	100%	205	100%	238	100%
sanocki	Zespół Szkół Nr 3 w Sanoku	0	0%	146	35%	146	29%
	Zespół Szkół Nr 4 w Sanoku	34	40%	70	17%	104	21%
	Zespół Szkół Nr 1 w Sanoku	0	0%	80	19%	80	16%
	Zespół Szkół Nr 2 w Sanoku	21	25%	48	12%	69	14%
	Zespół Szkół Nr 5 w Sanoku	30	35%	32	8%	62	12%
	Zespół Szkół CKR w Nowosielskach	0	0%	40	10%	40	8%
	Ogółem	85	100%	416	100%	501	100%
stalowowolski	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Stalowej Woli	83	32%	113	30%	196	31%
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Stalowej Woli	55	21%	127	34%	182	28%
	Centrum Edukacji Zawodowej Nr 4 w Stalowej Woli	39	15%	120	32%	159	25%
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Stalowej Woli	86	33%	18	5%	104	16%
	Ogółem	263	100%	378	100%	641	100%
	Ogółem	55	82%	34	42%	89	61%
strzyżowski	Zespół Szkół w Czudcu	12	18%	46	58%	58	39%
	Ogółem	67	100%	80	100%	147	100%
	Ogółem	18	38%	45	64%	63	53%
tarnobrzegi	Zespół Szkół Nr 2 w Nowej Dębie	30	62%	25	36%	55	47%
	Ogółem	48	100%	70	100%	118	100%
	Ogółem	0	0%	79	65%	79	52%
leski	Zespół Szkół Ekonomiczno-Rolniczych w Lesku	30	100%	16	13%	46	30%
	Zespół Szkół Drzewnych w Lesku	0	0%	26	21%	26	17%
	Zespół Szkół Leśnych w Lesku	30	100%	121	100%	151	100%
	Ogółem	30	100%	121	100%	151	100%
m. Krosno	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 6 w Krośnie	94	55%	65	13%	159	24%
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 4 w Krośnie	30	18%	98	20%	128	19%
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Krośnie	47	27%	54	11%	101	15%
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Krośnie	0	0%	99	20%	99	15%
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Krośnie	0	0%	86	17%	86	13%
	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 5 w Krośnie	0	0%	76	15%	76	11%
	Zespół Szkół Kształcenia Ustawicznego w Krośnie	0	0%	24	5%	24	4%
	Ogółem	171	100%	502	100%	673	100%

m. Przemysł	Zespół Szkół Usługowo-Hotelarskich i Gastronomicznych w Przemysłu	119	55%	95	24%	214	35%	
	Zespół Szkół Mechanicznych i Drzewnych w Przemysłu	96	45%	51	13%	147	24%	
	Zespół Szkół Informatycznych i Mechatronicznych Nr 1 w Przemysłu	0	0%	96	25%	96	16%	
	Zespół Szkół Ekonomicznych w Przemysłu	0	0%	87	22%	87	14%	
	Zespół Szkół Elektronicznych i Ogólnokształcących w Przemysłu	0	0%	62	16%	62	10%	
	Ogółem	215	100%	391	100%	606	100%	
m. Rzeszów	Zespół Szkół Gospodarczych w Rzeszowie	25	9%	215	17%	240	15%	
	Zespół Szkół Samochodowych w Rzeszowie	76	26%	117	9%	193	12%	
	Zespół Szkół Elektronicznych w Rzeszowie	0	0%	170	13%	170	11%	
	Zespół Szkół Technicznych w Rzeszowie	0	0%	165	13%	165	11%	
	Zespół Szkół Zakładu Doskonalenia Zawodowego w Rzeszowie	75	26%	71	6%	146	9%	
	Zespół Szkół Mechanicznych w Rzeszowie	18	6%	106	8%	124	8%	
	Zespół Szkół Spożywczych w Rzeszowie	40	14%	83	7%	123	8%	
	Zespół Szkół Ekonomicznych w Rzeszowie	0	0%	111	9%	111	7%	
	Zespół Szkół Energetycznych w Rzeszowie	38	13%	61	5%	99	6%	
	Zespół Szkół Nr 1 w Rzeszowie	0	0%	59	5%	59	4%	
	Zespół Szkół Kształcenia Ustawicznego w Rzeszowie	22	7%	30	2%	52	3%	
	Zespół Szkół Nr 2 w Rzeszowie	0	0%	46	4%	46	3%	
	Zespół Szkół Agropresiębiorczości w Rzeszowie	0	0%	39	3%	39	2%	
		Ogółem	294	100%	1273	100%	1567	100%
	m. Tarnobrzeg	Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 3 w Tarnobrzegu	71	45%	93	28%	164	33%
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 1 w Tarnobrzegu		52	33%	91	27%	143	29%	
Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych Nr 2 w Tarnobrzegu		0	0%	106	32%	106	22%	
Zespół Szkół im. Stanisława Staszica w Tarnobrzegu		34	22%	44	13%	78	16%	
		Ogółem	157	100%	334	100%	491	100%
Ogółem	3054	100%	7001	100%	10055	100%		

Powiat lokalizacji badanej szkoły według typu szkoły

	Typ szkoły					
	Zasadnicza zawodowa		Technikum		Ogółem	
m. Rzeszów	294	10%	1273	18%	1567	16%
mielecki	439	14%	397	6%	836	8%
m. Krosno	171	6%	502	7%	673	7%
stalowowolski	263	9%	378	5%	641	6%
jarosławski	135	4%	484	7%	619	6%
m. Przemysł	215	7%	391	6%	606	6%
dębicki	159	5%	424	6%	583	6%
sańocki	85	3%	416	6%	501	5%
m. Tarnobrzeg	157	5%	334	5%	491	5%
jasielski	167	5%	280	4%	447	4%
ropczycko-sędziszowski	55	2%	323	5%	378	4%
łancucki	95	3%	283	4%	378	4%
przeworski	103	3%	211	3%	314	3%
brzozowski	122	4%	175	2%	297	3%
krośnieński	47	2%	208	3%	255	3%
rzeszowski	33	1%	205	3%	238	3%
lubaczowski	127	4%	88	1%	215	2%
kolbuszowski	51	2%	135	2%	186	2%
nizański	20	1%	134	2%	154	2%
leski	30	1%	121	2%	151	2%
strzyżowski	67	2%	80	1%	147	1%
leżajski	124	4%	16	0%	140	1%
tarnobrzeński	48	2%	70	1%	118	1%
bieszczadzki	32	1%	41	1%	73	1%
przemyski	15	0%	32	0%	47	0%
Ogółem	3054	100%	7001	100%	10055	100%

Miejscowości lokalizacji badanej szkoły według typu szkoły

	Typ szkoły					
	Zasadnicza zawodowa		Technikum		Ogółem	
Rzeszów	294	10%	1273	18%	1567	16%
Mielec	391	13%	347	5%	738	7%
Krosno	173	6%	502	7%	673	7%
Stalowa Wola	263	9%	308	5%	641	6%
Przemysł	215	7%	415	6%	606	6%
Jarosław	135	4%	334	5%	550	5%
Tarnobrzeg	157	5%	324	5%	477	5%
Sanok	85	3%	376	5%	461	5%
Dębica	103	3%	324	5%	427	4%
Jaśło	165	5%	236	3%	403	4%
Ropczyce	55	2%	246	4%	301	3%
Brzozów	122	4%	175	2%	297	3%
Łańcut	72	2%	199	3%	271	3%
Przeworsk	93	3%	125	2%	218	2%
Lesko	30	1%	121	2%	151	2%
Lubaczów	98	3%	52	1%	150	1%
Iwonicz Zdrój	17	1%	127	2%	144	1%
Leżajsk	104	3%	16	0%	120	1%
Kolbuszowa	27	1%	83	1%	108	1%
Dynów	26	1%	80	1%	107	1%
Brzostek	76	2%	64	1%	90	1%
Strzyżów	56	2%	94	0%	89	1%
Nisko	0	0%	83	1%	83	1%
Werynia	26	1%	32	1%	77	1%
Sędziszów Małopolski	0	0%	77	1%	77	1%
Ustrzyki Dolne	32	1%	41	1%	73	1%
Sokołów Małopolski	6	0%	65	1%	71	1%
Rakszawa	27	1%	46	1%	69	1%
Rzemień	1	0%	50	1%	67	1%
Oleszyce	29	1%	36	1%	65	1%
Gorzyce	18	1%	45	1%	63	1%
Miejsce Piastowe	12	0%	49	1%	61	1%
Trzciana	0	0%	60	1%	60	1%
Kańczuga	0	0%	58	1%	58	1%
Czudec	12	0%	46	1%	58	1%
Pawłosiów	0	0%	55	1%	55	1%
Nowa Dęba	30	1%	25	0%	55	1%
Jedlicze	18	1%	29	0%	50	0%
Rudnik nad Sanem	20	1%	29	0%	49	0%
Pustków Osiedle	2	0%	36	1%	48	0%
Nienadowa	15	0%	32	0%	47	0%
Trzcinica	0	0%	44	1%	44	0%
Nowosielce	0	0%	40	1%	40	0%
Zarzecze	10	0%	28	0%	38	0%
Wysoka	0	0%	38	1%	38	0%
Radomyśl Wielki	31	1%	0	0%	31	0%
Jeżowe	0	0%	22	0%	22	0%
Nowa Sarzyna	20	1%	0	0%	20	0%
Jodłowa	18	1%	0	0%	18	0%
Radymno	0	0%	14	0%	14	0%
Ogółem	3054	100%	7001	100%	10055	100%

Profil kierunków kształcenia według płci uczniów

Profil kierunku kształcenia	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem
usługowy	71%	13%	34%
techniczno-mechaniczny	1%	42%	27%
architektoniczno-budowlany	8%	21%	16%
informatyczno-telekomunikacyjny	2%	16%	11%
ekonomiczno-administracyjny	17%	4%	9%
rolniczo-leśny	2%	4%	3%
Ogółem	100%	100%	100%

Aneks nr 2. Kwestionariusz ankiety

Kwestionariusz ankiety

„Losy absolwentów publicznych szkół zawodowych w województwie podkarpackim”

Szanowni Uczniowie,

Niniejsze badanie realizowane jest przez **Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy** Wojewódzkiego Urzędu Pracy w Rzeszowie. Celem badania jest poznanie w jaki sposób kształtuje się kariera zawodowa absolwentów szkół zawodowych w województwie. Badanie to będzie powtórzone, a następna fala zrealizowana będzie w odstępie rocznym. **Zwracamy się zatem do Was z prośbą o wyrażenie zgody na wzięcie udziału w następnym badaniu.** Stosowne oświadczenie znajduje się na końcu ankiety. W drugiej fali badania kwestionariusz ankiety zostanie przesłany do Was drogą elektroniczną po 12 miesiącach od ukończenia szkoły. Badanie ma charakter poufny, co oznacza, że informacje uzyskane od Was posłużą wyłącznie do utworzenia zestawień statystycznych. Prosimy o uważne czytanie pytań i odpowiedzi zgodne z własnymi przekonaniami.

Dziękujemy za wypełnienie ankiety, wyrażenie zgody i życzymy wielu sukcesów!

1. Płeć?

1. Kobieta
- ? Mężczyzna

2. Miejsce zamieszkania?

1. Wieś
2. Miasto do 25 tys. mieszkańców
3. Miasto od 26 do 100 tys. mieszkańców
4. Miasto powyżej 100 tys. mieszkańców

3. Jakie jest wykształcenie Twoich rodziców? Wstaw znak „x” w odpowiednim miejscu dla każdego swojego rodzica.

	Ojciec	Matka
1. Podstawowe i niższe		
2. Zasadnicze zawodowe		
3. Średnie ogólnokształcące		
4. Średnie zawodowe (technikum, policealne)		
5. Wyższe		
6. Nie wiem		

4. Zawód wykonywany rodziców?

Ojca:

Matki:

5. Czy uczysz się zawodu, w którym pracuje lub pracował któryś z Twoich rodziców? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Tak
2. Nie
3. Nie wiem

6. Jaki jesteś uczniem ze względu na najczęściej otrzymywane stopnie z przedmiotów ogólnych (niezawodowych)? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrym
2. Dobrym
3. Dostatecznym
4. Miernym
5. Trudno powiedzieć

7. Jaki jesteś uczniem ze względu na najczęściej otrzymywane stopnie z przedmiotów zawodowych? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrym
2. Dobrym
3. Dostatecznym
4. Miernym
5. Trudno powiedzieć

8. Poniżej przedstawione zostały stwierdzenia. Proszę ocenić w jakim stopniu pasują do Ciebie. Zakreśl dla każdego ze stwierdzeń odpowiednią cyfrę od 1- gdy uważasz, że „zdecydowanie nie pasuje”, do 5- gdy uważasz, że „zdecydowanie pasuje” do Ciebie.

1. Łatwo podejmuję decyzje	1	2	3	4	5
2. Patrzę w przyszłość z optymizmem	1	2	3	4	5
3. Rywalizacja mnie mobilizuje	1	2	3	4	5
4. Ciężką pracą można dojść do bogactwa	1	2	3	4	5

9. Jak oceniasz poziom swojej wiedzy na temat sytuacji na rynku pracy, bezrobocia, zawodów poszukiwanych przez pracodawców? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie wysoko
2. Raczej wysoko
3. Raczej nisko
4. Zdecydowanie nisko
5. Trudno powiedzieć

10. Z jakich źródeł czerpiesz wiedzę o sytuacji na rynku pracy? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Prasy
2. Telewizji
3. Internetu
4. Zajęć szkolnych
5. Opracowań książkowych
6. Wizyt w instytucjach/centrach informacji zawodowej
7. Od koleżanek, kolegów
8. Od rodziców i znajomych
9. Inne, jakie?

11. Czym kierowałeś(-łaś) się podejmując naukę w swoim zawodzie? Wstaw znak „x” w odpowiednim miejscu dla tych powodów, którymi kierowałeś(-łaś) się.

1. Stanem zdrowia
2. Zainteresowaniem danym zawodem
3. Kosztami kontynuowanej nauki
4. Rozwojem własnych zainteresowań i pasji
5. Koniecznością szybkiego zdobycia fachu i pracy
6. Szansą na zrobienia kariery
7. Możliwością zdania matury
8. Dobrą opinią o szkole
9. Bliskim położeniem szkoły
10. Wysokimi zarobkami w zawodzie
11. Sugestią nauczycieli z gimnazjum
12. Namową rodziców i innych członków rodziny
13. Sugestią kolegów lub koleżanek
14. Brakiem wolnych miejsc w innej szkole
15. Poradą doradcy zawodowego
16. Atrakcyjnością miejscowości
17. Przez przypadek
18. Inny powód, jaki?

12. Który z wymienionych powyżej powodów był dla Ciebie najważniejszy?

.....

13. Czy dziś wybrałbyś(-łabyś) ten sam zawód? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Tak, w tej samej szkole
2. Tak, ale w innej szkole
3. Nie, wybrałbym inny
4. Nie wiem/trudno powiedzieć

14. Jak oceniasz swoje szanse na znalezienie pracy po ukończeniu obecnej szkoły? Wybierz zdanie, które najbardziej dopowiada Twojej ocenie.

1. Myślę, że łatwo i szybko ją mogę znaleźć
2. Nie będzie to łatwe, ale w końcu coś da się znaleźć
3. Obawiam się, że trzeba bardzo długo jej szukać
4. Myślę, że nie będzie szans na jej znalezienie
5. Nie wiem, nie mam orientacji jak wygląda rynek pracy

15. Jak oceniasz, w jakim stopniu Twoja szkoła kształtuje i rozwija poniższe umiejętności? Zaznacz dla każdej umiejętności odpowiednią cyfrę od 1 – gdy „Zdecydowanie nie rozwija”, do 5 – gdy „Zdecydowanie rozwija”

1. Wiedza i umiejętności potrzebne do wykonywania zadań zawodowych	1	2	3	4	5
2. Dokładność/skrupulatność	1	2	3	4	5
3. Umiejętność organizacji pracy	1	2	3	4	5
4. Umiejętność pracy w zespole	1	2	3	4	5
5. Obsługa maszyn i urządzeń związanych ze stanowiskiem pracy	1	2	3	4	5
6. Umiejętność nawiązywania kontaktów, otwartość	1	2	3	4	5
7. Umiejętność uczenia się/nabywania nowych kwalifikacji	1	2	3	4	5
8. Umiejętność radzenia sobie ze stresem	1	2	3	4	5
9. Łatwość przystosowywania się do sytuacji	1	2	3	4	5
10. Umiejętność wyrażania własnego zdania	1	2	3	4	5
11. Obsługa komputera, programów	1	2	3	4	5
12. Umiejętność prowadzenia swobodnej rozmowy z pracodawcą	1	2	3	4	5
13. Przebojowość, pewność siebie	1	2	3	4	5
14. Umiejętność występowania przed ludźmi	1	2	3	4	5
15. Zdolności przywódcze	1	2	3	4	5
16. Znajomość języków obcych	1	2	3	4	5

16. Jak uważasz, które z powyższych umiejętności są wymagane w pracy zawodowej? Wymień maksymalnie pięć najważniejszych, podając ich numery z poprzedniego pytania.

17. Co będziesz robił(-a) po ukończeniu obecnej szkoły? Proszę podać odpowiedź dla trzech poniższych obszarów związanych z nauką, pracą i migracją.

a) Nauka. Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Jeszcze nie podjąłem/podjęłam decyzji
2. Nie planuję kontynuować nauki
3. Będę się dalej uczyć w zawodzie.
4. Będę się dalej uczyć, ale w innym zawodzie.

b) Praca. Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Nie zamierzam na razie pracować
2. Nie wiem czy będę pracować
3. Będę szukać jakiegokolwiek pracy
4. Będę szukać pracy w zawodzie
5. Mam zagwarantowaną pracę w zawodzie
6. Mam zagwarantowaną pracę, ale nie w zawodzie
7. Założę własną firmę

2

Projekt współfinansowany ze środków Unii Europejskiej w ramach Europejskiego Funduszu Społecznego

c) Wyjazd – Migracja. Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Jeszcze nie podjąłem/podjęłam decyzji
2. Nie planuję wyjazdu, pozostanę w mojej miejscowości
3. Wyjadę do pracy na wakacje
4. Wyjadę na dłuższy okres, ale później wrócę
5. Wyjadę na stałe z mojej miejscowości

18. Jeśli zamierzasz dalej uczyć się, to w jakiej szkole i jakiej specjalności? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Nie dotyczy
2. Jeszcze nie wiem, nie podjąłem(-łam) decyzji
3. W technikum
4. W szkole policealnej
5. Studia wyższe
6. Na kursach podnoszących kwalifikacje
7. Na kursach zmieniających specjalizację

19. Jeżeli planujesz wyjechać po ukończeniu obecnej szkoły do pracy lub żeby dalej się uczyć, to gdzie? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Do innego miasta w województwie
2. Do innego miasta w Polsce
3. Za granicę kraju
4. Nie dotyczy

20. Czy zamierzasz przystąpić do egzaminu zawodowego? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Jeszcze nie podjąłem/podjęłam decyzji

21. Dlaczego, Twoim zdaniem, uczeń szkoły zawodowej nie przystępuje do egzaminu zawodowego? Oceń wszystkie odpowiedzi według przypisywanych im wartości. Od 1 – gdy „Zdecydowanie nie zgadzasz się” do 5 – gdy „Zdecydowanie zgadzasz się”.

1. Egzamin ten ma małe znaczenie na rynku pracy	1	2	3	4	5
2. Wybiera się na studia	1	2	3	4	5
3. Zły, nieodgodny termin egzaminu	1	2	3	4	5
4. Nie ma czasu na przygotowanie się do egzaminu	1	2	3	4	5
5. Pracodawca nie wymaga zdawania tego egzaminu	1	2	3	4	5
6. Uważa, że i tak nie zdałby tego egzaminu	1	2	3	4	5
7. Brak zainteresowania swoim zawodem	1	2	3	4	5
8. Nie dostrzega żadnych korzyści w jego zdawaniu	1	2	3	4	5
9. Inne, jakie?	1	2	3	4	5

22. W Twojej opinii uczeń, który zdaje egzamin zawodowy upatruje w tym jakieś korzyści? Oceń wszystkie odpowiedzi według przypisywanej im wartości. Od 1 – gdy powód jest „Nieważny” do 5 – gdy powód jest „Bardzo ważny”.

1. Większa szansa na znalezienie pracy w zawodzie	1	2	3	4	5
2. Możliwość uzyskania tytułu zawodowego	1	2	3	4	5
3. Możliwość uzyskania wyższych zarobków w pracy	1	2	3	4	5
4. Możliwość sprawdzenia swojej wiedzy i umiejętności praktycznych	1	2	3	4	5
5. Spodziewa się lepszych ocen z przedmiotów zawodowych na koniec roku szkolnego	1	2	3	4	5
6. Inne, Jakie?	1	2	3	4	5

23. Czy zamierzasz przystąpić do matury? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Nie dotyczy mnie ten egzamin, uczyć się w zawodowie
2. Zdecydowanie tak
3. Raczej tak
4. Raczej nie
5. Zdecydowanie nie
6. Jeszcze nie podjąłem/podjęłam decyzji

24. Który egzamin jest dla Ciebie ważniejszy? Zaznacz właściwą swoją jedną odpowiedź.

1. Nie dotyczy, uczę się w zawodówce, nie zdaję matury
2. Egzamin zawodowy
3. Matura
4. Oba są tak samo ważne
5. Nie wiem/trudno powiedzieć

25. Czy w obecnym roku szkolnym chodziłeś(-łaś) lub chodzisz na korepetycje? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Tak, raz w tygodniu lub częściej
2. Tak, 2 – 3 razy w miesiącu
3. Tak, sporadycznie
4. Nie chodziłem(-lam), ale planuję w tym roku to zrobić
5. Nie chodziłem(-lam), ale nie wykluczam, że to zrobię
6. Nie chodziłem(-lam) i nie zamierzam tego robić

26. Jeżeli bierzesz udział w korepetycjach lub planujesz w nich wziąć udział, to co o tym zdecydowało? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie dotyczy
2. Chcę lepiej przygotować się do egzaminów końcowych
3. Chcę zdobyć lepsze oceny
4. Chcę zaliczyć przedmiot, nadrobić zaległości
5. Mam zaległości z poprzedniej szkoły
6. Mam słabych nauczycieli, nie potrafią uczyć
7. Rodzice mnie posyłają
8. Bo wszyscy chodzą na korepetycje, nie mogę być gorszy(-a)
9. Inne, jakie?

27. Z jakich przedmiotów bierzesz lub planujesz brać korepetycje? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie dotyczy
2. Przedmioty ogólne, jakie?
3. Języki obce, jakie?
4. Przedmioty zawodowe, jakie?

28. W jakich dodatkowych bezpłatnych zajęciach pozalekcyjnych uczestniczysz lub uczestniczyłeś(-łaś) w trakcie nauki w szkole zawodowej? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie uczestniczę w żadnych zajęciach tego typu
2. Z języka obcego, jakiego?
3. Zajęcia sportowe, jakie?
4. Dodatkowe kursy zawodowe, jakie?
5. Koła rozwijające zainteresowania, jakie?
6. Inne, jakie?

29. W jakich dodatkowych, płatnych zajęciach pozalekcyjnych uczestniczysz lub uczestniczyłeś(-łaś) w trakcie nauki w szkole zawodowej? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie uczestniczę w żadnych zajęciach tego typu
2. Z języka obcego, jakiego?
3. Zajęcia sportowe, jakie?
4. Dodatkowe kursy zawodowe, jakie?
5. Koła rozwijające zainteresowania, jakie?
6. Inne, jakie?

30. Jeśli zamierzasz poszukiwać pracy po ukończeniu szkoły, to w jakim sektorze szczególnie? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. W firmach prywatnych
2. W firmach/institucjach publicznych (np. w firmach państwowych)
3. Nie ma to dla mnie znaczenia
4. Trudno powiedzieć

31. Jakie powody są dla Ciebie ważne przy wyborze miejsca pracy? Zakreśl dla każdego z wymienionych powodów odpowiednią cyfrę oceniając je od 1- gdy powód jest dla Ciebie „Zupełnie nieważny” do 5 – gdy jest on „Bardzo ważny”.

1. Możliwość awansu	1	2	3	4	5
2. Możliwość rozwoju zawodowego	1	2	3	4	5
3. Wysokie zarobki	1	2	3	4	5
4. Dobra atmosfera w pracy	1	2	3	4	5
5. Dodatki niefinansowe	1	2	3	4	5
6. Prestiż firmy	1	2	3	4	5
7. Korzystna lokalizacja	1	2	3	4	5
8. Zgodność pracy z wykształceniem	1	2	3	4	5
9. Ciekawa praca	1	2	3	4	5
10. Czas pracy dostosowany do potrzeb	1	2	3	4	5
11. Dobre warunki w budynku	1	2	3	4	5
12. Stabilność pracy	1	2	3	4	5
13. Samodzielne stanowisko	1	2	3	4	5
14. Inne, Jakie?	1	2	3	4	5

32. Jak oceniasz skuteczność poszczególnych sposobów poszukiwania pracy? Oceń wszystkie sposoby według przypisywanej im skuteczności. Zaznacz cyfrę od 1 – gdy wymieniony sposób jest dla Ciebie „Nieskuteczny”, do 5 – gdy uważasz, że jest „Najbardziej skutecznym”.

1. Sieć kontaktów (rodzina, znajomi)	1	2	3	4	5
2. Skorzystanie z usługi biura pośrednictwa pracy	1	2	3	4	5
3. Odpowiedź na ogłoszenie w prasie	1	2	3	4	5
4. Odpowiedź na ogłoszenie w Internecie	1	2	3	4	5
5. Skorzystanie z usług Urzędu Pracy	1	2	3	4	5
6. Osobiste doręczenie dokumentów do pracodawcy	1	2	3	4	5
7. Udział w Targach Pracy	1	2	3	4	5
8. Udział w odpłatnym stażu pracy	1	2	3	4	5
9. Udział w bezpłatnym stażu pracy (praktykach)	1	2	3	4	5
10. Samozatrudnienie	1	2	3	4	5
11. Inne, jakie?	1	2	3	4	5

33. Czy dostrzegasz jakieś przeszkody w realizacji swoich planów edukacyjno-zawodowych? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie dostrzegam żadnych przeszkód
2. Tak, problemy ze znalezieniem pracy
3. Tak, trudną sytuację finansową rodziny
4. Tak, stan zdrowia
5. Tak, negatywna ocena z egzaminu zawodowego
6. Tak, negatywna ocena z egzaminu maturalnego
7. Tak, brak szkoły o interesującym mnie kierunku kształcenia
8. Tak, słabe szkoły, niewiele uczą
9. Tak, inne (jakie?)

34. Czy uczestniczyłeś(-łaś) kiedyś w spotkaniach dotyczących przyszłości zawodowej? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie uczestniczyłem w żadnym takim spotkaniu
2. Tak, w szkole
3. Tak, w urzędzie pracy
4. Tak, w poradni psychologicznej
5. Tak, w innej instytucji, jakiej?

35. Jeśli uczestniczyłeś(-łaś) w takich spotkaniach w szkole, to kto prowadził takie zajęcia? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie uczestniczyłem, nie było takich spotkań
2. Nie uczestniczyłem z powodu nieobecności w tym czasie w szkole
3. Pedagog szkolny
4. Doradca zawodowy
5. Wychowawca
6. Inny nauczyciel (np. przedmiotu Przedsiębiorczości)
7. Inne osoby, jakie?

36. Czy w ciągu ostatniego roku pracowałeś(-łaś) zarobkowo? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Nie
2. Tak, w zawodzie, którego się uczę
3. Tak, ale w pracy nie związanej z moim zawodem

37. Jeśli pracowałeś(-łaś), to jaki charakter miała ta praca?

Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Nie dotyczy
2. Regularna w roku szkolnym
3. Regularna w wakacje
4. Dorywcza w roku szkolnym
5. Dorywcza w wakacje

38. Na ile poniższe stwierdzenia trafnie określają Twoją szkołę? Oceń wszystkie odpowiedzi według przypisywanej im trafności,

od 1 – gdy stwierdzenie jest „zdecydowanie nietrafne”, do 5 – gdy „zdecydowanie trafnie” określa Twoją szkołę.

1. Dobry poziom nauczania	1 2 3 4 5
2. Miła atmosfera	1 2 3 4 5
3. Dobrzy, aktywni nauczyciele	1 2 3 4 5
4. Dobrze przygotowuje do zawodu	1 2 3 4 5
5. Dobra, nowoczesna baza dydaktyczna	1 2 3 4 5
6. Rozwija zainteresowania ucznia	1 2 3 4 5
7. Pomaga rozwiązywać problemy ucznia	1 2 3 4 5
8. Organizuje spotkania z pracodawcami	1 2 3 4 5

39. Jak oceniasz swoje przygotowanie teoretyczne do zawodu?

Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Bardzo wysoko
2. Raczej wysoko
3. Raczej nisko
4. Bardzo nisko
5. Trudno powiedzieć

40. Jak oceniasz swoje przygotowanie praktyczne do zawodu?

Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Bardzo wysoko
2. Raczej wysoko
3. Raczej nisko
4. Bardzo nisko
5. Trudno powiedzieć

41. Czy nauczyciele przedmiotów zawodowych potrafią przekazać uczniom swą wiedzę teoretyczną? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

42. Jak oceniasz praktyczną wiedzę nauczycieli przedmiotów zawodowych? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Bardzo wysoko
2. Raczej wysoko
3. Raczej nisko
4. Bardzo nisko
5. Trudno powiedzieć

43. Czy w toku nauki szkolnej uczestniczyłeś(-łaś) w poniższych formach zajęć przygotowujących do zawodu? Możesz zaznaczyć więcej niż jedną odpowiedź.

1. Warsztaty szkolne
2. Praktyki w zakładzie pracy
3. Staże zawodowe w zakładach pracy
4. Praktyki zagraniczne

44. Czy w trakcie odbywania praktyk kładziony był nacisk na wykorzystywanie wiedzy zdobytej na przedmiotach zawodowych w szkole? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Zdecydowanie tak
2. Raczej tak
3. Raczej nie
4. Zdecydowanie nie
5. Trudno powiedzieć

45. Jak oceniasz odbyte praktyki szkolne, w jakim stopniu przygotowują do zawodu? Zaznacz właściwą sobie jedną odpowiedź.

1. Bardzo dobrze
2. Raczej dobrze
3. Raczej słabo
4. Bardzo słabo
5. Trudno powiedzieć

46. Które z wymienionych poniżej stwierdzeń najtrafniej oddają Twój stosunek do odbywanych praktyk szkolnych? Oceń wszystkie odpowiedzi zaznaczając cyfry od 1 – gdy stwierdzenie jest dla Ciebie „Zupełnie nieprawdziwe”, do 5 – gdy jest ono „Całkowicie prawdziwe”.

1. Można się wiele nauczyć	1 2 3 4 5
2. Sprawdzenie umiejętności w warunkach pracy	1 2 3 4 5
3. Umożliwia otrzymanie oferty pracy	1 2 3 4 5
4. Miła atmosfera	1 2 3 4 5
5. Zachęca do wykonywania tego zawodu	1 2 3 4 5
6. Inne, jakie?	1 2 3 4 5

Imię i nazwisko:, nr tel. stacjonarnego:, nr tel. kom.

adres e-mail:, Adres zamieszkania:

Nazwa szkoły i kierunku kształcenia:

Administratorem danych zebranych w formularzu ankiety jest Wojewódki Urząd Pracy w Rzeszowie, z siedzibą w Rzeszowie, ul. Lisa Kuli 20. Powyższe dane osobowe zbierane są wyłącznie w celu ich przetwarzania na potrzeby badań losów absolwentów szkół zawodowych. Osobie, której dane dotyczą przysługuje prawo dostępu do treści jej danych oraz możliwość ich poprawiania.

Dane są podawane przez osoby, których dotyczą dobrowornie, aczkolwiek odmowa ich podania jest równoznaczna z brakiem możliwości udziału w badaniu.

Wyrażam zgodę na:

1) Uczestnictwo w badaniu „Losy absolwentów publicznych szkół zawodowych w województwie podkarpackim”, które będzie prowadzone drogą e-mailową, telefoniczną lub pocztową, w terminie 12 miesięcy od daty ukończenia szkoły.

2) Wyrażam zgodę na przetwarzanie moich danych osobowych przez Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie w celu udziału w w/w badaniu. Jestem świadomy/a, że moja zgoda może być odwołana w każdym czasie.

.....
(Miejscowość, data i podpis wyrażającego zgodę)

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

PODKARPACKIE
OBSERWATORIUM
RYNKU PRACY

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOŁECZNY

Wojewódzki Urząd Pracy
w Rzeszowie

Wojewódzki Urząd Pracy w Rzeszowie
Podkarpackie Obserwatorium Rynku Pracy

35-061 Rzeszów, ul. Króla Kazimierza 7

tel./fax 17 747 06 66

www.porp.wup-rzeszow.pl

ISBN 978-83-933854-8-5